

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

2.

MARTS / APRILIS

1939.

S a t u r s.

	Lpp.
To dzirdiet un atminiet	73
Ed. Putniņš — Vēl augstāk celties	75
Dir. M. Jansons — Bērns ģimenē	76
Vec. doc. Alb. Freijs — Annas Brigaderes kristīgā pārliecība	82
Asist. M. Liepiņa — Tuvāku mīlestība	93
G. J. van de Pols (Poll) Holandē — Holandes protestantisma reorganizācijas mēģinājumi	100
P. Rozenbergs — Oikumenisma problēmas	103
Atsauksme par J. Sandera grāmatas zinātnisko vērtību	109
Skola un pedagogija:	
Prof. Dr. V. Maldonis — Kristīgā pasaules un dzīves uzskata mācīšana mūsu ģimnazijās	117
Grāmatu apskats:	
Eduards Zicāns — Der altlettische Gott Pērkons (Prof. L. Adamovičs) 124. Prof. P. Dāle — Gara problēmas (Alb. Freijs) 125. J. Kārklīņš — Kristus leģendas un Aplis pār krustu (Prof. K. Kundziņš) 127. Zinātne tēvzemei divdesmit gados (E. Ķiploks) 128. Teologa piezīmes (Teologs) 130. Bērnu un jaunatnes literatūra (Erna Freija) 132. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Br. J.) 137. H. Sauer — Abendländische Entscheidung (H. Biezais)	139
Kronika:	
Latvija	141
Ārzemes	143

» C E Ļ Š «

Laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

Atbildīgais redaktors: Vec. doc. Dr. Alb. Freijs.

Redakcijas koleģija: **prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums, māc. P. Detlava.**

Redakcijas adrese: Rīgā, Cēsu ielā 12, dz. 1. Tālr. 95248.

Ekspedicija: Rīgā, Vaļņu ielā 27. Tālr. 32885.

Abonēšanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtīšanu . . . Ls 4,—

Atsevišķa burtnīca „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Ev.-Lut. Baznīcas grāmatnīcas tek. rēķinā 867.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un arī draudžu mācītāji.

CEĻŠ

L A I K R A K S T S

R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 2

Marts / Aprilis

1939. g.

To dzirdiet un atminiet

Prezidents teica, atklājot izstādi „Darbs un atpūta“, š. g. 18. martā:

„Un es saku jums visiem še klātesošiem un tiem, kas savās mājās šos vārdus dzird — nekad mēs nedrīkstam, nekad jūs nedrīkstiet svētā mantojuma patiesību aizmirst, nekad jūs nedrīkstiet pieļaut to aizmirst nevienam, ne draugam, ne kaimiņam, ne svešniekam. Bet atminot šo patiesību, ļaujiet jūsu prātos tikai vienai domai, jūsu sirdīs degt tikai vienai liesmai, vienu izpausmi tikai piešķiriet jūsu darbiem un jūsu atpūtai, — proti: „No zemes šīs mēs izauguši esam, par zemi šo mums galvas jānoliek.“ Šinī izjūtā, šinī degsmē mūsu spēks. Tikai šinī zemē, tikai mūsu pašu valstī Latvijā, vienībā un uzticībā celtajā Latvijā, patstāvīgā, neatkarīgā ir mums dzīve, droša pašu dzīve tagad un visā nākotnē. Tikai māņi — pa kreisi vai pa labi no tā. To dzirdiet un atminiet!“

Prezidents teica, uzrunājot Lugažu aizsargu kori, š. g. 19. martā:

„Lugažnieki! Patiesi iepriecināts pateicos jums par daiļo dziesmu sveicienu no mūsu zemes tālajiem ziemeļiem mūsu aizsargu 20. gadu pastāvēšanas dienā. Dziesmas arvien ir mūs ielīgsmojušas un arī spēcīnājušas, tāpēc lai dziesmas nekad neapklust. Un jūs, mātes, nerāžiet savas meitas, ja viņām patīk dziedāt. Dziedādamas viņas pašas aug spēkā un daiļumā; dziesmās klausoties, aug jūsu dēli par spēcīgiem karotājiem. Un jūs, mātes, iedēstiet savu dēlu sirdīs arī apņēmību drošā ticībā iet cīnīties un karot par tēvzemi. Dārgiem upuriem Latvija ir izcīnīta, un mūsu valstij, Latvijai, ir tiesība atkal prasīt upurus, bet mēs visi centīsimies un gādāsim, lai šāds brīdis neat-

kārtotos. Un jūs, mātes, atminiet, ka katras mātes dēls aicināts un izvēlēts iet cīņā par tēvzemi, bet ziniet arī, ka nevienas mātes dēls nav par labu upurus nest tēvzemes labā.

Lugažnieki, jūsu sveicienā es saskatu arī uzticības apliecinājumu mūsu valstij Latvijai un arī kā apliecinājumu gatavībai stāvēt un pastāvēt par neatkarīgo Latviju, kuru Dievs ir svētījis un svētīs arvien.“

Prezidents teica pavēlē aizsargu organizācijai š. g. 19. martā:

„Šinīs dienās pirms 20 gadiem jaunās liesmās iededzās cīņa par 1918. g. 18. novembrī nodibinātās Latvijas valsts atbrīvošanu. Visi, kas spēja, steidzās ieslēgties cīņu frontē, kur smagiem upuriem tika izcīnīta un izlietām asinīm nostiprināta tautas un valsts patstāvība un neatkarība. Frontē ierindoto karotāju un viņu kaimiņu mājas palika bez apsardzības, ko valdība gribēja novērst, un kad arī frontes pavēlnieks — toreizējais pulkvedis, tagad ģenerālis Balodis, prasīja: kas nodrošinās karaspēkam aizmuguri atbrīvotajos novados, tad valdība, toreiz atrazdamās Liepājā, 1919. gada 20. martā izdeva likumu par aizsargu nodaļu nodibināšanu. No pirmā sākuma aizsargu nodaļas, lai gan sastādījās galvenā kārtā no sirmgalvjiem un zēniem, godam veica tām uzliktos pienākumus toreizējos grūtajos brīžos.

Aizsargi, aizsardzes, pašizliedzīgi un disciplinēti strādādami, jūs nesat lielu atbildību, un es šodien saku jums no jauna: jūs esiet tautas organizācija, drošības sargi, bet arī tautas nacionālo un garīgo vērtību sargātāji, vienības nesēji un paudēji, disciplīnas paraugs, tēvzemes mīlestības uguns sargi. Atminiet visu to un palieki stipri un nelokami savā ticībā, pašāvēībā, domu un mērķu skaidrībā, darba stingrībā arī nākotnē. Lai tauta un sabiedrība kopā ar jums paliek organizēta un disciplinēta, jo tad tā vislabāk būs sagatavota dižiem darbiem un varonības gaitām dienās un nedienās.

Lielus un neatsveramus pakalpojumus jūs, aizsargi, savā pastāvēšanas darbā esiet izdarijuši tautai un valstij. Par to arī jums šodien Aizsargu organizācijas 20. gadu dienā mana, valdības un visas tautas pateicība.

Palieki arvien valstij un sev uzticīgi, tad būsiet arī stipri un spējīgi spīdoši veikt savus uzdevumus.“

Ed. Putniņš

Vēl augstāk celties

Kas mums akmeni novels no kapa durvīm?
... akmens bija novels.

Lieldienu evaņģēlijs liecina, ka trīs sievas lielā godbijībā dodas uz Jēzus kapu, lai tur vēl svaidītu savu Pestītāju ar smaržīgām zālēm, lai parādītu vēl savam Pestītājam pēdējo cieņu. Šo Lieldienu sievu sirdīs mīt lielas rūpes: kas mums akmeni novels no kapa durvīm? Pelēks ir rīts, pelēkas domas apņem sievu prātus. Bažas nospiež viņu sirdis. Bet viņu sirdīs ir arī kāda ticības dzirkstele, citādi viņas nemaz nebūtu uzņēmušās rūpju pilno gājienu. Viņām ir ticības dzirkstele brīnumam, ka akmens tiks novelts, un viņas nebūs velti nesušas smaržīgās svaidamās zāles. Un patiesi, ticība visu spēj. Viņas nepaliek kaunā. Brīnums noticis: akmens novelts. Un Kristus augšāmcēlies.

Šī notikuma pārdoma, pārdoma par ticības uzvaru, dod daudz arī mūsu dienu cilvēkam. Pat Lieldienu priekam līdzī gaviļējot, sirdi neatstāj nemiers par to, kas novels akmeni no tā kapa, kur daudzreiz saistīta ir dzīvā cilvēka sirds. Jau toreiz pats Pestītājs, ejot savu ciešanu ceļu, varēja vērot sirdis, kas saistītas kapa gūstā. Tur pūlis, kas neatlaidīgi sauca: sit viņu krustā! Tur vecajie, kas neatlaidīgi kūdīja tautu, lai tautas saukšana pēc asinīm neaprimtu. Tur mācekļi, kas par dažiem naudas gabaliem nodeva savu Mācītāju. Un tur Pēteris, kas varēja trīs reizes aizliegt to, kam bija uzticīgi sekojis. Daudzkārt arī mēs paši, mūsu ģimenes un mūsu tauta ir bijuši saistīti. Kas novels akmeni? Kas atsvabinās dzīvo cilvēku no viņa kapa?

Šādu jautājumu gadu simtus un atkal simtus ir varējusi pārdomāt mūsu tauta, mūsu tēvu tēvi. Gadu simtus tie jūta trūdu dvašu un nebija ar prātu aptverama iespēja, ka no tās varēs reiz atbrīvoties. Kaut arī prāts runāja izmisuma valodu, tomēr netrūka tā pati ticība, kas bija tām Lieldienu sievietēm, kas gāja uz Jēzus kapu, lai svaidītu lielo patiesības sludinātāju.

Šādā ticībā klusu un nopietni tauta veidoja savu kulturas dzīvi, skandināja savas gara dziesmas arī smagāko soļu ritmā, jo ticētājam latviešu tautai netrūka prieka vēsts: arī tev, tauta, skanēs Lieldienu zvani, arī tu kļūsi brīva un vienota.

Šī vēsts ir piepildījusies, un Lieldienu gaviles to sveicina, kaut gan tūkstošiem reiz trūkusi šī ticība.

Kristus ir uzvarējis un mēs līdz ar viņu! Un līdz ar viņu latviešu tauta. Lieldienu zvani mūs un mūsu tautu sveic un aicina ar Kristus augšāmcelšanos vēl augstāk celties rokām un sirdīm, kur saule nenoriet nekad!

Dir. M. Jansons

Bērns ģimenē

(Ģimenes dienai.)

Parasti cilvēks savu bērniņu atminās kā „saulainu stūrīti“, kur viss ir dzidras gaismas pilns, kur zvaigznes spožāk mirdz, kur ziedi ir skaistāki, skan sidrabsmiekli un dziesmas, kur lido zelta sapņi, cilvēks cilvēkam tuvāk stāv, kur pati laimas māmulīņa nāk sērst... No atsevišķiem gadījumiem, parādībām un lietām gadu virknei pāri ejot ir izveidojusies nebeidzamas gaismas plūdums, ir radusies vesela simfonija, kas skan dvēselē arī vēl tad, kad cilvēks tuvojas mūža noslēgumam.

Šī bērniņas laika saules un gaismas izjūta protams slēpjas pa daļai pašā cilvēkā — viņa psihē, kas nogremdē aizmirstībā visu tumšo un drūmo, paturot tikai gaišo. Jo vairāk tas notiek augošā bērņā, kas pakāpeniski mozdamijs no neapziņas apziņā — visu jauno, neredzēto, neaptveramo skata kā lielu apžilbinošu brīnumu. Bet neapšaubami arī ārējā pasaulē šai prasībai ir savi pamati.

Vispirms bērniņas saulainība cieši jo cieši saistas ar vecākiem — tēvu un māti, ar gadījumiem, kuros bērns izjūt sava tēva vai mātes mīlestību, kas pati par sevi bērna apziņā ir saules un zvaigžņu brīnišķās gaismas caurstarota.

Šie gadījumi tūkstošiem virknēdamijs kā ziedi vainagā, veido cilvēka bērniņas pasauli. Tur mirdz rītos rasotās pļavas

un lauki, saules staros līkstošie dārzi, kur viņš — mazais bērns tecējis līdzī savai mātei, vai viņu tēvs uz rokām nesis; kur ritējis vecāku darbs — nopietnais, smagais, tomēr svēta un gaiša prieka apdvestais.

No šīs bērniības pasaules šurpu skan vēl mātes dziesmas ar kluso ratiņa dūkšanu, kas mazo bērnu cauri miegam šūpoja kādā brīnišķīgā gaismas pasaulē; tur klusās naktīs, kad bērns mulsumā cēla savas acis pretī zvaigžņotajām debesīm, jūtoties bezgala sīks bezgala varenajā izplatījumā, tomēr mierīgs un drošs blakus tēvam vai mātei. Tur slimības gadījumi, kad smagiem murgiem cauri bērns tomēr jūta savas mātes mieru nesēju roku un glāstu; tad — braucieni ciemā, vai plašajā vēl neredzētajā pasaulē, kad mātes klēpī bija tik labi klausīties ratu un ceļa smilšu vienmuļajā dziesmā, un apzināties, ka tēvs drošu roku vada zirgu. Vēl un vēl simtiem dažādu veidu, kuros bērns izjuta vecāku gādību un atdošanos viņam — bērnam. Vecāku dzīves grūtības un smagumi, kas tiem bija jāpānes, par kuriem māte (varbūt kopā ar bērnu) klusi lūdza Dievu. Varbūt tur stāv arī vecāku nāves gadījums, kad pirmo reizi bērns pieskārs nepielūdzamam liktenim, pārdzīvojot pirmās traģiskās ciešanas, kas tomēr kā ar svētu mirdzumu vai oreolu ir izrotājis aizgājušo, nekad vairs neatgriežamo bērniību...

Tālāk — bērniības gaišie pārdzīvojumi un saulainība saistās ar brāļiem un māsām, ar kuriem bērns kopā audzis un veidojies, ar kuriem kopā dalījies priekos un bēdās, dzīves guvumus un zaudējumus. Kopējās rotaļas, kopējās fantazijas, pasakas un sapņi, kopējais darbs palīdzot mātei vai tēvam; tad ganu gaitas, kopējie soļi pa grāmatu tekām, varbūt vēlāk — skolas gaitas — viss tas rada ap bērnu sevišķu pasauli, kurā viņš mācas dzīvot, mācas pazīt dzīvi un attiecības tajā; mācas atsacīties un dalīties ar citiem, sacensties, turēties līdzī citiem vai arī tiem pa priekšu soļot. Tā ir īpatnēja vide, šī brāļu un māsu pasaule, kurā bērns top par cilvēku, kurā veidojas viņa dzīves īstais stils un dzīves ideāli, kam vēlākā mūžā ir tik liela nozīme.

Šo bērna un viņa brāļu un māsu veidoto pasauli papildina citi bērni, kopā radīdami vieglu pāreju no bērna šaurās ego-centriskās dzīves uztveres uz sabiedrisko uztveri.

Nava daudz jāpaskaidro, lai saprastu, ka bērna īstā pasaule un bērnība iesākas taisni tad un tur, kad rodas rotaļu biedri un viņa mazās dzīves līdzgaitnieki. Tas, ko dod tēvs un māte — ir gan ļoti daudz un neizsakami svarīgi, taču viss tas ir tomēr un paliek lielu cilvēku lietas un vērtības — bērnam tālas, grūti aptveramas, kā priekšā viņš ir mazs, sīks un nevarīgs. Turpretim dzīve, ko bērns veido kopā ar citiem bērniem — tā ir viņa paša radīta; tur viņš ir līdzvērtīgs partners citiem, tur viņš ir cīnītājs un uzvarētājs, cietējs, prieka un sāpju nesējs.

Tāpēc tik pat svarīgi, kā tēvs un māte, tikai īpatnējā nozīmē, bērnam ir citi bērni — pirmā kārtā brāļi un māsas, ar kuriem pati daba to saista tīri organiski, tad — draugi un rotaļu, vēlāk skolas biedri, ar kuriem kopā ir uzsākts gaišais, bērna ticības pilnais mūža gājums.

Runājot par saulainiem iespaidiem bērnībā, nedrīkstam aizmirst arī citus cilvēkus un darbiniekus mājās un ārpus mājas, ar kuriem bērnam nākās sastapties, kurus viņš vēro un dziļi ieņem savā dvēselē: šo cilvēku darbs, viņu runas, dziesmas un smieklī, viņu dzīves panešanas spēja, viņu pieskāšanās bērnam — laipnais smaidis, viegls glāsts, saudzīgs rājiens, palīdzīga roka, kur tas vajadzīgs, draudzīga pamācība, — viss tas ir pozitīvs sabiedriskās audzināšanas veids, kas pakļauj bērnu un pievelk kā saules gaisma pievelk jaunu asnu.

Jo sevišķu nozīmi šie citi cilvēki dabū dažādos svētkos, tautas tradīciju izpaudumos, svinībās, kas ienes jaunu satraukumu un savilņojumu ikdienas dzīvē. Šie svētki bērna dzīvē gan ieņem paši par sevi izcilus vietu, vienodami viņu ar pārcilvēcisko, ar mūžīgo vērtību pasauli, tradīcijās, ticībā.

Kā milzu šūpotnēs bērnības laiks aizlido vienā ritmā ar svētku periodisko maiņu: pāri „klusās nedēļas“ svētsvinīgajam skumju apdvestajam mieram, pāri Lieldienu zvanu un cīruļu gaviļēm zilajās pavasara debesīs, pāri Vasaras svētku zaļo meiju reibumam, pāri Jāņu ugunīm, vainagiem un ziediem — uz balto Ziemas svētku gaišo eglīti, lai pēc tam iesāktos no jauna gaidas un ilgas pēc šo svētku gaismas, prieka un laimes...

Un beigās — pati daba ar sauli, debesi, ūdeņiem, mežiem, druvām, ziediem, putniem, dziesmām, ar vienmēr pārdzīvo-

jumu pilno gadskārtu miju — ir bērņibai mūžīgs gaismas, brīnumu un skaista prieka avots, kas nebeidz burbuļot vairs visu mūžu. Daba un viņas priekšmeti bērņam ir dzīvas būtņes, ar ko var sarunāties domās, skaļos vārdos, prieka saucienos. Daba bērņam ir nebeidzamu vērtību krātuve; viņa uzglabā it visus bērņa pārdzīvojumus un notikumus. Un kad pēc gadiem iznāk iet pa bērņībā staigātām tekām, tad no katra koka, akmeņa, upes kraujas, apsūņojušā tiltiņa, vai šķūņiša pļavā, no uzkalņiņa vai noras, no ganu ceļa vai birstalas skan pretim bērņu dienu balsis — plūst gaišās saulainās bērņu dienu izjūtas...

Domājot par šo saulaino bērņību un par viņas gaismas avotiem, ir jāatzīst, ka bērņības laiks pats ir kļuvis mūsu dzīvē par gaismas avotu, no kurienes mēs gūstam gaismu, siltumu un arī spēku tad, kad mums jāizšķiras par vienu vai otru ejamo ceļu, daramo darbu, par rīcības veidiem, vai kad mūžā ir pietrūcis gaismas un siltuma, — lai atkal atjaunots spētu tālāk iet.

Ja cilvēks visu mūžu spēj sajūst darba prieku, darba gribu un ticību dzīvei, dzīves jēgai, tad tas ir tāpēc, ka bērņībā viņš to ir mantojis savā ģimenē, un par to pauž viņa atmiņas no saulainās bērņības. Ja šodien — pusmūžā un mūža otrajā pusē cilvēks spēj sajūst prieku par otru cilvēku, par tuvāko, spēj būt draugs, spēj uzpurēties, atteikties, spēj kalpot, tad tas ir tāpēc, ka bērņībā tik daudz saules ienesa tēvs, māte, brāļi, māsas, citi cilvēki, — tad tas ir tāpēc, ka visu to cilvēks pats ir mācījies jau no bērņu dienām. Vēl tālāk — ja cilvēks savā dvēselē nes ilgas pēc daiļā, pēc pilņības, pozitīvā un pēc gaismas — domās, sirdī un dzīvē visapkārt, tad šīs ilgas ir tā daiļuma ideāla tāla atblāzma, kas izauga bērņības dvēselē, klausoties mātes dziesmās, meža šalkās un strautā burbuļošanā, skatoties zvaigžņotajās debesīs, tad tas ir tāpēc, ka no bērņības šurp atmirdz mātes etiskais tēls, tēva nopietņais vaigs, kas cilvēkam liek cīņties, vairīties no netīrā, ļaunā, nedaiļā. Ja kaut cik cilvēks ir derīgs sabiedrībai, tautai, dzimtenei, viņas laukiem, viņas pilsētām, viņas kulturas vairošanai, tad tas ir pateicoties saulainās bērņības laukos izaudzinātam spēkam viņā.

No bērnības šurp sniedzas neskaitams daudzums gan saskatamu, gan nesaskatamu pavedienu, kas auž cilvēka raksturu un rakstura īpašības, kas veido cilvēka personību. Cik saulaina aprakstītā nozīmē būs bijusi cilvēka bērnība, tik saulains būs pats cilvēks visu savu mūžu; tik viņš pats beigās kļūst par gaismas avotu, kas spirdzinās daudzus pagurumā, vājumā, izsikumā, slāpēs; tik viņš atdos sevi citiem, kas nāks dzīvot pēc viņa, lai nekad nebeigtos cilvēku paaudžu straumes no saulainas bērnības laukiem, pretim mūžībai, pretim dievišķai pilnībai un gaismai, — jo bērnībā top īstais cilvēks, īstais sabiedrības un tautas loceklis, īstais valsts pilsonis.

Bet lai bērnība spētu pildīt savu lomu, — viņai jānorit attiecīgos apstākļos, par kuriem jau runāju. Šos apstākļus rāda pilnvērtīga ģimene.

Šajā sakarā nerunāsim par tādu ģimeni, kurā ir tikai vīra un sievas kopdzīve bez bērniem. Tāds stāvoklis protams nav normal, un negribas ticēt, ka latviešu vidū būtu kaut viens cilvēks, kas ar savu gribu būtu radījis šādu „ģimenes“ formu, kurai taču trūkst jēgas un attaisnojuma.

Par ģimeni, vismaz pilnskanīguma nozīmē, nevarēsīm atzīt arī tādu ģimeni, kurā aug tikai viens bērns. Neiedodoties šī stāvokļa analizē, piezīmēsīm, ka tādā ģimenē bērns neaug sev piemērotos dabīgos apstākļos, kāpēc viņš nedabū pietiekoši daudz saules, kaut arī vecāki viņu lutinātu, koptu un lolotu bez mēra, jo „saulaina bērnība“ nav identificējama ar jēdzienu „viegla bērnība“. Te bērns ir padots, pa lielai tiesai, vienīgi sev, savām acumirkļīgām iedomām un iegribām; vecāki viņu dažkārt pilnīgi izolē no apkārtnes, no pasaules pieskārsšanās un tās grūtībām. Tāpēc, vēlāk nonācis dzīves lielceļos, viņš nokļūst sev pilnīgi nepierastos apstākļos, kas viņu mulsina, dara nedrošu, vai citiem maz panesamu, sabiedrībai, tautai maz derīgu.

Par pilnvērtīgu ģimeni varēsīm atzīt daudz bērnu ģimeni — ar tēvu un māti, ar citiem mājas ļaudīm, kas piedalās kopējā darbā, kopējā dzīvē, kur valda kopējs dzīves stils, tradīcijas, mērķi un atziņas. Šāda pilnvērtīga ģimene satur visus tos elementus, kas bērnam sniedz saules gaismu

un siltumu, un par kuriem runājām iepriekšējās rindās. Šie elementi bija: 1) vecāki ar savu mīlestību, rūpību un gādību, ar savu darbu un tautas pozitīvās tradīcijās bazēto dzīves stilu; 2) brāļi un māsas, kas visi kopā miniaturā veido priekšstadiju tai sabiedrībai, kādā cilvēkam vēlāk nāksies dzīvot; 3) citi ļaudis — veci un jauni, kas darbā, sadzīvē saskaras ar bērnu un dod tam ierosinājumus un paraugus dzīvei; 4) daba un darbs.

Šāda ģimene ir vēlākās sabiedrības modelis: te bērns redz dzīvi visā viņas šķērsgrīzumā — no augšas līdz apakšai, no mūža sākuma līdz galam. Te bērns mācās sadzīvot ar sev līdzīgiem; te mācās viņš paklausīt autoritatēm; te vingrinās viņš pats rīkošanā; te notiek klusa sacensība; te rodas spēki un tie tiek vērsti uz sabiedrisko labumu. Te viens bērns ierosina otra domu pasauli, paplašina viņa interešu loku; te rodas pirmie elementi sadarbībai, kopdarbībai, kopējā labuma veidošanai, sargāšanai un kopšanai.

Vērojot citu dvēseles pārdzīvojumus — bērns mācās pats sevi pazīt; redzot bērnus, kas kopā ar viņu uzsāk dzīves gājumu un turpat vērojot sirmgalvjus, kam šis gājums jau noslēdzas, bērns labāk nekā vēlāk no vispilnīgākiem aprakstiem izpratīs cilvēka mūžu un likteni, izpratīs to, kas nenovēršams, kas nav atkarīgs no cilvēka gribas, izpratīs, ka pāri visiem stāv kāda augstāka griba — Dieva griba...

Pilnvērtīga ģimene ir drošākais ceļš, kā mūsu tauta iegūs pašu zemei pašu arāju, ka viņa iegūs pārstāvjus visām zinātnes nozarēm, labus darbiniekus visām profesijām. Pilnvērtīgā ģimene ir labākais ceļš, kas dos mūsu tautai māksliniekus un gara darbiniekus; kas dos mums talantus un arī ģenijus.

Vēl tālāk — pilnvērtīga ģimene ir pareizākā metode, kas pamazām apsīcinās mūsu tautā ieviesušās ļaunās un nevēlamās paražas un parādības, kā: lieku ēšanu un dzeršanu, apreibināšanās tieksmes, tieksmi dzīvot maldu iluzijās, „vieglas“ dzīves meklēšanu, glēvumu, lišķēšanu un zemu intriģēšanu.

Pilnvērtīgā ģimenē ir mūsu tautas un Latvijas valsts labākā un lielākā valsts garantija.

Šodien ir presē pacelts lozungs par bērna kulta ieviešanu mūsu dzīvē. Kaut arī šis sauciens skan mazliet pārspilēti, taču viņš stāv tuvu pilnvērtīgas ģimenes idealam. Ja bērns ir ģimenes galvenais mērķis un centrs, mātes un tēva — dzīves un darba piepildījums un uzdevums, tad, runājot par ģimenes svētkiem un svētumu, varam runāt arī par bērnu kultu. Šajā vārda ieliekama mīlestība pret bērnu, ko nes savā sirdī ikviena māte, ikviens tēvs. Šajā vārdā ieliekam vēlēšanās veidot nākošās mūsu tauta paaudzes garīgi bagātākas un pilnīgākas, nekā mēs paši esam bijuši. Šajā vārdā ieliekams uzdevums — sargāt mūsu zemi un valsti, celt mūsu kulturu! Šajā vārdā ieliekam gribu dot mūsu bērniem vairāk saules! Bet tas viss piepildams pilnvērtīgā ģimenē. Ap šo pilnvērtīgo ģimeni visi ir saistīti, visi ir par viņu atbildīgi, visi aicināti to sekmēt un aizstāvēt. Ikvienam jāatceras, ka arī viņš pieder kādai ģimenei, ka viņam jāpieder pie kādas ģimenes, un ka šai ģimenei jāklūst ir pilnvērtīgai, saulainai, spēcīgai, lai mūsu bērni gūtu daudz saules, lai tiem būtu saulaina bērniība, lai tiem būtu radīts gaismas un spēka avots visam mūžam!

Vec. doc. Alb. Freijs

Annas Brigaderes kristīgā pārliecība

(Nolasīts L. U. aulā, Krišjāņa Barona piemiņas aktā, 8. martā 1939. gadā.)

Viena raksturīga linija Annas Brigaderes dvēseles kustībā ir viņas dziļā reliģiozitāte, kas atspoguļojas arī viņas rakstos, īpaši bērniības atmiņās. No pašas bērniības līdz mūža beigām rakstnieces garīgā dzīvē kā neatņemama sastāvdaļa ietelp reliģiskā pasaule. Viņa daudz domā par aizpasaules lietām un par to, kas stāv aiz visām šīs pasaules lietām; viņas sirds ir atsaucīga ārējās un iekšējās dzīves „zīmēm un brīnumiem“, kā ūdens līmenis ir atsaucīgs vēja pūsmām, mākoņiem un debess mainīgai sejai.

Anna Brigadere nevien domā par reliģiskiem jautājumiem, bet pati dzīvo reliģiozā pārliecībā un top savos rakstos par reliģiozu atziņu apliecinātāju. Viņas rakstos iegūstam pār-

liecību, ka Dievs piepilda viņas lūgšanu, ko tā lūgusi jaunībā: „Dievs, Dievs, dod arī man to izteikt, ko es jūtu. Ļauj arī man būt vienai no taviem izredzētiem“ (Akm. spr., 304.).

Šī priekšlasījuma nolūks nav vispāri noskaidrot Annas Brigaderes reliģiozitati, izcelt viņas vispārējas reliģiskas atziņas, pavērt skatu viņas reliģiozās dvēseles strukturā, bet gan vienīgi parādīt šīs reliģiozitates kristīgo raksturu, pavērt skatu viņas kristīgajā pārliecībā. Noskaidrojamie jautājumi tā tad būtu šie: kāda ir rakstnieces kristīgā pārliecība, cik daudz viņas reliģiozitate satur kristīgās ticības elementus.

Anna Brigadere nav atstājusi nevienu dokumentu (vismaz tagad atklātu un mums zinamu), kurā tieši tā būtu izteikusies par savu personīgu reliģiozitati, un īpaši par savu kristīgo pārliecību. Par to var spriest tikai no tā, cik šī reliģiozitate, šī kristīgā pārliecība ir atspoguļojusies viņas literariskos darbos, cik tālu viens vai otrs literarisks tēls ietver arī autobiogrāfiskus momentus, un cik aiz vienas vai otras izteiktās domas nojaužama personīgā pārliecība.

Piegriežoties tieši tematam, vispirms būtu jāatzīmē svarīgais brīdis, kurā rakstniece dziļi izjūt to, ka viņas sirds paliek par Dieva atklāsmes saņēmēju. Tas notiek iesvētīšanas dienā ar mācītāja vārdiem, caur kuriem viņa saņem dievišķīgo svētību. Šo brīdi viņa atceras tā: „Mācītājs dod katrai svētīšanas vārdus. Annele klausas un gaida. Kādi būs viņai? — „Svētīgi tie sirdsšķīstie, jo tie Dievu redzēs.“ — Šie vārdi nolist kā rasa pār Anneles galvu. Kā uguns iekrīt tai sirdī. Kas tie ir par vārdiem? Dzirdēti un nekad vēl nedzirdēti, pazīstami un pirmo reiz sacīti, jo tie sacīti viņai, no mūžības sacīti viņai, viņai vienai. Tie ir šodien viņas lielā balva un brīnišķīgais ieguvums. Vai tie nav pravietiski un vai nav tai doti par mūža ceļa zvaigzni? Sirdsšķīstie redzēs Dievu. No visiem kalna sprediķa vārdiem tie ir visskaistākie. Redzēs Dievu! Kas var līdzināties šim solījumam. Tas rāda ceļu uz mūžības apstarotu kalngalu...“ (Akm. spr., 275.).

Mūsu nojautas nebūs nepatiesas, ja teiksim, ka šis svinīgais kristīgās iesvētīšanas brīdis ir atstājis dziļu iespaidu rakstnieces dvēselē, un to viņa tur ir nesusi līdz mūža beigām. Kristus sacītais vārds par sirds skaidrību māca viņai saprast

skaidrās sirds vērtību, māca saprast skaidrās sirds ceļu pie Dieva. Ja visā visumā Annas Brigaderes personību vērtējam kā skaidrās sirds personību, kas redzējusi Dieva godības vaigu un ar dziļu un tālu izjūtu nojautusi viņa varenās gribas ceļus, tad tāda viņa izaugusi tieši tās raras labvēlīgā svētībā, ko viņa piemin lasītā citējumā.

Annas Brigaderes kristīgā pārliecība izpaužas pirmkārt viņas dievatziņā. Anna Brigadere nav Dieva cīnītāja, Dieva meklētāja. Dievs viņai ir neapšaubama dotība. Dieva esotības atziņu viņa lēni un nešaubīgi uzsūkusi no dziļiem, nemaldīgiem dievatziņas atklāsmes avotiem. Viens šāds avots, blakus dabas un dzīves liktenības avotiem, Annai Brigaderei ir Dieva vārds, kuru rakstniece mācījusies saprast kopš pašas bērnības, mācoties bībeles stāstus (piem., Sk. vējos, 273.). Ka Dieva vārds ir viens no rakstnieces dievatziņas avotiem, neļauj vēl pilnībā spriest par Annas Brigaderes dievatziņas kristīgumu. Arī tas vēl nē, ka viņas dievatziņa ir personāla, teistiska (Dievs viņai stāv ārpus visa kā personāla būtne, kas reizē ir transcendentā un imanenta, kas reizē ir kādā citā neredzamā pasaulē un šinī pašā pasaulē). Tomēr Annas Brigaderes dievatziņa ir iespējami raksturot kā kristīgu, lai arī starp Dieva īpašībām neredzamā minētās tādas raksturīgi evaņģēliskas īpašības, kā garu un mīlestību. Annai Brigaderei Dievs ir nevien radītājs, veidotājs, bet arī žēlotājs, pestīšanas devējs ar Kristus starpniecību; viņš ir arī svētītājs (viņu sauc par Svēto garu). Viņas dievatziņas analīze rāda, ka Dievā tā saskata šādas īpašības: svētumu, visvarenību, bezsaudzīgumu, tiesātāju, gaismu, neredzamību, lielo Kalvi — radītāju, žēlastību. Neviena no šīm īpašībām nav tāda, ko nevarētu teikt arī par Dievu kristīgā izpratnē, kas izriet no Svēto rakstu liecībām. Ja no vienas puses atzīstam, ka Annas Brigaderes dievatziņa būtiski saskan ar kristīgo dievatziņu, tad tomēr arī viņas Dieva esamības nojausmā ieskan skaņas, ko var izraisīt tikai latvieša dvēseles stīgas, kas skan latviski kristīgi. Piemēram, ka Dievs ir gaisma, nav nebūt jauna atziņa, ko neatrastu jau bibelē un citur izteiktu; bet gan kaut ko jaunu viņa izteic ar liecību, ka sirdsdedze un ilgas ir Dieva sūtņi, kas nokāpj cilvēku dvēselēs. Mēs nojaužam, ka to atzīt un tā runāt

var tikai latviešu dvēsele, ka še ir kāda tāla saskare ar daiņu dievišķīgo pasauli.¹⁾

Otrkārt Annas Brigaderes kristīgā pārlicība izpaužas viņas antropoloģijā, viņas uzskatos par cilvēku. Vispār jāatzīst, ka Annas Brigaderes skatījumā ievērojamu vietu ieņem pats cilvēks. Viņa grib saskatīt cilvēka būtiskos dziļumus. To apstiprina arī tas fakts, ka viņas bibliotekā ir vairākas grāmatas par cilvēka būtības jautājumiem. Ir gan jāsaprot, ka viņa neuzvanda visus cilvēka būtiskās esamības dziļumus un neparāda arī dievišķā un pretdievišķā cīņu cilvēka dvēselē, ka cilvēku būtības dziļākās problēmas nestāv viņai acu priekšā. Tomēr Anna Brigadere pietiekoši labi ļauj ieskatīties cilvēka dvēseles dziļumos, viņa ļaunumos un grēcīgumā, viņa dvēseles ilgās pēc grēku piedotības un pestīšanas un nepārprotami skaidri arī apliecina, ka Kristus ir šo ilgu piepildītājs. Annas Brigaderes antropoloģija dažkārt saistās ar kristoloģiju. Viņa, īpaši savos agrākajos darbos, cilvēka, grēka un Kristus kopsakarību redz tā, kā īstenībā to nostāda kristīgā pārlicība. Nav iemesla domāt, ka Kristus Annai Brigaderei būtu tikai poetisks tēls, ka viņa Kristus savos rakstos vietu būtu ierādījusi tikai nejaušības dēļ. Raksti ļauj mums nojaust, ka Kristus rakstnieces dvēselei ir bijis tuvs un cienijams. To, liekas, apstiprina arī tas, ka uz rakstnieces rakstamgalda redzāmu vietu atradis Kristus tēls. Neapšaubami viņai bijis tuvs tāds Kristus, kas svētību nes, kas ir mazo aizstāvis, grēku piedevējs un palīgs ar saviem gaišajiem vārdiem. Annas Brigaderes pētniece Zenta Mauriņa spriež, ka Pestītājs ar ērkšķu kroni rakstniecei ir bijis tāls, bet viņas draugs bijis Jēzus, kas svētī bērnus (Baltais ceļš, 146.). Varbūt arī tā, lai gan viņas raksti neļauj šo spriedumu uzskatīt par visai drošu; tomēr nedrīkst aizmirst, ka Annas Brigaderes Kristus nekādā ziņā nav dogmatisks, ka dogmatiskas teorijas par Kristus darbu viņai ir svešas, jebšu viņas bibliotekā ir grāmatas par Kristu (šīnī rakstā iet runa par viņas biblioteku, kas tagad novietota Rakstniecības un teatra muzejā, Rīgā).

¹⁾ Pamatojumi nupat un vēlāk izteiktiem atzinumiem atrodami manā grāmatā „Annas Brigaderes reliģiskās un etiskās atziņas“ (1938.).

Bez Langmesera „Jesus Christus“ un D. Merežkovska „Христос и Антихрист“ ir vēl K. Kundziņa „Kristus“ un J. Sandera „Vai Jēzus bija jūds“. Īpaši K. Kundziņa grāmatas „Kristus“ lasīšanas kārtība (no 56.—160., 163.—166., 172. līdz beigām ir palikušas neatgriestas) varētu, varbūt, liecināt, ka rakstniecei Kristus ir bijis tik liela realitāte, ka viņam nevar pieskarties arī ne ar kādām zinātniskām mērauklām. Viņai nav no svara Kristus dzīves un darbu izskaidrošana, bet gan viņa dzīvā ietekme, viņa svētības pilnā vadība. Attiecīgo rakstu un dzeju analīze ļauj domāt, ka Annai Brigaderei tuvu bijusi Kristus pestīšanas atziņa. Viņa izjutusi, ka arī latviešu dvēsele ilgojas pēc grēku piedošanas, un bijusi pārliecināta, ka arī latviešu dvēselei Kristus nes atpestīšanu no grēka. Tāda ir Annas Brigaderes Kristus ticība. Tāds ir viņas kristīgais pozitīvisms.

Kā redzam, tad dievatziņā un Kristus atziņā izpaužas vispirmā kārtā Annas Brigaderes kristīgā pārliecība. Citos reliģiskos jautājumos tā izpaužas mazāk. Tā, piemēram, Anna Brigadere izteic arī domas par nemirstību. Nevien izteic šādas domas, bet arī pati mirst pārliecībā par aizmūža dzīvi. Vienā no pēdējām sarunām ar brāli viņa izteikusies: „No nāves es nebīstos, — lai ar manu miesu notiktos, kas notikdams, mans gars dzīvos, to es zinu“ (Mauriņas „Baltais ceļš“, 157.). Uz rakstu analīzes pamata varam konstatēt, ka domājot par nemirstību, Anna Brigadere atzīst trīs iespējamus dvēseles stāvokļus pēc nāves: 1) dvēsele ieskan mūžības visumā kā akords,²⁾ 2) dvēsele pievienojas baltai debess saimei. 3) dvēsele top par materialu jaunai esībai, ko veido Gars — radītājs jaunā attīstības un tapšanas posmā. Visumā rakstniecei ir gaišs skats uz nāvi, apziņa par dvēseles nezūdamību un ticību aizmūža dzīvei (dvēseles stāvokļiem). Bet kā ir ar kristīgo augšāmcelšanos domu? Kāda nojausma viņai par to ir, bet viņa arī paliek pie šīs augšāmcelšanās nojausmas un nepacēlas līdz kristiešu augšāmcelšanās ticībai. Pēdējā viņai svešāka.

²⁾ Šāda doma izteikta arī M. Kyber'a grāmatā Einführung in das Gesamtgebiet des Okkultismus (181. lp.), ko rakstniece grāmatas malā ir pasvītrojusi.

Runājot par Annas Brigaderes uzskatiem nemirstības jautājumā, nedrīkstam neatzīmēt viņas lielo noslieci uz okulto parādību problemām un interesi par teozofiskām atziņām. Viņas bibliotēkā ir vairākas grāmatas par okultismu (bez pieminētās Kyber'a grāmatas vēl M. Nordena „Okultie spēki mūsu dzīvē“, Leaudheater'a „Ein Textbuch der Theosophie“ u. c.), kuras liecina, ka tās ir cītīgi lasītas. Īpaši jāatzīmē populāra reliģiski teozofiska Prentisa Mulforda grāmatīņa „Mirt ir netikums“, kas lasīta ar pasvītrojumiem malā, kuri savkārt apliecina, ka tā ir stipri saistījusi rakstnieces uzmanību.

Baznīcas nozīmi Anna Brigadere savos rakstos neizceļ. Mācītājus viņa nekritizē un nenievā. Savās atmiņās viņa ar sevišķu cieņu atceras tēva iesvētītāju, mācītāju Cimmermani, kura vārdi bijuši kā dzīvības maize, kas stāvējis starp ļaudīm un kungiem un turējis viņu sirdis savā rokā un locījis tās, kā ūdens loka straumes, kas nemeklējis labumu sev pašam, ne arī godu savam vārdam (Sk. vējos, 129.). Viņai simpatiski latviešu tautības mācītāji, bet viņas simpatijas nav to mācītāju pusē, kas ir tikai derēti gani, ne arī vācu tautības mācītāju pusē, kam latviešu tauta nav tuva.

Zīmīga mūsu jautājumā ir liecība, ko dod kāds viņas tuvs draugs un labs pazinējs par rakstnieces kristīgo pārliecību (pēc sarunas). Šis rakstnieces pazinējs, kura vārdu vēl neatklājam, zina raksturot arī viņas reliģisko domu. Pēc viņa liecības Annas Brigaderes attiecības pret kristīgo baznīcu un tās mācību ir bijušas šādas. Viņa augsti ir stādījusi kristīgo reliģiju, bet iekšēji viņa nav bijusi dogmatiska. Viņai nav patikušas dažas sausās baznīcas mācības dogmas, kas prātam domātas, bet prātam bijušas nesaprotamas un sirdij nav devušas garīgu veldzi. Tādēļ savā reliģiozitātē viņa izvairijusies no dogmatiskā, no tā, kas sastindzina dzīvo ticības straumi. Savā pēdējā rakstā, kas pēc nāves atrasts Sprīdīšos istabā uz galda, viņa vēl runā par reliģiju, ko nedrīkst samainīt ar dogmām. Annai Brigaderei tuvu bijušas Kristus mācības dzīves straumes. Šīs mācības gaismu viņa cienījusi. Ar cieņu viņa lūkojusies arī uz kristīgo baznīcu. Dažas lietas gan nav tanī viņai patikušas, kā, piem., dažu mācītāju nepiedienīgā dzīve, tomēr viņa atturējusies no atklātās kritizēšanas, lai ar savu kritiku

neaptumšotu pašu ticības kodolu, nemazinātu cilvēkos cieņu pret kristīgo baznīcu. Viņa vairījusies vispāri izteikt savu neapmierinātību, lai neaizēnotu Kristus mācības gaišo straumi. Kristīgas noskaņas un izjūtas ir Annas Brigaderes dvēseles būtiskā daļa, ko apņēm latviskās dzīves gaišums. Maldīgi sacīt, ka viņa nebūtu atzinusi kristīgo baznīcu. Zīmīgi pēc viņas drauga liecības, kādā sarunā izteicies ir Viktors Eglītis. „Anna Brigadere nav moderna, bet viņa stāv uz bībeles līnijas“. Šī rakstnieces drauga liecība, ko pirmo reizi šē publicējam pēc sarunas, bet viņa pašā rediģējumā, ir ļoti svarīga strīdus gadījumā par rakstnieces kristīgumu vai nekristīgumu.

Annas Brigaderes kristīgā pārlicība izpaužas nevien reliģiskā, bet arī etiskā plāksnē. Šinī plāksnē vispirms rakstnieces kristīgā pārlicība izpaužas faktā, ka savas etiskās domāšanas pamatā viņa liek mīlestību. Mīlestība viņai ir pozitīvs faktors cilvēka tikumiskā eksistencē. Viņas tikumiskais imperatīvs ir tāds, ka cilvēkam ar mīlestību nesavtīgi ir jākalpo savam tuvākam. Mīlestībā cilvēks izaug par tikumisku personību. Šādas pamatdomas viņas etiku raksturo kā kristīgu, jo kristīgā etika savā būtībā ir mīlestības etika. Tā pilnā mērā ir kristīgā skaņa, kas izskan Dieva (dievu) sūtītā Svešnieka vārdos: „Iesim mīlēt, žēlot, kalpot! Ļaužu ciltīm dosim savas sirdis“ (Pastari, 97.). Mīlestība viņai ir tikumiskās dzīves pamats un saturs, gluži tāpat kā kristīgā etikā.

Kristīgā pārlicība viņai izpaužas arī attieksmē pret ciešanām. Rakstniecei vispāri iezīmīgs ir optimisms un gaiša ticība dzīvei. Tādēļ arī ciešanām viņa piešķir pozitīvu etisku nozīmi un tās uzskata par labumu un nevis ļaunumu.³⁾ Ciešanu izpratnē viņa nostājas uz kristīgā uzskata viedokļa, jo kristīgi ticīgais, kas visu dara atkarīgu no Dieva gribas, ciešanās vienmēr atrod jēgu, svētību un ceļu uz pilnību un mācas tās pacietīgi panest. Tā uz ciešanām skatas arī Anna Brigadere.

³⁾ V. Olava grāmatā „Galvenie virzieni etikā“ (1910.) rakstniece īpaši pasvītījusi vietu 16. lappusē, ka sāpēm ir liela nozīme un tās nevar izmest no dzīves, tāpat arī Karleila izteicienu 17. lappusē.

Annas Brigaderes etiku iezīmē aicinājums atsacīties un ziedoties, īpaši tad, kad viņa aicina iedegties patriotismā. Lai me viņai nav ne bagātībā, ne varā, bet sevis ziedošanā un savu dziņu uzvarēšanā. Šādas domas stāv tuvu kristīgās etikas domai par to svētļaimību, ko cilvēkam dod savu dziņu uzvara, un viņa cenšanās iet dievvalstības ceļu. Cik tālu askezes ceļi ir kristīgi, tik tālu arī viņas sludinātie ceļi uz ļaimi ir ar kristīgu raksturu.

No otras puses ir jāatzīst, ka Annai Brigaderei tuvu stāv daiņu tikumiskā pasaule. Viņa augstu nostāda daiņu tikumiskos idealus un aicina tiem sekot, piemēram etiskos uzskatos par darbu. Bet ir arī izteiktas domas, par kurām varam sacīt, ka rakstniece tanīs grib sintezēt latvisku un kristīgu etisku pamatnoskaņojumu. Tā, piemēram, viņa sasaista latviskos uzskatus par darbu ar kristīgās etikas pamatprasību par sirds-skaidrību atzinumā, ka darbs bez šķīstām rokām ir nevērtīgs.

Viņai ir arī uzskati, kuros neizpaužas kristīgais princips, bet kuros gan viņa vadas no kāda cita principa. To īpaši varam sacīt par atdzimšanu Annas Brigaderes uzskatos. Atdzimšanas prasība ir zīmīga prasība arī viņas etikā. Viņa grib, lai cilvēki atsvabinātos no ļauniem darbiem, nolūkiem un rīcības un atdzimtu labiem darbiem un šķīstai dzīvei. Šāda atdzimšana izaug no paša cilvēka apņemšanās pēc tam, kad viņš ir mācījies saprast dzīves īstenību, un kad sirdsapziņa ir pamācījusi viņu tā darīt un dzīvot. Annas Brigaderes sludinātā un atzītā atdzimšana nav kristīgās etikas atdzimšana atdzemdināšanas nozīmē, ko cilvēkā rada Dieva gara darbība. Annas Brigaderes rādītā atdzimšana ir atdzimšana caur paša cilvēka spēkiem, bet kristīgā izpratnē atdzimšana ir atdzemdināšana caur Dieva garu.

Visumā atzīstams, ka Annas Brigaderes domas apaugļo kristīgs un latvisks gars, ka aiz viņas etikas stāv latviskā daiņu apziņa un kristīgā apziņa.

Anna Brigadere ir augsti vērtējusi mūsu tautas dziesmas. Tautas dziesmas viņas vērtējumā bijušas kā uguns liesma, kas gājusi priekšā tautas gaišiem gariem, kā Dieva dvaša un ogle kvēla, kad tauta pelnos grūsta un zemē mīta, kā dzīvā maize, kas tuksnešgaitā gurdas sirdis remdējusi

(Kalngali — „Tautas dziesma“ — 34.). Tādēļ Anna Brigadere domā, ka dziesmām jāskan arī tagadnē, kā skanēja sirmos laikos un vēl atbrīvošanas cīņās, klaidējot šaubas un iedvešot drosmi.

Annas Brigaderes tikumiskais skats ir tulkojams kā latviskās daiņu pasaules un kristīgās pārliecības kopvienība. Šo kopvienību simbolizē Kr. Barona Latvju daiņu sējumi (Visendorfa izdevumā) un Bībele, kas redzamā vietā ir likti Annas Brigaderes grāmatu plauktos. Viņi tur nav vien likti, bet ir arī lasīti. Daiņu sējumos pie atsevišķām daiņām atrodam pasvītrotumus (citos izdevumos arī labojumus),⁴⁾ bet Bībelē divās vietās atrodam datumu atzīmes, kas citā vērtējumā nav bez nozīmes.⁵⁾

Annas Brigaderes rokās ir evaņģēlijs un daiņas. Pēdējās tur ielika Kr. Barons, kura lielo darbu mēs šodien godinam.⁶⁾

Kā Anna Brigadere izturējusies pret dievturību? Viņas draugs, ko esam jau pieminējuši, izteica atzinumu, ka rakstnieces raksturā ir bijis vienmēr interesēties par visu jaunu, visu pārbaudīt un to, kas labs, paturēt. Nevar sacīt, ka viņa būtu palikusi dievture. Nav arī atstāts neviens dokuments, kas par to liecinātu. Rakstnieces bibliotēkā ir prof. P. Šmita „Latviešu mitoloģija“, kurā nav nevienas atzīmes un pasvītrotuma, tāpat tur atrodas E. Brastiņa „Dailā sēta“ (kas atgriesta pa daļai), „Latvju raksta kompozīcija“, „Latviešu ornamentika“, „Latvija, viņas dzīve un kultūra“, E. Visendorfa „Ziņas par latviešu ticību“, dievturu svētrunu burtnīciņas (kas visas atgriestas, bet divās tikai pasvītrotumi). Dievturu katķismi nav viņas bibliotēkā. Pasvītrotumi burtnīcā „Dievs dod man kalnā kāpt“ (37., 41., 43. un 44. lp.) un „Latviešu dievestības nozīme“ (24., 27., 29. lp.) liecina, ka rakstniecei ir pati-

⁴⁾ Tā, piem., E. Brastiņa kopojumā „Latvju tikumu dziesmas“ (1929.) pārlabotas divas daiņas. Pieminams, ka A. Vītola reliģiskās prozas krājumā „Dieva kalnā“ (1927.) viņa labojusi tur uzņemto pasaku valodu.

⁵⁾ Pie Abakuka gr. 2, 3 atzīmēts 29. X 17. un pie 1. Kor. 4, 5—31. V 18.

⁶⁾ Še beidzas priekšlasījums. Turpmākais ir papildinājums.

cis tieši tas, kas tur ir izsacīts par Dievu saskaņā ar kristīgo universālo dievatzinumu un pašas rakstnieces kristīgo pārlicību.

*

Piezīmes pie A. Gobas raksta „No atmiņām par Annu Brigaderi“.

„Labieša“ 1939. g. 1. numurā A. Goba atgriežas pie jautājuma par Annas Brigaderes kristīgumu. „Daugavas gada grāmatā“ (1934. g., 102. lp.) A. Goba atstāsta, ka dzejniece viņam kādā sarunā starp citu teikusi šādus vārdus: „Daži kritiķi par visu vari mani grib lasītājiem rādīt un raksturot kā tipisku kristiešu rakstnieci, te salīdzinādami ar Zeltu Lagerlefi, te ar citu kādu. Es neesmu kristīga. Es esmu latviete, esmu un gribu būt latviska, tikai latviska...“ Savā pētījumā par Annu Brigaderi („Annas Brigaderes reliģiskās un etiskās atziņas“, 1938., 62. lp.) pie šī citējuma piezīmēju: „Šis citējums grib teikt, ka rakstniece būtu it kā noliegusi savu kristīgumu, ko, kā redzam, apliecina tomēr viņas rakstu analīze. Mums neiespējami šo pašatziņu novērtēt, jo rakstniece pati to nav nekur uzrakstījusi. To vēstī mums vienīgi A. Gobas atstāstījums. Cik paties ir šis atstāstījums, to mēs vairs nevaram izziņāt. Vienīgi mums ir jāzina, ka uz A. Gobas izteikumiem nevaram vienmēr palauties. Arī šī raksta autors glabā atmiņā kādu sarunu ar A. Gobu, kurā viņš atzinās, ka dažas lietas par Annu Brigaderi viņš savos apcerējumos esot sagrozījis, jo to prasījuši dievturīgi nolūki.“

Šis aizrādījums, ko spiedusi pasacīt mana sirdsapziņa pēc A. Gobas atklātās atzišanās (gan bez lieciniekiem), ka uz viņa atstāstījumiem nevar palauties, ir viņu apvainojis. Tādēļ viņš minētā rakstā ir apņēmies sevi aizstāvēt, pārmetot man astotā baušļa aizmiršanu un sekošanu Ignaca Loijolas likumam, ka mērķis attaisno līdzekli. No savas puses skaidrības labā piezīmēju, ka savā citējumā esmu uzsvēris tikai to, ka A. Goba dažkārt nepareizi attēlo lietas apstākļus, un tādēļ nevaram viņam ticēt un proti arī tam ne, ko viņš itkā ieliek Annas Brigaderes mutē. Var jau būt, ka dzejniece A. Gobam tā ir teikusi, bet A. Goba nav tik uzticams avots, lai ar viņa muti atkārtotos Annas Brigaderes izteicienus mēs varētu uzņemt par autentiskiem. A. Gobas cenšanās noklusēt sev nevajadzīgo un sagrozīt faktus redzama arī no viņa atbildes. Viņš raksta: „Izlasījis šo rakstu, tai pašā brīdī un ar to pašu sašutumu telefonēju Freijam, jautādams, kas viņam devis iemeslu runāt tādu nepatiesību? Kamēr viņš meklēja vārdus, man iešāvās prātā, ka Freijs savos rakstos un sprediķos tik bieži piemin Dievu, tāpēc jautāju tālāk, vai viņš arī apzinās, ka par sava tuvāka apmelošanu būs jāatbild Dieva priekšā? Un izbeidzu sarunu.“ Šis citējums spilgti pierāda, ka A. Goba savos atstāstījumos nemil meklēt patiesību, bet visu izgroza saviem nolūkiem par labu. Ir taisnība, ka A. Goba man telefonēja. Bet viņš man nejaudāja: „kas viņam devis iemeslu runāt tādu nepatiesību“. A. Goba turpretī jautāja: „kad un kur esmu sacījis, ka dažus uzskatus Annas Brigaderes rakstos esmu sagrozījis dievturības labā“. Nav

arī taisnība tas, ka esmu meklējis vārdus, un itkā neesmu varējis viņam neko atbildēt; viņam skaidri pateicu vietu un apstākļus, kad viņš to man teicis sakarā ar manu jautājumu par grāmatas „Dievs, daba, darbs“ Maijas svētdienas nodalas dievturīgo iztulkošanu rakstā „Labā latviete Annas Brigaderes rakstos“ (tas notika kādā preses pieņemšanā).

Esmu A. Gobam ļoti pateicīgs par viņa rakstisko izteikšanos, jo tieši mūsu telefoniskās sarunas nepareizais atstāstījums par jaunu apliecina, ka uz A. Gobas sarunu atstāstījumiem nevar palauties, un tādēļ vēl vairāk mazina viņa atmiņu stāstījuma nozīmi par Annu Brigaderi.

Šī iemesla dēļ arī viņa sīkāko atmiņas skicējums par viņa personīgām attiecībām ar dzejnieci, par viņas simpatijām pret dievturību un citām lietām (no 59.—61. lp.) jāuzņem ar neuzticību. Kur drošība, ka sacītais tiešām saietas ar skaidru patiesību.

Vēl jāpiebilst par A. Gobas iebildumiem pie mana pētījuma par Annu Brigaderi un prof. P. Dāles recenzijas par to „Daugavas“ 1939. g. 1. numurā. Viņš saka: „Jau prof. Dāle savā recenzijā aizrāda, ka Freijs nerādot rakstnieces attīstības gaitu. Tas ar nodomu darīts. Jo nu visu, ko vien rakstniece rakstījusi, vai ko savu darbu tēlos ielikusi, var pieskaitīt viņas mūža pēdējā posma uzskatiem. Tā nu var mazās Anneles pārdzīvojumus (atmiņu tēlojumos „Dievs, daba, darbs“ un „Skarbos vējos“) attiecināt uz Annu Brigaderi, kas dzīvoja jau astotā gadu desmitā“ (62. lp.). Varētu no citējuma spriest, ka Dāle pārmetu man to, ka neesmu rādījis rakstnieces attīstības gaitu. Tāda pārmetuma Dāles recenzijā nav. Saprotais, aizskartais jautājums ir metodes jautājums, par ko varētu diskutēt un varētu spriest vienādi vai otrādi. Savādi tikai tas, ka A. Goba Anneles pārdzīvojumu pārņemšanu uz mūža beigu posmu, ko vispārī atļauj atmiņu rakstīšanas psiholoģija, kvalificē par nepieņemamu, bet pats savu līdzīgu metodisku rīcību viņš nemaz neatrod par peļamu (skat. viņa rakstu 1934. g. „Daugavas gada grāmatā“). Tas ir tā: otram acī skabargu redz, bet pašā acī balķi neredz.

Goba uzsver, ka Freijam trūkst objektivitātes. Viņš domā, ka tā, kā Freijs rikojas, tad „var katru latviešu rakstnieku pataisīt par kristīgu. Bet tikpat labi, turoties pie šīs metodes, var katru rakstnieku, arī Annu Brigaderi, pataisīt par budistu vai musulmani. Vai tas arī būs objektīvi?“

Še piezīmēju, ka A. Gobam trūkst pietiekošas zināšanas reliģiju vēsturē un arī kristīgās lietās, jo citādi viņš nespriestu tik aplami; kā gan Annu Brigaderi varētu pataisīt par musulmani, kas viņa nemaz nav?

A. Goba savu rakstu nobeidz ar šādiem patetiskiem vārdiem: „Kristietība mūsu latviešu zemē un dzīvē ir nejaušība. Latviskais bija no neatminamiem laikiem un latviskais paliks. Un viss tas, par ko Freijs piecājas, kā par lielu atradumu, ir tikai dadzītis, kas piekēries latvietes tērpam.“ Pret šo atzinumu un spriedumu mēs varam nostādīt vislielāko argumentu, proti pašu dzīvi. Latviešu dzīve savā vēsturiskā tecējumā ir nemaldīgi pierādījusi, ka kristietība latviešu zemē nebūt nav kāda nejaušība. Agrākās un tieši tagadnes kristīgā atmoda rāda, ka kristietība latviešiem ir

tuvāka par dievturību, ko jau paši dievturi, atzīdami tās trūkumus un tukšumu, atmet (sal. E. Brastiņa grāmatā „Samulsuma pārspēšana“ sacīto par reliģijas nespēku pasaules un dzīves jautājumu skaidrošanā“ 23. sek. lp.). Neloģiski arī pretstātos nostādīt kristietību un latvisko, jo tie viens otru neizslēdz.

Asist. M. Liepiņa

Tuvāku mīlestība

Saites, kas sien atsevišķo cilvēku ar šaurāku vai plašāku sabiedrību, vērpjas no daudziem cilvēka iekšējās un ārējās dzīves pavedieniem, kam dažāds spēks, nozīme un vērtība kā īpatņa, tā plašākas sabiedrības vai tautas dzīvē.

Pirmā cilvēku kopdzīves saite ir vitalā jeb dzīvības saite, ko vērpj cilvēka neapzinātās rosmes, dziņas, instinkti, kas kalpo sugas un cilts dzīvības spēka uzturēšanai un vairošanai.

Cilvēku kopdzīves lokam attīstoties, ir šķetinājušās citas jau vairāk apzinātu un racionalu rosmju pamatotas kopdzīves saites, kas vieno īpatņus kopēju interešu vai vispār atzītā labuma vārdā, kā piem., saimnieciski pasākumi, juridiskas un tikumiskas normas, mākslas virzieni, politiskas programmas vai citu kulturas nozaru idejas un mācības. Blakus šīm apzinīgi racionalizētām kulturalajām saitēm strāvo kāds cits cilvēkus tuvinātājs un biedrotājs spēks, kas verd no dziļākām dvēseles prasībām un ilgām pēc laimīgākas, pilnīgākas gara dzīves. Laujoties šiem spēkiem, cilvēki cenšas ierobežot savas egoistiskās tieksmes, viņi sāk kalpot nevien savas, bet arī otra dzīves zelšanas veicināšanas nolūkiem. Šo spēku, kas uzlūkojams par sabiedriski tiesiskās un tikumiskās dzīves pēdējo balstu, sauc par mīlestību. Kas ir mīlestība, to grūti definēt. Savā psiholoģiskajā aspektā mīlestības pārdzīvojums ietver dziļas, spēcīgas jūtas un apskaidrotu sirds prātu (Gesinnung), kuri vada saprātīgo, aktīvo gribu mīlestības vērtību virzienā.

Savā psiholoģiski dinamiskā aspektā mīlestība ir akts, kurā persona pārdzīvo kustību no zemākās uz augstāko vēr-

tību, kas nav jāsaprot tikai kā vērtību meklēšanas tendence, bet gan kā dziļāko dvēseles spēku pievērsmi, kas atklāj visur, kur tā pieskaras — dabai, cilvēkiem, lietām, ko vērtīgu; tā ir intencija, kas liek uzdzirkstīt parādības dziļākam būtības vērtību kodolam. Šo mīlestības kustības raisītāja spēku jau pamanīja Platons, kas runājot par Erotu saka: mīlestības siltumā izkūst viss cietais, sastingušais, kas līdz tam kavēja Erota spārnu izplešanos. Erots, kā Platons to apraksta savā dialogā „Dzīras“, ir starpnieks starp absolūto trūkumu un pārpilnību, starp skaisto un neskaisto, starp zemes un debess būti. Erots ir tas brīnišķīgais demons, kas liek, tiekies no trūkuma pilnās eksistences pēc pilnības (no zemākā uz augstāko), no neskaistā un skaisto, no realā uz ideālo, no zemes uz debesīm.¹⁾

Mīlestības akts ierosina dziļākas, kvalitatīvi dažādas jūtas, kas, analītiski izceltas par sevi, savā kopumā tomēr neaptver mīlestības akta jūtu veselumu. Piemēra labā var minēt dažas svarīgākās šādas parciālās jūtas: simpatijas, cieņas, apbrīnošanas, uzticības, padevības u. c. jūtas. Ne dziļas cieņas jūtas, nedz apbrīnošanas vai citas no nupat minētām jūtām, lai cik dziļa un plaša būtu viņu pārdzīvojuma gamma, vēl nav mīlestība.

Vācu filozofs Maksis Šēlers, tāpat kā krievu lielais psihologs Dostojevskis, meklē mīlestības pamatus cilvēka iejūtā, visuma dzīvības ritumā. Šo mīlestības kosmisko virzienu labi ilustrē Dostojevskā varonis Aļoša romanā „Brāļi Karamazovi“.

Dostojevskis tēlo šo ainu, ka Aļoša iznāk no klostera celles, kurā guļ aizmidzis uz mūžību viņa garīgais vadonis, sirmais Zosima. „Dzestra un līdz nekustībai rāma nakts apsedza zemi. Baltie torņi un apzeltītie baznīcu kupoli mirdzēja pie zilām debesīm kā safirs. Krāšņas rudens puķes, kas ziedēja dobēs turpat pret māju, bijja nogrimušas miegā līdz rītam. Zemes klusums it kā saplūda ar debess klusumu, zemes noslēpums satikās ar zvaigžņu noslēpumu. Aļoša stāvēja, skatījās un piepeši kā nopļauts noņētās pie zemes.

¹⁾ Sk. K. Kundziņš, Ap lielo dzīves mīklu („Eros un Agape“).

Viņš nezināja, kāpēc viņš apkampa to, viņš neatjēdza, kāpēc viņam tik neapvaldami gribējās skūpstīt to, bet viņš skūpstīja to raudādams un slacinādams to savām asarām un ekstazē zvērēja mīlēt to, mīlēt uz mūžu mūžiem. „Aplacini zemi ar savām prieka asarām un mīlē šīs asaras“ ieskanēja viņa sirdī. Par ko viņš raudāja? Ai, viņš raudāja savā aizgrābtībā arī par šīm zvaigznēm, kas spīdēja viņam no bezdibeņa un nekaunējās šīs savas aizgrābtības.“ It kā pavedieni no visām šīm neskaitamām Dieva pasaulēm būtu reizē satikušies viņa dvēselē. Viņam gribējās piedot visiem un par visu. Bet ar katru acumirkli viņš skaidri un it kā taustami jūta, ka kaut kas ciešs un nesatricinams kā šī debess velve nonāca viņa dvēselē. It kā kāda ideja pārņēma viņa garu — uz visu mūžu, uz visiem laikiem. Viņš nokrita pie zemes kā vājš jauneklis, bet piecēlās kā drošsirdīgs karotājs uz visu mūžu.“²⁾)

Šis piemērs rāda, ka mīlestība nav sapņaina izplūšana jūtās, bet dvēselei ilgstošs prieka un spēka avots.

Mīlestības tikumiskās vērtības realizējas tikai personu mīlestībā, un tās augstākais veids ir tuvāku mīlestība. Šai sakarā jāaplūko pirmāk minēto mīlestībā iemitīgo sirdsprātu un tā motivēto darbību. Paulsens, apcerēdams tuvāku mīlestību, izsakas: mīlestība ir tāds sirdsprāts un izturēšanās kārtā, kurā īpatnis darbīgas palīdzības ceļā veicina cita labklājību. Bet kāda ir mīlestības darbība, to vispilnīgāk ir saskatījusi kristīgā izpratne, ko dedzīgiem vārdiem izteic apustulis Pāvils (I Korint. vēst.): mīlestība ir lēnprātīga un laipna, tā neskauž, mīlestība nelielas, tā nav uzpūtīga, tā neizturas piedauzīgi, nemeklē savu labumu, tā neskaistas, tā nepiemina launu, tā nepriecājas par netaisnību, bet priecājas par taisnību, tā aplāj visu, tā panes visu.

Kas ir šis tuvākais, ko mēs mīlam, par to celtas lielas pārrunas. Ja šis tuvākais ir mans māju cilvēks, draugs, kaimiņš vai cits kāds telpiski tuvs cilvēks, ar ko esmu saistīts dažādām dzīves saitēm, ko es pazītu, kam es, vai kas man ir va-

²⁾ Sk. P. Dāle, Gara problēmas (Dostojevskis un „Brāļu Karamazovu“ reliģiski-filozofiskā pamatdoma).

jadzīgs, un pie kā varu izjust savas mīlestības panākumus, tad to viegli mīlēt, jo te tiek pārvarēts tikai personas rupjais egoisms. Šādai mīlestībai pretim nostājas Nicšes iebildums, proti, ka par tuvāko mīlestību augstāk stāv tālākā mīlestība uz nākamo, neredzamo un neaizsniedzamo. Šai problemai pieskaras Ibsens savā „Brandā“. Branda dzīves sauciens ir viens: augšup nebeidzamās gara tālēs. Visu vai neko. Pret apkārtējo dzīvi, viņas priekiem un bēdām viņš ir vienaldzīgs; viņa nedalītā, stiprā griba tiecas pēc augstākas idejas, ne pārcilvēka, Nicšes tiešajā nozīmē, bet absolūti tikumiska likuma, varbūt Kanta tikumiskā imperatīvā nozīmē. Uz traģedijas beigām Brandam nākas atzīties, ka aiz viņa rigorozās prasības — visu vai neko, mirusi viņa māte bez svētajiem sakramentiem, un viņa mazais dēls Alfs nīkuļo, un viņa sieva Agnese nes lielāko upuri savam vīram — ziedo bērnu, lai pildītu vīra augstās prasības. Brands sāk šaubīties — un atzīt, ka no šī augstā pienākuma ledus gālēm uz mīlestības silto sauli Brandu var vest tikai Agnese.

Bet tik caur jums man guva sirds
 To mantu, kas kā debess mirdz
 Papriekšu viens ir jāmīlē,
 Tad mīļa kļūst vispasaule.

Šo Nicšes abstrakti iecerēto mīlestības mērķi — tālāko jeb pārcilvēku, pārspēj kristīgā mīlestības izpratne, kas uzlūko par tuvāku ikkatru cilvēku, viņa realajā dotībā un iespējamībā, pat ienaidnieku. Arī kristīgā ticība runā par nākotnes cilvēkiem, tā tad tālākajiem, bet saprot ar tiem nevis pārcilvēkus, bet dievbērnus realizētajā Dieva valstībā. Dieva bērns evaņģēlija izpratnē ir cilvēks, kas ir tik žēlsirdīgs kā Dievs-tēvs (Lūk. 36.), kas arī mīl un svētī savus ienaidniekus, kuri viņu lād, tāpat kā Dievs liek saulei uzlekt par labajiem un ļaunajiem, lietum līt par taisnajiem un netaisnajiem (Mat. 5, 44). Pēc kristietības izpratnes tuvāku mīlestībai nav svarīgi tas telpiskais vai laika moments, par ko diskutē Nicše, bet gan cilvēku dvēseļu iekšējā tuvība, kas intendē otru personu, iestājoties par otru tāpat kā par sevi. „Tev būs savu tuvāko mīlēt kā sevi pašu.“ Šādās attiecībās egoistiskās savrūpības vietā stājas altruistiska pievērsmē citiem. Šis altruisms nav

jāsaprot kā sava paša īpatnības noliegšana. Tuvāku mīlestības etika māca, ka katra cilvēka svētākais pienākums ir attīstīt vispirms sava paša iedabas spēkus labā un skaistā dzīvē un iedarbināt tos sev un citiem par labu. Šī etika uzliek mums pienākumu rūpēties arī par otras personas attīstību un patstāvību, sekmējot viņas iedabas veselīgus iedīgļus tā, lai viņa spētu pati saviem spēkiem veidot savu etisko dzīvi. Kur šāda altruistiska ievirze ir savstarpēja, tur tā ir etiski spontana iestāšanās citam par citu, kas ir pretēja tai vienaldzīgai, varbūt arī korektai, stāvei, kad esam blakus pārējiem, vai pret tiem. Šādā stāvoklī svešas personas vērtību joslā, saka N. Hartmanis, nostājas vienā linijā ar savējo un veido ilgstošu tikumisko vērtības sadaru.

Grieķi vēl nepazina šīs mīlestības himnas vareno spēku, jo viņu izpratnē augstākā tikumiskā vērtība bija taisnība. Taisnības vērtība vēršas vairāk uz cilvēku kopdzīves ārējo vai formālo pusi, jo tā skar cilvēka vispārīgās tiesības, neinteresējoties par viņa iekšējo pašbūtību. Tuvāku mīlestība vēršas turpretim uz personu pašu kā tādu, nelūkojot uz to, kādas viņas tiesības, nopelni, vērtība vai nevērtība. Taisnības prasības ir vispārīgas, tā ir normatīva likuma balss, kas paceļas par kopas locekļu tiesisko vienlīdzību, prasot dot katram pēc nopelniem un atturēties no traucētājas iejaukšanās otra dzīvē un interesēs. Taisnības gala mērķis ir pozitīvs, saskaņots un šaderīgas dzīves veicināšana, bet savos līdzekļos un pamatos tā vadas ar aizliegumiem, ierobežojumiem un sodiem. Tuvāku mīlestība vēršas uz individuālo visā viņa savdabības pilnībā un trūkumos, tā nevērtē un nesver pēc izvēlētām normām, bet pilda visu, ko viņa mīlē, ar dzīvības spēku un siltumu. Tuvāku mīlestība, tāpat kā katra mīlestība, ir spontana rosme, kas, savienota ar gudrību (gudru sirdi), ir spējīga orientēties viskomplicētākās dzīves parādībās, darot pieejamu īpatņa vienreizējo, neatkārtojamo dvēseles savdabību, un tamlīdz ieskatoties katras rīcības individuālajos motīvos. Taisnībai trūkst šīs vēršanās uz individuālo, tā ir akla pret personas neatkārtojamo savdabību — mikrokosmu (N. Hartmanis).

Grieķi ir tēlojuši savu taisnības dievi Temidu ar aizsietām acīm, liekot viņas rokās svarus un zobenu, vēlēdamies ar to simbolizēt dieves objektivitāti un bargumu.

Tuvāku mīlestība ietver savā pamattedencē arī taisnības motivus, bet savā darbībā tā netiesā, nesoda, neizzolē taisno no netaisnā, bet, paceldamās pāri ļaunajam, pārspēj to ar labu un paliek arī pret netaisno mīlestība un vērtība.

Tuvāku mīlestība vēršas pirmā kārtā uz to, kas cieš, kam tā ir vajadzīga. Tas ir radijjs pārpratumus, jo ir mēģinājumi to tulkot kā līdzcietību. Līdzcietība viņas tiešajā nozīmē ir ciešanas par otra sāpēm, tā neceļ tiltu starp es un tu, tā nedara sev savu otra dvēseli, nemeklē tajā vērtības kāpinājuma. Tuvāku mīlestība ir personas iespējamās, vai realizētas vērtību jūtas. Sirds, kas ciešanās jūtas nomākta un salauzta, mīlestībā paceļas, viņā mostas cerība un pacietība, kas remdē ciešanas un atgriež dzīves spēku.

Tuvāku mīlestība nav arī akla labdarība, kas, dodot otram, neinteresējas par šīs palīdzības nozīmi. Tuvāku mīlestība, darot labu, atvieglina cietēja dzīvi, ceļ to un veicina otrā ticību sev pašam un dzīvei. Mīlestībā sniegta dāvana ir vairāk kā palīdzība, jo tas, kam to sniedz, nesņem tikai dāvanu, bet arī mīlestību. Tā ir došana no rokas rokā, kur abas kļūst vienādi bagātas, un ja arī vienai aptrūkst ko sniegt, tad labvēlīga līdzdalība ir jau atbalsts un mierinājums.

Darbīga labvēlība padara otra cilvēka dzīvi bagātāku un ceļ to, jo nav lielāka prieka par to, ko gūstam labu darot. Sīrsnīgs rokas spiedienu skumju brīdī nes cietējam saules mirklus. Trešais ceļš uz paša laimi ir palīdzēt otram tikt laimīgam. Tuvāku mīlestība nes laimi visur, kur tā parādas. Nevis tādu laimi, kas apžilbina un par ko visi runā, bet klusu mierīgu dzīves siltuma spēku. Šī mīlestība mājō pieticīgo, ne prasīgo un augstprātīgo sirdīs.

Spilgts, lai gan idilisks, piemērs latviešu dzīves izpratnē šādai mīlestībai ir Poruka Kukažiņas tēls. Poruks saka tā: Un visi jūt it kā kāds labs gars iet līdz ar Kukažiņu, jo visi zina, ka Kukažiņa vēl visiem labu — labu druvām un pļavām, cilvēkiem un kustoņiem. Un gans tura sirdīgo Kranci aiz

ausīm, lai tas tik Kukažiņu vien neaizskārtu. Nav akmeņa gar visu šo ceļa malu, uz kura Kukažiņa kādreiz nebūtu sēdējusi, nav mīlu vārdu, kuru Kukažiņa nebūtu teikusi.

Tuvāku mīlestības cildenums padara cildenas arī tās lietas, uz ko tā vēršas. Mīlestības brīnišķais intuīcijas spēks kāpina otrā un pašā milētājā tikumisko vērtību un izgaisina egoismu.

Kāpēc šī dzīvā vienības saite, kuras lielo nozīmi cilvēce izpratusi jau kopš seniem laikiem, ir tik grūti veidojama? Darbīgai tuvāku mīlestībai ir lielas prasības, tā prasa vistuvāko tuvu katram cilvēkam. Šāds tuvums nav viegli sasniedzams, jo tas liek apspiest un ierobežot mūsu patmīlību un brīvību. Šēlers saka, ka sevis pašpārvarēšana ir tuvāku mīlestības mērs un pašuzvara tās piepildīšanās pamats. Tuvāku mīlestība ir saistīta ar atbildību sevis un citu priekšā, un tālab viņa kļūst par individualās un socialās dzīves stiprāko pamatu un katras cilvēku kopas, tautas un valsts vienības saiti.

Atbildība, kas veidojas no tuvāku mīlestības saknēm, prasa modrību pret sevi un citiem. Katram cilvēkam jānes atbildībā nevien par paša, bet arī par savas sabiedrības dzīvi, jo mums katram dota iespēja paredzēt savas rīcības sekas nevien šaurajā paša dzīves lokā, bet arī stājoties plašākā saistībā ar citiem. Mīlestības vadīta atbildība izaug no saitēm, kas mūs sien ar šaurāku un plašāku mūsu dzīves loku, kā piem., vecākiem, brāļiem, māsām, bērnības draugiem, kaimiņiem un citiem mums tuviem cilvēkiem. No šī dzīves tuvuma ar savējiem un savu tuvāko apkārtni veidojas mīlestības un pateicības jūtas pret dzimto zemi, savu tautu, tēviju un valsti. Tautas dzīve ir pamats, kurā veidojas mūsu pašu dzīve, tā ir avots, kas sniedz veldzi nevien mūsu fiziskiem, bet arī garīgiem un tikumiskiem spēkiem, tāpēc katrs apzinīgs cilvēks jūt cieņu un mīlestību pret to. Dzimtenes, tēvijas un mūsu valsts laime ir arī mūsu laime, viņas gods ir mūsu gods. Mīlestība un piederība savai tautai, valstij un viņas dzīves lielajiem vadoņiem ir katra cilvēka veselīgā sirds prasība, jo bez valsts tauta var zaudēt savu patstāvību un brīvību, savas dzīves drošības balstu.

Tuvāku mīlestība, kas tuvina cilvēkus vienu otram, ir ceļš, kuru staigājot tautas var izveidot sev veselīgu, mierīgu, drošu pašapziņu, kas liek vērtēt pašai sevi, cienot un vērtējot arī svešu tautu tiesības un īpatnību.

Ja pasaulē mazināsies tautu un valstu naidis, varmācība un kari, tad tas pa labai tiesai būs tuvāku mīlestības nopelns.

G. J. van de Pols (Poll) — Holandē.

Holandes protestantisma reorganizācijas mēģinājumi *)

Pēc reformācijas ar nepanesamiem spaidiem valdija Spānijas ķēniņš Filips II (1555—1598), kas tūkstošus notiesājis uz nāvi. Tas deva iemeslu varonīgajām nīderlandiešu brīvības cīņām. Šai laikā nostiprinājās reformētā ticība ar tautisku raksturu.

16. un 17. g. s. mijā kā dzīvās ticības sastinguma simptoms parādījās zinams individualisms un spiritualisms, pie kam atsevišķā cilvēka atdzimšana tika uzskatīta gandrīz par psihisku priekšnoteikumu personīgai ticībai. Vārda un Gara divvienība bija izirusi.

Cīņa pret remonstrantiem (cilvēka dabiskās dievbijības atzīšana) un holandiešu baznīcas jēdziena ietekmēšana no anģļu puses ar tā saukto tuvāko reformāciju nenoliedzami ietekmējuši šo individualisma virzienā orientēto teoloģiju un veicinājuši nebaznīcisko nošķiršanos atsevišķos pietistiskos pulciņos.

Ievērojot šo reformētās teoloģijas attīstību 17. gadu simtenī, kļūst saprotams, ka reformēto baznīcas tiesību lielo prāvēju Gibertu Voetiju (Gibertus Voetius), zīmējoties uz viņa izpratni par vietējo draudžu apvienošanos baznīcā, nevar vairs saukt par ģenuini kalvinistisku; tāpat 18. g. simtenī vis-

*) Pagājušajā vasarā man oikumeniskajā seminarā Ženēvā bija izdevība iepazīties ar šo jauno holandiešu teologu. Lai apliecinātu oikumenisko garu, vienojamies apmainīties īsiem apcerējumiem par savas dzimtās zemes baznīcu. P. Rozenbergs.

striktākie kalvinisti bija diezgan indiferenti baznīcas satversmes jautājumos un noteikti heterodoksi saprata „Confessio Belgica“ 36. artikulu, kas runā par valsts un baznīcas attieksmēm.

Pēc tam, kad apgaismības un franču revolūcijas filozofija bija izārdījusi nīderlandiešu reformētās baznīcas valsts „organisko“ kulturu, 1816. gada baznīcas satversmē baznīca un garīgais amats tika pilnīgi sekularizēti; rodas jēdziens par valsts baznīcu, kas kultivē zināmu valsts reliģiju tautas dzīves un pilsoņu labklājības veicināšanai. Valsts izdod likumus un pārzina baznīcas uzraudzības amatus. Tai pašā laikā Sv. raksti un ticības apliecība kā baznīcas dzīves būtiskie pamati tiek atbīdīti otrā plānā.

Gandrīz pašsaprotama reakcijas kustība pret nupat minēto tautas baznīcas sekularizācijas procesu bija 1834. gadā notikusi atšķelšanās, kas atkal liek pirmā vietā ticības apliecību kā katras baznīcas pamatu.

Šī 19. g. simteņa ceturrtā desmitā holandiešu ticības apliecības kustība, kas ļoti cietusi valdības spaidu dēļ, daudzkārt vedināja pārspīlēt pretstatu starp „apliecības baznīcu“ un „reglamentārās satversmes baznīcu“; šo pārspīlējumu sastopam arī pie laudīm, kas noliedza katra veida sektantisku baznīciskumu, piem., Grēns van Prinsterers (Groen van Prinsterer).

Nīderlandiešu atmoda un Kolbruges (Kohlbrugge) dziļā kritiskā teoloģija bija ievērojams pretsvars bīstamai apliecinātājas tautas baznīcas jēdziena devalvacijai; tika no jauna uzsvērts Dieva vārds kā baznīcas priekšnoteikums un turklāt viņas vienīgā manta.

Dr. A. Keipers (Kuyper) uzskatams par doleantijas kustības (otra atšķelšanās) vadoni un ar savu jaunkalvinistisko teoloģiju radījis šai „reformacijai“ tādu programmu, kas piedzīmusi kā nepārprotams brīvbaznīcas tips no laulības starp Dordrechtas teoloģiju (predestinētie atdzimušie) un moderni demokrātisku baznīcas un valsts šķiršanas cildinājumu.

Nav jābrīnās, ka šī doleantijas kustība uzsāka diezgan asu kritiku pret 1834. gada separatistu baznīcpolitiku, jo 1866. gada kustībā brīvbaznīcas bija apzināts mērķis un tāpēc tika

atklāti propagandētas, pirmkārt, kā baznīcas, kas gribēja būt brīvas no valsts un no valsts noteiktās kārtības, kāda tā bija lielās tautas baznīcas satversmē; otrkārt, kā baznīcas, kas cēlušās ar brīvu apliecinātāju brīvprātīgu apvienošanās.

Kā Kolbrugi zināmā mērā var uzskatīt par 1834. g. separācijas kritiķi, tā Dr. H e d e m a k e r s (Hoedemaker) bija doleantijas lielais kritizētājs, kas visu savu mūžu pūlējies, lai tautas baznīca atzītu negrozīto reformēto ticības apliecību kā t a u t a s b a z n ī c a; līdz ar to viņš cīnījies par oikumeniski-reformēto baznīcas valsti.

Šī ticība apliecinātājas tautas baznīcas jaunai atmodināšanai pielipusi arī citiem, ne tikai apliecībai uzticīgiem gara virzieniem vien, un tā ir sevišķi aktuāla mūsu dienās, kur apliecības baznīca un tautas baznīca gandrīz vienmēr ir cīņā uz dzīvību un nāvi, tāpēc ka, no vienas puses, mēģina „celt“ apliecības baznīcas, izejot no ticīgā, apliecinātāja cilvēka, un, no otras puses, glorificē tautas baznīcas, turoties pie tautas jēdziena, kas orientējas, augstākais, pie sakramentali apstiprinātās un apzīmogatās žēlastības derības atklāsmes.

Sinode 1930., 1935. un 1938. gadā noraidījusi reorganizācijas priekšlikumus; tomēr pēdējā gadā diezgan liela daļa balsoja par reorganizāciju. Sinode vēl vienmēr ir aristokrātiska valdības forma, un vecajiem liberalajiem virzieniem tajā vēl ir daudz pārstāvju. Holandes jaunie teologi atrodas stiprā Kārļa Bārta ietekmē un cer panākt labāku baznīcas vadības formu.

„Nederlandsche Hervormde Kerk“ (Holandes reformētā tautas baznīca) 1939. g. janvarī skaita 1430 draudzes, 1674 dievkalpojumu vietas, 44 klases (baznīcas pārvaldes iecirkņi). Valsts iedzīvotāju statistikas birojs sniedz par 1930. gadu šādus skaitļus: Hervormde Kerk 2.732.333; ev.-luterieši 78.330; citi luterieši 11.937; Gereformeerde Kerk (Keipera virziens) 638.372; Romas katoļi 2.890.022; Veckatoļi 10.182. Holandes Indijā ir 43 „Hervormde's baznīcas mācītāji un 31 palīgmācītājs, neskaitot misiju.

P. Rozenbergs

Oikumenisma problēmas

(Turpinājums.)

Pāvilam problēma par baznīcu ir personīga un garīga. Brīnišķīgā atgriešanās radija viņā pārliecību, ka Kristus jātop sludinātam visiem pagāniem. Noteicēja nav rase, bet gan jaunā ticība. Pāvils pats nav ne baznīcas, ne arī misijas sācējs. Kristība, kas bijusi jau agrāk pazīstama, tagad top par uzņemšanu jaunajā kopībā. Kristība dod Svēto Garu. Kristība ir vienība ar mesiju; βαπτίζειν pat varētu tulkot: „apvienot ar Kristus”. Rom. 6 un Kol. 2 Pāvils runā par kristieša nāvi kā noteikumu jaunai dzīvei Kristū.

Συ Χριστῶ nozīmē to pašu, ko mūsu adjektīvs „kristīgs”. Kristīgās baznīcas tiešamība ir Kristus realitātes zīme. Pāvils baznīcu sauc par „σῶμα τοῦ Χριστοῦ”. Tuvāk tas gan šo salīdzinājumu nepaskaidro; laikam viņš domājis Kristus un draudzes savstarpīgo atkarību: Kristus ir galva (κεφαλή; Kol. 1, 18; 2, 19, cf. arī Efez. 4, 7), no kuras atkarīgi visi locekļi (mistiskais aspekts). Otrkārt — locekļiem ir vienība savā starpā — 1. Kor. 12 (socioloģiskais aspekts). Varētu arī domāt, ka Pāvils ar gara un miesas jēdzieniem gribējis attēlot Kristus un draudzes attiecības.

Runājot par pirmdraudzes organizāciju, jāapskata Apustuļu darbi. Te atrodamas jau visas pirmdraudzes funkcijas, izņemot diakonatu. Galvenā loma apustuļiem; Jūdasa vietā ievēlē Matiju (Acta 1, 23—26), tā tad skaits 12 ir nozīmīgs. Apustuļiem, pirmkārt, jābūt bijušam kopā ar Jēzu, otrkārt, jābūt draudzes, un, treškārt, paša Kristus aicinātam. Barnaba un Pāvils (13, 2 s.) gan šiem noteikumiem neatbilst. Blakus apustuļiem stāv presbiteri, vispirms Jeruzalemē. Viņi arī paraksta vēstuli pagānu kristiešiem Antiochijā (15, 22 s.). Amata uzticēšana notikusi ar cheirotoniju; presbiterus ievēlējuši, laikam, apustuļi (Kalvins, turpretim, domāja, ka jāievēlē draudzei) Σπλοκοπος ir uzraugs; tam, laikam, bija jāuzrauga pareizā mācība (Acta 20). Biskaps stāv pāri ticīgajiem, bet tas pakļauts patiesībai.

Pieskaroties Pāvila eklesioloģijai, L. aizrādīja, ka jāizšķir konkrētās ziņas, kuras Pāvils sniedz par draudzi un, otrkārt, viņa paša uzskati. Viņš atzīst 12 apustuļu autoritāti, tomēr tā no viņa paša autoritates principā neatšķiras. Pāvils sauc sevi par viņa dibināto draudžu garīgo tēvu un prasa sev tiesību tās vadīt (sal. nekārtības Korintā un Galatijā). Pāvila apustuļa liecība (σφραγίς) ir viņa darbs (1. Kor. 9, 1 s.). Kā mandatars viņš reprezentē arī sava uzdevuma devēju (sal. Jāņa 13, 20). Apustuļa leģitimitāti parāda viņa spēks vārdos un darbos (Rom. 15, 18; 2. Kor. 3, 5). Piedzīvojums pie Damaskas vārtiem pats par sevi nav Pāvila autoritates pamats. Tam tikai tā nozīme, ka šai brīdī viņš saņēmis Dieva spēku.

Draudzes amatus Pāvils min 1. Kor. 12, 28, Efez. 4, 11; 2, 20; 3, 5. Pāvilam nav noteikta charismatisko dāvanu saraksta, tomēr 1. Kor. 12, 28 minētie apustuļi, pravieši un mācītāji te jau parādās kā baznīcas vadībai nepieciešami amati (tekstā: pirmkārt, otrkārt, treškārt). Baznīca dažreiz varētu iztikt bez charismatiem, bet šī amatu triada baznīcai ir būtiska. Mācītāja funkcijas bijušas līdzīgas jūdu rabina amatam — tam bijusi darīšana ar svēto rakstu mācību. L. atrod, ka 1. Kor. 12, 28 pamatā saskan ar Efez. 4, 11. Te tikai vēl iesprausti evaņģelisti un gani. Evaņģelists vārdā minēts viens vienīgs — Filips (Acta 21, 8). Evaņģelistiem un ganiem, jādomā bijušas līdzīgas funkcijas kā mācītājiem.

Beidzot pastoralās vēstules. Te *πρεσβύτερος* un *ἐπίσκοπος* apzīmē to pašu amatu (Tit. 1, 5—7). Presbiteri, laikam, prezidējuši, t. i. vadījuši draudzi. Citi, kā liekas, arī mācījuši. Biskapa, resp. presbitera amatam uzstāda elementaras, pat rudimentāras etiskas prasības (Tit. 1, 6—8, 1. Tim. 3, 1—4). Bez tam pieminēts, ka biskapam jābūt spējīgam mācīt (*διδασκτικός*; 1. Tim. 3, 2, 2. Tim. 2, 24). 1. Tim. 3, 8 s. minētas arī īpašības, kādas prasamas no diakoniem. Presbiteri pakļauti Timoteja, kā (Efezas) draudzes vadītāja autoritātei. Mācībā par apostolisko sukcesiju ievērojama vieta ir 1. Tim. 4, 14. Nav gluži skaidrs, kas tā par dāvanu, ko lai Timotejs neturot novārtā. Te minētā cheirotonija, varbūt, bijusi tikai blakus ceremonija; svarīgākais bijis draudzes apstiprinā-

jums profetijas izraudzītājai amata personai (cf. arī 1. Tim. 1, 18). Nekur nav teikts, ka apustuļi būtu cheirotonijai radijuši kādu īpašu kolegiju. Roku uzlikšanu nevar uzskatīt par Svētā Gara nodošanu; presbiteri tiek nodoti tieši Kunga ziņā (Acta 14, 23; 20, 32). Jāatzīst tomēr, ka lieta paliek neskaidra.

Tā kā biskapi (presbiteri) pakļauti Timotejam kā draudzes vadītājam, tad sevišķi svarīgu autoritāti tiem nevar piešķirt. Kristus miesai organizācija bez kādas autoritātes tomēr nav domājama. Nosaukumi var mainīties, bet kādai autoritātei jābūt.

Groningenas profesors van der Leu (van der Leeuw), arī reformāts, kas pazīstams ar saviem pētījumiem reliģijas fenomenoloģijā, runāja par baznīcu un sakramentu (Kirche und Sakrament). Vispirms viņš sniedza metodisku ievadu par teoloģijas diviem ceļiem. Viens ceļš no augšas uz leju, no Dieva uz cilvēku, no atklāsmes uz pasauli. Otrs ceļš ved no lejas uz augšu, no cilvēka uz Dievu, no pasaules uz atklāsmi. Pirmajā ceļā mēs nodarbojamies ar teoloģiju, un mūsu pētīšanas objekts ir ticība. Teoloģija ir zinātne par atklāsmi. Dievs ir nonācis pie mums, cilvēkiem, tāpēc varam par viņu runāt. Teoloģija vērtē pasauli pēc ticības mērāuklas. Ejot otru ceļu, runājam par reliģijas zinātni un pētījam reliģiju. Cilvēks jūt, ka ir kaut kas viņpus tā atziņas robežām. Neviens domātājs un meklētājs cilvēks bez šī ceļa nevar iztikt. Abi šie ceļi viens otru nevis izslēdz, bet papildina, un abi tie teologam vienlīdz nepieciešami. Pirmais ceļš ved no atziņas robežas pasaulē; tam nedrīkst būt dogmatiskas patvaļas raksturs. Otru ceļu — no pasaules uz atziņas robežu — nedrīkstam identificēt ar evolucionismu, humanismu un tamlīdzīgām lietām. Piemēram, kā teologiem mums darīšana ar kēniņu Dāvidu. Viņš no vienas puses ir jūdu bandu vadonis (Bandenführer), bet no otras puses Dieva Dēla cilsttēvs (pēc miesas). Dieva atklāsmē, lūk, notiek pasaulē. Etiski apšaubama rakstura cilvēkā Dāvidā Dievs atklājis savus nodomus. Cilvēcīgā vājībā Dievs parāda savu spēku.

Paceļas dabiskās teoloģijas, resp. vispārīgās atklāsmes problema. Senāk to lietoja kā dogmatiskas celtnes pamatu,

uzskatīja par izejas punktu pilnīgākai kristīgajai atziņai. Tomēr tie ir maldi. Atvērto dievišķās dabas grāmatu ne katrs prot lasīt. Kristīgā atziņa nav iespējama uz vispārīgas Dieva atziņas pamata. Reliģijas zinātne šo vispārīgo atklāsmi pilnīgi sekularizējusi; teoloģija (augšā minētā šaurākā nozīmē), no otras puses, to pavisam atmet.

Ceļš no cilvēka uz Dievu ved pāri dievcilvēkam, ceļā no Dieva uz cilvēku stāv cilvēka dēls. Teoloģija negrib cilvēku ne nicināt, ne arī cildināt. Tā atzīst, ka cilvēcīgums nav kāda apoteozei sagatavota viela; īsts cilvēcīgums sasniedzams tikai apkārtceļā pāri cilvēka dēlam. Tāpēc dabiskā teoloģija nav vis nepieciešams teoloģijas izejas punkts, bet tai organiski šajā jāiekļaujas. Inkarnācijas faktā pamatotais divkāršais ceļš ved caur baznīcu, bet baznīcas ira (Dasein) sagrauj tiklab tīri teoloģisko, kā arī tīri sekularo metodi.

Aplūkojot baznīcas fenomenoloģisko veidu (Gestalt), nevaram lietot parastos socioloģiskos jēdzienus. Tomēr mums jāsak ar cilvēcīgajām sabiedrības formām, lai izprastu to robežas un iegūtu pareizo izpratni par baznīcu. Līdz ar Hermani Šmālenbachu L. izšķir cilvēku kopību (Gemeinschaft) un savienību (Bund). Pirmā ir vēsturiski dota kopa, piem. grieķu *οἶκος*, romiešu familia, israeliešu nams (Josua un viņa nams kalpoja Jahvem; pūlis Pontija Pilāta priekšā: viņa asinis lai nāk pār mums un mūsu bērniem). Primitīvajā fazē vairāk šīs dabīgās kopības, bet mazāk labprātīgi noslēgtas savienības. Pēdējai vienmēr pamatā ir kāda kopība, ko L. nosauc „das heilige Gemeine“. Visinstruktīvākais piemērs te ir laulība. Vīrs un sieva pieder katrs pie savas kopības (ģimenes), bet nu nodibina jaunu miesas un dvēseles kopību — savienību. Arī baznīca ir no vienas puses kopība, bet no otras puses savienība. Baznīca vienmēr ir, bet arī vienmēr top. Cilvēks ar kristību pieder pie baznīcas, bet no otras puses — katram pašam labprātīgi jāapliecina sava piederība baznīcai. Laulību normē nevis dzīva, bet mīlestība un uzticība; ja šo pēdējo trūkst, tad tā noslīd cilvēcīgās ikdienības pakāpē. Tāpat baznīcu uztur nevis ārīgās saites, pat ne charismati (tie dzimst pašā baznīcā), bet gan paklausība Dieva vārdam. Baznīca nav pneumatīķu sapulce vai idealu kristiešu savienība; tā mums

ir ceļš no cilvēcīgās dabas uz Dieva žēlastību, bet arī otrādi. Baznīca nav ne sociāla programma, ne kulturfilozofija, bet tai vajaga šīs lietas ievērot. Viņa apvieno sevī kopību un savienību; tas ir Dieva darbs Jēzū Kristū. Neviena cita reliģija nav radījusi baznīcu. Strukturas ziņā to gan atgādina senās grieķu misterijas, bet te trūkst tautas momenta (ebr. kāhāl; cilvēcīgi domājot, arī baznīcai draudēja briesmas kļūt par misteriju). Reliģijas zinātnei baznīca ir paradokss, ticībai — Dieva brīnumdarbs. Mēs ne tikai dzīvojam baznīcā, bet arī ticam tai.

Baznīca ir misijas baznīca pagāniskajā valstī, ceļojoša baznīca. Tā ir Kristus miesa, kas karājas pie zemes dzīves krusta. Lutera runā par baznīcas postu (Elend). Bet viņas daļa ir arī Kunga godība, kas apslēpta cilvēku vidū. Viņpus baznīcas, pāri visām cilvēku kopībām, atrodas svēto biedrība, kur līdz ar eņģeļiem stāvam Dieva priekšā; Dieva valstība, Dieva mīlestība „uzbrūk“ pasaulei. Šaipus baznīcas ir visas cilvēcīgās kopības formas: laulība, sekte, tauta, valsts, sabiedrība, cilvēce. Baznīcai te draud divējādas briesmas: no vienas puses sekte ar savu neatbildīgo individualismu; no otras puses baznīca var noslidēt līdz tautas līmenim. Lēnharts citē Ģintera (Günther) domas, ka tautas ideja neesot vecāka par pusotriem gadsimtiem. Līdz tam bija tikai nācijas (Nationen, Landmannschaften). Tikai vienības apziņai, savienības pārdzīvojumam rodoties, var runāt par tautu. Te nu baznīcas briesmas ir tās, ka tautai ir sava paša reliģija. Jau grieķu vēsturē vērojām valsts profanāciju; līdz tam ķēniņš bija augstākais priesteris, pat Dieva dēls. Ja tauta var sevi sasniegt tikai ar kādu dievu, tad valsts grib būt šīs tautas dievs. Lai atceramies, kā Romas valsts nīda un vajāja kristiešus, tāpēc ka tie atteicās upurēt ķeizara tēlam.

Valsts parasti lieto varu, bet tā var sevi leģitimēt arī ar citiem līdzekļiem. Valsts necieš sev blakus citas valdības. Tā grib visu noteikt; to redzam jau pie grieķu πόλις (sk. Sofokla Antigoni). Baznīca, turpretim, norāda uz Dieva valdību, kurai padota arī valsts. Baznīca grib, lai valsts likumi saskanētu ar Dieva likumiem.

Pēdēji minētā kopība ir cilvēce. Tā liekas visuniversālākā un viselementārākā. Bet te rodas jautājums — kas ir

cilvēce? Te nedomājam par kādu humanistisku idealkopību, bet jautājam: ko nozīmē būt cilvēkam? Kas ir cilvēcīgā ira (eksistence)?

Mēs dzīvojam antropoloģijas laikmetā. Bet pēdējo gadu antropoloģiskie centieni rāda arvien skaidrāk, ka nemaz nevar būt antropoloģijas, kas iziet no paša cilvēka, jo cilvēks nav fakts, bet postulats. Berdjajevs domā, ka ontoloģiskais jautājums par cilvēka iru cieši saistas ar reliģijas jautājumu. Tikai Dieva mīlestība padara cilvēku par cilvēku. Ja nu no baznīcas viedokļa gribam noskaidrot cilvēka eksistenci, tad jāievēro, ka mēs cilvēku varam tvirt tikai netieši, izejot no ne cilvēcīgā. Sāksim ar negaciju: cilvēki nav eņģeļi; pēdējie „stāv Dieva priekšā“, tie ir tīri eksistenciali; mēs, cilvēki, turpretim, esam „krituši“. Cilvēks piedzimst pasaulē, lai pamazām no tās atraisītos. Cilvēka dzīve ir nepārtraukta miršana, kas norisinās starp diviem poliemi: — „vēl nav apziņas“ un „vairs nav apziņas“. Cilvēka iespēja ir viņa miesā (ne nedzīvā ķermenī un arī ne abstrahetā garā). Šī iespēja sākas ar apziņas pamošanos („tie atzina, ka bija kaili“, Gen. 3, 7), t. i. grēkos krišanu. Cilvēcīga eksistence un grēcīgums pašā saknē pieder kopā. Ir cilvēku kļūdas un vainas, bet grēks ir tikai tur, kur ir atklāsme. Cilvēka grēcīgums stāv sakarā ar to, ka cilvēks ir radīts. Viņu pacel pāri nāvei un dara par Kristus miesas locekli otrā radīšana, ko saucam par pestīšanu. Sirdsapziņa (conscientia) dara mūs par cilvēkiem, bet ar otro radīšanu, ar Dieva atklāsmi topam par priesteriem. Nīcše sava sāpju ceļa beigās nonāk pie nihilisma. Tas tāpēc, ka cilvēks uzskata sevi pašu par visu lietu jēgu un mērauklu. Mums jāsap, turpretim, ar Creator Spiritus, ar Dieva jauno radīšanu. Ar Kunga cilvēktapšanu cilvēkam ir dota iespēja dzīvot Dievam, tas ir — apliecināt Dieva radītāja darbu. Šī iespēja kristīgajā baznīcā ir sakramenti.

Jānoraida profanais uzskats, ka katra darbība, kas glabā sevī kādu dziļāku iekšēju nozīmi, ir sakraments. Pēdējais ir cilvēcīga darbība, kas daļu no mūsu radītās dzīves padara par Dieva gribas nesēju. Sakramentu, kura ārīgais paraugs saskatams ārpuskristīgās paražās, kristietībā dara iespējamu otrā radīšana, kas parādījusies Kristus dzīvē un nāvē. Kristus

miesa transfigurē miesā saistīto cilvēciskumu. Sakramentā sastopas divi kustības, cilvēcīgā un dievišķā. Sakraments nav teoloģisks, nav arī celsmes, bet gluži praktiskas dabas jautājums; te sastopas dzīvība un nāve. Baznīca un sakraments pieder kopā; sakraments bez baznīcas būtu burvība, baznīca bez sakramenta — nesaistīga kopība. Reformatoriem nebija vienprātības sakramentu pozitīvajā izpratnē; tie tikai kopā noraidīja to, kas viņiem nesaskanēja ar taisnošanu ticībā. Lieta tomēr negrozās ap atsevišķiem sakramentiem, ne arī ap to skaitu, bet svarīga ir pati sakramentalā dzīve. Patiesībā ir tikai viens sakraments — miesā parādījusies Dieva žēlastība; dažādos sakramentos tā dažādi parādās, visskaidrāk sv. vakarēdienā, mazāk kristībā.

(Turpmāk vēl.)

Atsauksme par J. Sandera grāmatas zinātnisko vērtību

Sekojošā Latvijas evaņģeliskās luteriskās Baznīcas virsvaldes uzaicinājumam Latvijas universitātes Teoloģijas fakultātes padome savā 1939. gada 24. februāra sēdē pieņēmusi šādu atsauksmi par J. Sandera grāmatu „Kristīgas ticības reforma. Veltījums visām ticības šķirām“ (Latv. kristiešu draudzes izdevums 1938.).

S a n d e r s ņemas iztirzāt un izlemt jautājumus, kas pieder gandrīz visām teoloģijas nozarēm: vispārīgajai un senlatviešu reliģijas vēsturei, Israēla reliģijas vēsturei, pirkristīgās reliģijas vēsturei, dogmatu vēsturei, dogmatikai, apoloģetikai, etikai un praktiskajai teoloģijai. Pie tam viņš mēdz uzstāties kā jaunu atziņu sludinātājs, kas grib novērst „līdz šim“ (piem. 3. lp., 5. lp., 21. lp., 46. lp.) atlikušos un mācītos „vecos uzskatus“ (22. lp.) un nepareizības (piem. 95., 97. lp.).

Atsevišķo teoloģijas nozaru straujā attīstība pēdējos gadu desmitos un teologam nepieciešamā dziļā specializēšanās

padara Sandera pretenzijas par iedomām, un viņa sludinātie jaunie uzskati ir lielāko tiesu naiva pašapmānīšanās un nezinātniski apgalvojumi. Sandera zināšanas izrādas ļoti bieži paviršas un maz orientētas tagadējās zinātniskās teoloģijas atziņās. Viņš daudzkārt pieķeras maz pamatotām un pat gandrīz vispār noraidītām hipotezēm, dēvē agrāku laiku atziņas par jaunām un pat atļaujas sev apgalvojumus, kam nav nekāda zinātniska pamata. Tāpēc blakus atsevišķām vietām, pret kurām nebūtu nekas ko iebilst no evaņģeliskās teoloģijas viedokļa (piem., par evaņģelisko tikumību 83.—88. lp. un atsevišķi gabali arī citur), ir sastopamas daudz citas, kas satur nepareizības un pat aplamības.

Sandera viedoklis ir vulgārais racionalisms, kas vispār tiklab zinātnē tā filozofijā jau sen pārvarēts. Tas izpaužas viscaur viņa domāšanas gājienā un argumentēšanā, bet it sevišķi dažās atsevišķās nodaļās, kā: II mācība par Dievu, III par pasauli un cilvēkiem un V etika, kā arī atsevišķos izteicienos, piem. „pareiza ticība“ (3. lp.), „tumšie viduslaiki“ (32. lp.), „daudz vārdi Jēzum pierakstīti, ko viņš nevar būt teicis“ (59. lp.) u. t. l.

Reliģijas psiholoģijā Sanders netiek vien vienpusīgi, bet arī tieši nepareizi attēlo R. Otto uzskatus par svētuma kategoriju (piem. 6. un 25. lp.). Viņš pat nav nemaz sapratis Otto lietoto „numinozā“ jēdzienu un priekšstatu (sk. 6. un 94. lp.). Sanders, noliedzams iracionalo momentu reliģiskajā pārdzīvojumā, atrodas pilnīgā nesaskaņā ar tagadējās reliģijas psiholoģijas atziņām. Svētuma jēdzienu viņš neprecīzi un vienpusīgi uzskata vienīgi par etisku kategoriju (25. lp.). Arī dažus filozofiskus un dogmatiskus jēdzienus Sanders pārprot un nepareizi izskaidro, kā, piem., Dieva transcendenci (25. lp.), panteismu un panenteismu (41. lp.) u. c.

Dīvains ir 8. lp. pretstatījums: vecā psiholoģija un jaunā psiholoģija, ko devis G. Teichmillers, jo pēc 1888. g. mirušā Teichmillera publicējumiem psiholoģija ir piedzīvojusi rosīgu un raženu attīstību, piem., gara zinātņu psiholoģijas nodibināšanu, kuras atziņas ir jāpazīst ikvienam, kas 50

gadus pēc Teichmillera nāves grib runāt par jaunu psiholoģiju.

Vispārīgajā reliģiju vēsturē Sanders seko dogmatiskajai jūdu priesteru teorijai par pirmatklāsmi pirmatnējiem cilvēkiem (19. un 20. ip.). Viņš gan novēršas no Bibeles stāstiem par cilvēku izcelšanos (3. ss. lp.) un atsaucas uz Ciceronu (15. un 20. lp.), bet pēc būtības patur augšā minēto uzskatu, ka sākotnējais pirmmonoteisms vēlāk izvirtis par daudzdievību un mānīcību (19. un 22. lp.). Šai teorijai ir jaunāko laiku reliģijvēsturnieku vidū, izņemot katoļus, ļoti maz aizstāvju. Sanders, liekas, turas pie tās, sajaukdams tā saukto pirmtēvu jeb pirmsācēju ticību ar viendievību.

Viss, ko Sanders raksta par Veco Derību un Israēla reliģijas vēsturi, ir gandrīz bez izņēmuma vienīgi pārpratumš. Viņš nemaz nemēģina un neprot vēsturiski kritiski pieiet Vecās Derības rakstiem. Viņa apgalvojumi attiecīgajās lappusēs (22.—25. lp.) — par viscaur vienādo Israēla Jahves kultu un Dieva atziņu, par praviešu rupjo, šaursirdīgo reliģiju, par cilvēku vergu attieksmi pret Jahvi Vecajā Derībā (sal. arī „kalpu ticību Vecajā Derībā“ 55. lp.) un c., ir galvenām kārtām zinātniski nepamatoti, bet turklāt arī vienpusīgi negatīvi izvirzīti, tā ka rada pavisam nepareizus un tieši aplamus uzskatus par Israēla reliģijas vēsturi, kas savos galvenajos vilcienos diezgan droši un uzskatami attēlota pēdējo gadu desmitu zinātnieku darbā. Zinātnes nodibinātā vēsturiskā skatījuma vietā Sanders apmierinas ar dogmatiskās Vecās Derības inspirācijas mācības kritiku, kam tikai negatīva nozīme.

Nav Sanderam nekāda zinātniska pamata, kad viņš ņemas izskaidrot „jaunos“ uzskatus par Jēzus Kristus attieksmi pret Veco Derību (21. ss. lp.), proti, ka „Kristus Veco Derību atmetis“ (62. lp.), nav to „par inspirētu atzinis un uz tās dibinājis savu jauno mācību“ (27. lp.). Nav līdz šim zinātniskajā teoloģijā tāda uzskata, ka „Kristus sludinājis to pašu Dievu, kāds parādās Vecajā Derībā“ (21. lp.), bet pastāv tikai vēsturiski nodibinājušās atziņa, ka Jēzus Kristus evaņģēlijs, kaut gan dzimis viņa paša piedzīvotajā tiešajā Dieva atklāsmē, ir tomēr vēsturiskā organiskā sakarā ar Vecās Derības praviešu

personalo reliģisko etisko viendievību. Un šo sakaru ir pilnā mērā atzinis arī pats Jēzus Kristus.

Nodaļā par Kristu un viņa mācību atkārtots galvenā kārtā tas, ko Sanders bija jau agrāk izteicis brošūrā „Vai Jesus' bija jūds? Pētījumi par Jesus tautību“ (1927.). Divi viņa galvenie atzinumi, ka galilietis Jēzus bijis ārietis un ka „galiliešiem bijusi tā pati Debesu tēva ticība, kā citiem āriešiem un mūsu senčiem“ (48. lp.), nav pierādami un pamatojas ne faktos un senrakstos, bet fantazijā, kas atļaujas brīvi rōtaļāties ar nedrošiem minējumiem un nesaistīgiem secinājumiem. Sandera hipotezei par Dieva valstības vārda aizgūšanu no Zaratuštras mācības (56. lp.) ir jaunākā laikā arī citi pārstāvji, bet tai pretim stāv atkal citu uzskats, kas Dieva valstības jēdziena pamatus redz Vecajā Derībā. Vispār šai nodaļā daži atsevišķi zīmīgi un atzīstami norādījumi ir sajaukti ar tik daudziem patvaļīgiem Bibeles teksta izskaidrojumiem un iedomām, ka to nekādā ziņā nevar uzskatīt par jaunu zinātniski pamatotu Jēzus un viņa mācības attēlojumu. Piem., ka Jēzus kristīts ar lēnāku pērkona balsi, gaismas krusta zibeni un maigu lietutiņu (55. lp.), ka Jūdas kārdinājis Jēzu uz mesijas iedomu (56. lp.), ka jūdu augstmaņi provocējuši Jēzus iejāšanu Jeruzalemē (66. lp.), ka Jēzus norādījis uz Sokrata nāves zāļu kausu (67. lp.), ka Kristum daudz līdzības ar Sokratu (23. lp.) u. t. l. lietas ir apgalvojumi, kādiem nav vietas rakstā, kas grib būt zinātnisks.

Pirmkristietības sākumu attēlojumā (70. ss. lp.) Sanders novirzas no vēsturiski pamatojamām hipotezēm brīvas fantazijas radītā dzejā. Tai pieskaitams viss, ko viņš saka par Taboru kā āriešu Dieva kalnu, par Jeruzalemes draudzes sastāvu un „žīdu bauslības pieņemšanu“ šai draudzē, kā arī daudz kas no Antiochijas draudzes tēlojuma. Še jāpiešķaita arī apgalvojums, ka „Vecās Derības un žīdiskā pasaules uzskata“ (?) pieņemšana Jeruzalemes pirmdraudzē „apturēja gara attīstību uz vairāk kā 1000 gadiem“ un devusi cilvēcei „tumšos vidus laikus“ (32. lp.).

Dogmatu vēsturē Sanders grib iet jaunus ceļus, stāstīdams, ka „kristīgās draudzēs iespiedās trijatnes ticība no semītiem, sīriešiem un citiem, kuri pielūdž trīs dievus: mēnesi,

sauli un ausekli kā Tēvu, Dēlu un Māti" (19. lp.). Šāds uzskats nav īsti savienojams ar to, ko viņš pats citā vietā saka par Kristus kultu Antiochijā (71. lp.), bet it īpaši nesaskan ar visu to, kas mums patiesi zinams par kristīga trijvienības dogmata pamatiem un izveidošanos. Jau Sandera disertācijas kritikā (tā pašā tās publiskās aizstāvēšanas aktā, kā arī vēlāk) viņam dažkārt aizrādīfs, ka viņa uzskati nav pierādīti, bet tas viņu nebūt netraucē atkal un atkal uzstāties pret trijvienības dogmatu, noliedzot tam jebkādu reliģisku jēgu. Trijvienības dogmata saturs nebūt negrib pazemināt Kristus personību un nenozīmē arī „mitoloģisku iedomu, it kā kāds otrs dieva dēls (sauļes dievs) būtu nonācis un iekš viņa iemiesojies“. Nikajas sinodes lēmums 325. g., kas lika šim dogmatam pamatus, noteikti uzsver Kristus dievišķuma pilnīgu līdzvērtību vienīgajam patiesajam Dievam. — Sandera daudzīnātie reformatori (71. lp.) ir tik dažādi pēc savas būtības, ka tos visus nekādā ziņā nevar nostādīt vienā rindā un uzskatīt par „jaunākā laika reformatōriskās kustības“ priekštečiem, kas „pamodusies visās tautās, lai kristīgo ticību tīrītu un izveidotu nacionalā garā“ (turp.).

Gribēdams diskreditēt dievkalpojuma jēdzienu un nosaukumu, Sanders apzīmē to par „žīdu vārda ‚abodah‘ tulkojumu, kura saknē esot kalpošanas un vergošanas jēdziens. Šis paskaidrojums ir lielā mērā samākslots un pārspīlēts. Kristīgs dievkalpojums veidots gan pēc jūdu sinagogas kulta parauga, bēt jūdu dievkalpojuma būte nebij nekāda vergošana Dieva priekšā. Kristīgā dievkalpojuma nosaukums ir grieķu vārda „leiturgein“ un „leiturgia“ tulkojums, un šo vārdu jēdziena kodolā ir kalpošana, tautai, kopībai jeb publiska kalpošana dievībai. Vecās Derības tulkojums grieķu valodā (LXX) apzīmē ar vārdu „leiturgia“ Jahves kultu, bet tulko ar to ebreju vārdu „abodah“ tikai tur, kur tam ir kultiska nozīme, tiecoties šādā kārtā „die kultische Beziehung zu Gott aus allen anderen Dienstverhältnissen herauszuheben“ (skat. R. Kittel, Theol. Handwörterbuch zum N. T. IV, 1938: vārdu „leiturgein“ un „leiturgia“). Tā šis vārds top par oficialās likumīgi noteiktas svinīgās kalpības apzīmējumu. Jaunā Derība lieto to gan profanā nozīmē, gan runājot

par Jahves kultu, bet Apd. 13,2 apzīmē par „leiturgia“ lūgšanas sapulci un ievada ar to jēdziena spiritualizēšanu, kas vērojama jau rabinu teoloģijā. Vēlāk gan katoliskā un pareizticīgā baznīca sauca par liturģiju kultu vispār un atsevišķas kulta darbības, īpaši eucharistiju, un pašķīra ceļu atkal jaunai jēdziena materializācijai, bet evaņģeliskā reformācija atbrīvojusi to no šā novirziena. Dievkalpojuma nosaukumā nav tāpēc itin nekā no pazeminotās verdzības jēdziena. Sandera ievestais diev-sērsmes nosaukums savukārt gan novirza uz domām par pārāk laicīgām un cilvēcīgām attieksmēm, kādas nevar būt visuvarenā Dieva un no viņa atkarīgā cilvēka starpā. Zīmīgi, ka Sanders vispār kristīgu dievatziņu grib izskaidrot ne saskaņā ar sv. rakstiem, bet pēc savas iedomātās „senču mīlīgā Dieva ticības“ jeb „mīlīgā dievjēdziena“ (52. un 72. lp.) parauga.

Sandera brošuras nodaļas par etiku un kulta izteiksmi cenšas diskreditēt visus kristīgā baznīcā lietojamus tekstus, kam vien ir kāds sakars ar Veco Derību. Desmit baušļus viņš atkal un atkal sauc par žīdu baušļiem un tiecas mazināt to tikumisko nozīmi, izvirzīdams pāri tiem, ne evaņģeliju, ne Lutera izskaidrojumu, bet kaut kādus austrāliešu baušļus. Lūgšanā „Mūsu tēvs“ viņš aplam izskaidro vārdu „mūsu“ par pielikumu „žīdu kristiešu garā“ (94. lp.). Otrās lūgšanas izskaidrojumā viņš pārmet arī Luteram nepareizību (95. lp.) u. t. t.

Arī kristīgās baznīcas svētkus viņš daudzina par žīdu iestādījumu (98. lp.). Savs vēsturisks sakars ir starp kristīgā baznīcas gada izveidojumu un Vecās Derības kultu, bet kristīgā baznīca dzīli un pamatīgi pārveidojusi jūdu paraugu iekšējo saturu. Sandera vienpusīgā un pārspīlētā ārēja sakarības uzsvēršana niecina parasto kristīgo svētku rindu un mazina baznīcas iestādījumu cieņu. Sandera sakramentu mācība (99. s. lp.) jauc evaņģelisko sakramentu jēdzienu un dod dažādus chaotiskus aizrādījumus.

Sandera apoloģetikai netrūkst arī sayas pozitīvās vērtības, bet naivi atdodamies te vienai, te otrai dabas zinātnes teorijai, viņš neizceļ pašu galveno: reliģiskā tikumiskā

pasauls uzskata neatkarību no dabaszinātniskajām atziņām. Un vispār viņa tendence — sēt neuzticību pret viņam nepatīkamām Bibeles vietām un rupji pazoboties par tām — noteikti ārdā baznīcas un tās tradīciju autoritāti. Še minami uz teoloģiem zīmētie izteicieni, kā: „nevienu daudz maz paskolotu cilvēku nepārlicina“ (30. lp.), „mānīšanās“ (31. lp.), „nepareiza domu sagrozīšana“ (35. lp.), „nepareiza žīdu mācība par pirmo grēku“ (42. lp.), „pilnīgs žīdisms“ (47. lp.), „vientiesīgu ļaužu mānīšana ar žīdu teiku“ par sabatu (77.). Līdzīgs raksturs daudziem citiem izteicieniem: Mateja ev. „Mūsu tēvs“ tekstā grēkus nosaucot par „parādiem žīdu garā, ko nolīdzina ar upuriem“ (96. lp.), „žīdu pravieša Jāņa... vārds, kā zināms, mūsu senčiem uzspiests“ (tā vietā jāpieņemot atkal mūsu „senais līgu un Līgoņa vārds, 98. lp.), „nav pieklājīgi maizi otram mutē bāzt, tāpat arī vīnu mutē liet“ (107. lp.), „mācīties kādu lūgšanu no galvas... ir nepareizi“ (94. lp.), „garais krusts“, tas ir garo kāju, „ir mocīšanas zīme (karatavas) un bēdīgu iespaidu dara“, tāpēc to nevajagot taisīt un lietot, bet „īso, vienādo krustu, gaišu no dzintara, sudraba jeb zelta“ (100. lp., sal. 63. lp.). Ja arī vienā otrā no šiem izteicieniem ir savs graudīnš patiesības, tad tomēr savā izteiksmē un iestatījumā tie noteikti rada piedauzību, it sevišķi plašākajās lasītāju aprindās.

Sandera darbam ir divas pozitīvas tendences. 1) Viņš solas celt godā Jēzus evaņģeliju un censties nošķirt Jēzus īsto mācību no dažādiem piejaukumiem (59. lp.); to balsta aizrādījums, ka „iekš Kristus mums ir dota visskaidrākā patiesīgā inspirācija un Dieva atklāsme“ (29. lp.). 2) Viņš grib saistīt kristīgo ticību ar latviešu tautas dzīvības interesēm (90. lp.). Uz šādiem pamatiem viņš grib reformēt ticību. Bet viņa reformu prasības neķer īsto lietas būtī. Jēzus evaņģeliju viņš attēlo un izskaidro pēc savām paša iedomām, neatrazdams citu mērauklu, kā savas pašas racionalās atziņas. Un kristīgās ticības saistīšanos ar latviskumu viņš ir principā nepareizi uztvēris. Nevar taču būt runa par kristietības pārveidošanu jeb reformēšanu kādas tautības garā, tāpēc arī nav pieņemama prasība „kopt... kristīgo reliģiju latvju garā“ (90. lp.), bet tai vietā jārunā par kristietības paliekamo

mūžīgo vērtību iekļaušanu latviešu nacionālajā formā un izmantošanu latviešu interesēs. Un lai atrastu šo latvisko viedokli un lai radītu patiesus kristīgus latviešus, tad nedrīkst sekot dažādām subjektīvām iedomām, bet jāveic dziļš un pamatīgs latviešu reliģiskās psihes un latviešu reliģisko tikumisko tradīciju pētniecības darbs. Šos latviešu teologa uzdevumus Sanders ignorē, būdams laikam pārliecināts, ka viņš jau visu zin, ko citi teologi vēl cenšas izdibināt.

Novērsdamies no nopietna objektīva zinātnes pētniecības darba un sekodams vienpusīgām, paviršām un reizēm arī pavisam nepamatotām teorijām, turklāt pārprazdams kristietības latviskošanas būti, Sanders ceļ savu ticības reformu uz smiltīm. Latviešu reliģiskās tikumiskās dzīves uzplaukums nav pamatojams uz „pareizas ticības“, par kādu Sanders jūsmo (3. lp.). To ierosinās, ja Dievs to tā gribēs, vīrs, kas, dzīvodams ar visu savu būti līdz latviešu tautas vitalajām interesēm, prātīs tās apgarot un apdzīvināt ar kristietības pestīšanas atziņu un Kristus dievišķās mīlestības pilnības garu, kas būs reizē nacionāls varonis un dedzīgs reliģisks ģenijs. Sanderam turpretim nav nekā profētiska; viņš pieskaitams ne reliģijas profetu tipam, bet prātotājiem, jo grib ar visādām pašizgudrotām teorijām „reformēt kristīgo ticību“. Sanderas kalpošana burtam vērojama arī viņa pareizrakstības īpatnībās un dažādu īpašu izteicienu un formu meklēšanā. Viņš raksta: tadšu, iekšēis, visparēis, evaņģelija (siev. kārtā), apsigilēt, ebrīši, Mose. Viņš lieto debitīvu ar akusatīvu (47., 55., 77. lp.). Viņš runā par maudu (mazgāšanos, kristībn), par mīli (mīlestību), dabribu (86. lp.). Lūgšanā „Mūsu tēvs“ viņš grib ievest izteicienus: „lai top svētīts tavs emens“, „pameti mums mūsu vainas“ un „bet gelbi mūs no ļauna“ (97. lp.).

Ievērojot visu augšā sacīto, Teoloģijas fakultātes padome atzīst, ka J. S a n d e r a brošūra novērtējama visumā negatīvi, jo tā nav nekāds zinātnisks pētījums vārda īstajā nozīmē. Viņa sludinātie uzskati nav pamatojami ne ar objektīvas zinātnes, ne latviskuma prasībām, bet diletantiskā veidā jauc atsevišķas zinātnes atziņas ar pilnīgi nepierādītiem un nepierādāmiem apgalvojumiem un prātojumiem.

SKOLA UN PEDAGOĢIJA

Prof. Dr. V. Maldonis

Kristīgā pasaules un dzīves uzskata mācīšana mūsu ģimnazijās

III Metodiski aizrādījumi.

Ja pirmajā nodalījumā es iztīrāju dažas problemas un otrajā aplūkoju pašu pasaules un dzīves uzskatu koncentrētā veidā, tad tagad trešajā es sniegšu vienu otru metodisku aizrādījumu, vienu otru praktisku vērojumu no mana paša piedzīvojumiem reliģijas mācības stundās.

Var priecāties, ka tagad mūsu ģimnazijās māca kristīgo dzīves un pasaules uzskatu gandrīz tikai teoloģijas kandidāti un kandidātes. Tāds skolotāju sastāvs var liecināt, ka šī priekšmeta pasniegšana atrodas labās rokās. Daudz arī neželojas par pasniedzēju metodēm un stundu gaitām, izņemot vienu vai otru gadījumu, kas liecina, ka pasniedzēji ir jauni iesācēji kā skolā, tā sabiedrībā. Nevar tik ātri saplūst vienā vienībā skolotāja pārlicība un uzskati ar sabiedrības tradīcijām un ticējumiem. Savam laikam jāpaiet, kamēr jaunais sastāvs it kā mīkla pati sevī izrūgst un sakūst vienā vienībā. Tādam procesam sava svētība vispārīgās kultūras labā.

Bet no ticības mācības pasniedzēja prasa un jāprasa, lai viņa reliģiskā un etiskā dzīve tuvotos tam uzdevumam, tam mērķim, ko viņš pats skolā māca, un kas viņam jāaizstāv skolā un sabiedrībā. Vislabākā metode ticības lietās ir, bija un būs tā, ja mācītāja- skolotāja runa, mācība atbilstu viņa dzīvei un darbam. Tad ar laiku, pamazām izrežģīsies sarežģījumi, noskaidrosies pārpratumi. Tas gribot negribot jāsaka, ka šinī ziņā ļaudis visvairāk želojas par ticības mācības mācītājiem, skolotājiem. Ja arī mēs esam tikai cilvēki, kam vienmēr būs klūdas un grēki, tomēr ticības pārlicības svētums, ticības mācības priekšmeta cēlais dižums kategoriski diktē saskaņot sevi ar uzdevuma cēlajām prasībām. Labāki būs, ja mēs at-

teiksimies mācīt ticības mācību, nekā dot iemeslu ļaudīm smieties par mums un par evaņģeliskās ticības ideāliem.

To visu es rakstu savā dziļākā pārliecībā, ka ticības domas var mācīt tikai tas, kas tic tam, ko māca, un kas milē to un tos, kas jāmāca. Ticība un mīlestība vislabākās metodes. Šo Pestalocija patiesību iekala man 19 gadus jaunam skolotājam mans seniors, Cimzes audzēknis Ābele, kas sarakstījis monografiju par Pestalociju. Kas nav dzimis skolotājs, tas lai neuzņemas skolotāja pienākumus!

Bet vai ticībai un mīlestībai ir zināšanas, un vai tām ir disciplina, kas nepieciešamas skolas darbā? Tam skolotājam, kam jāskaidro kristīgais pasaules un dzīves uzskats, ir, kā jau es teicu, zināšanas. Tie pazīst un zina reliģijas filozofijas, dogmatikas un etikas kursus. Tiem pazīstama literatūra šinī laukā, jo kristīgais pasaules un dzīves uzskats nav nekas vairāk kā dogmatikas (pasaules uzskats) un etikas (dzīves uzskats), ļoti īss kompendijs, kas klasē sniedzams vienā pusgadā (apm. 30—36 stundās).

Grūtums ir, un tas jāuzņemas pagaidām pašam skolotājam, t. i. sastādīt programmu šim īsajam kursam, kamēr nav mums attiecīgas rokas grāmatas. Cerams, ka nākošam mācības gadam tāda būs Baznīcas Virsvaldes izdevumā.

Man liekas, ka pietiktu, ja apskatītu klasē to, ko es esmu rādījis ša raksta I un īpaši II nodalījumā. Galvenie skati vēršami uz šādiem priekšstatiem un jēdzieniem:

1) Vispirms jānoskaidro reliģijas un svētuma jēdzieni (tabu, maņu un R. Otto svētuma misterijas). Cik esmu vērojis, tad bērniem top skaidrs reliģijas dziļums, ja iziet sākumā no antropocentriskā viedokļa, t. i. ja rāda, ka cilvēkā ir kāda iedaba (apriori), tiekties pēc kādas ārpus cilvēka paša stāvošas varas, pēc kāda svētuma, tabu. Bērni tad viegli saprot, ka dvēsele līdzinama lirai (Girgensons), kas skan kādas augstākas varas skārienā. Viegli saprotams bērniem, ka te darbojas kopā cilvēcīgais un pārcilvēcīgais. Dažādi svētbrīžu tēlojumi, ja iespējams pārdzīvojumi, dod vajadzīgo reliģisko noskaņojumu. *Mysterium tremendum* un fascinans vienā personā apvienot nav grūti (tēva tipā). Bērni to uzņem ar

dzīļu nopietnību. Mani mēģinājumi izdevušies puslīdz labi, un Dieva Tēva tēls top suverens mūsu dzīves gaitās.

Ar reliģijas psiholoģijas problemām nevajadzētu klausītājus apgrūtināt, tikai 2) atklās mes parādības (vīzijas, audicijas, inspirācijas u. t. t., nedrīkst aizmirst. Bērni nāk ļoti labprāt līdz parapsiholoģijas sferā un cilvēku dvēseles zemapziņas dzīves apskatē. Tomēr mani piedzīvojumi diktē skolotājam apdomību šinī skatē, jo bērni sāk eksperimentēt savās privatās sapulcītēs un aizmirst savus citus tiešos pienākumus. Apdomību sludina arī Drīša parapsiholoģija.

3) Grūta ir pāreja no reliģijas un psiholoģijas atklāsmes uz ticību un ticības atklāsmi. Tas atkarājas no patreizējā klases sastāva, vai arī no kāda spilgta piemēra (Salkšņa tēvs, Augustina atgriešanās moments un citi). Vislabāki tas man izdevies tad, kad es sāku, pareizāki sakot, laidu skolniekiem debatēt par zināšanas un ticēšanas attieksmēm. Neapturama problemu plūsma tad atraisas klasē, bērni degdami deg domās un prātojumos. Tad viegli izlobas, ka ikdienas dzīve un zinātne nemaz nevar iztikt bez ticības (dienišķā ticība), kas ir gnozeoloģisks akts, ne psiholoģisks, un tad viegli pāriet uz lietām, kas cerējamās, un uz lietām, kas neredzamas (reliģiozā ticība). Debatētāji viegli laižas uz ticības atklāsmi, resp. Dieva darbu, kas manams ticībā.

4) Dieva atklāsmē atplaiksnējas tanīs sešos gājumos, kas rādīti agrāk („Ceļa“ 1. numura 46. lpp.). Ar to skaidrojas, ka Dievs ir absolūtais gars, svēts, personība un mīlestība. Citas Dievu īpatnības un īpašības nav iztīrājamās. Labi, ja aizrāda, ka visi Dieva predikāti ir cilvēku pārdzīvojumi un domājumi. Dievs ir un paliek Deus absconditus, izņemot Dieva aktualitāti, kas mums piedzīvojama un ticībā saņemama. Dievs aktualizējas, realizējas, objektivizējas, manifestējas, bet revelējas zināmās personās. To var klasē interesanti rādīt gan ņemot piemērus no dabas, vēstures, gan vispārīgi zinātnes un reliģijas lauka. Uz šī pamata paceļas gluži atsevišķais, bet tagad tā sagatavotiem bērniem jau it kā saprotams Deus revelatus — Jēzus personā. Visu Jēzū revelēto jaunās ticības domas, viņa dzīvi un nāvi (visu Viņa mī-

lestību var tūliņ iztirzāt). Neaizmirsīsim, ka tā sākas kristīgā pasaules un dzīves uzskata mācības kulminācijas punkts.

Es esmu savā laikā dažādi mēģinājis: a) esmu ņēmis Jēzus pasaules un dzīves uzskatu pēc kalna runas un galvenajām līdzību idejām, to konfrontējis ar materialismu, dualismu, pluralismu, naturalismu, panteismu, panenteismu, ateismu, intelektualismu, idealismu, pesimismu un optimismu, kas zaudē savu nemaldību Jēzus ticības uzskata priekšā. b) Esmu ņēmis skaidrošanas gaitu pēc Lutera ticības locekļu meta (pasaules uzskats) un pēc Lutera baušļu, lūgšanu un sakramentu izskaidrojumiem (dzīves uzskats), turēdamies vairāk dogmatikas robežās. Visur uzsvēru gara dinamikas plūsmu, to tverdams ticības apliecībās un simbolizējumos. Visur prāta slēdzieni ievadīja skolniekus ticības sferā. c) Esmu lūkojis risināt kristīgo pasaules un dzīves uzskatu dziļumus, tēlodams kosmoloģiskās, antropoloģiskās, soterioloģiskās un eschatoloģiskās problemas (p. uzskats) un sniegdams labā un ļaunā priekšstatus pēc zinamajām etikas strāvām, piem., eudaimonisms, utilitarisms, perfekcionisms un t. t. (dzīves uzskats). Visos paņēmienos sekmes atkarājas no skolnieku sastāva klasē un no mana paša veikluma. Visi trīs pieejas mēģinājumi man liekas nebija bez sekmēm. Žēl, ka neviens no amata brāļiem vai kolegām nespēja ieskatīties mana darba gaitās, varbūt arī ne rezultatos. Tas man vēl tagad ļoti žēl. Darba ciemiņš darbā neatvietojams palīgs katram ticības mācības skolotājam, jo tad sekmju svētības ienākšanai atveras it kā otras durvis. Ir vajadzīga hospitēšana, pat revīzija, savstarpēja domu izmaiņa u. t. t.

Negribu uzkvēt lasītājus ar citām pieejām pie šī centrālā jautājuma noskaidrošanas. Gandrīz jāsaka tas, kas sen atkārtoti apgalvots, ka katram skolotājam sava individuāla didaktika un sava individuāla metodika.

Bet mums jāvienojas vēl par dažiem principiem. Es uzmetīšu dažus aizrādījumus. Ja pasaules un dzīves uzskata mācības vielas skolotājiem ir zināšanas, tad tomēr dzird jautājumus, vai viņiem ir prašana. Man liekas gan, ka tāds jautājums satur sevī neattaisnojamu ironiju. Skolotāji ir jau augstskolā nopietni iepazīstināti ar metodikas galvenajām pra-

sībām. Kļūdas var būt ir labākajam metodes pratējam. Par to neuztrauksimies. Tikai skolotājiem jāturas pie nepieciešamiem principiem: a) tīrais racionalisms ticības lietās nav attaisnojams, jo ticības gara plūsma nav izrēķināma, nav prātam vien apsverama; b) arī tīrais idealisms nav devis ticības spēka; tas pat nav spējis dot personīga Dieva jēdzienu; mistika daudzreiz ievēd sapņos un miglainā nihilismā. Ticības mācību skolotājam jāturas pie d) reliģiskā realisma. Mums reali jāredz cilvēks kā tāds ar visām viņa labajām un ļaunajām dotībām. Mums reali jāskatās savas apkārtnes īstenībā. Mēs nedrīkstam ne idealizēt ne negēt to, kas ir dabas un vēstures niansēs. Reliģiskais realisms prasa visu cilvēku spēju līdzdarbību, sadarbību, kā tas manams visa kosma doto spēku, plūsmu varas sadarbībā, zināmā sakarībā un atkarībā. Reliģiskais realisms neatstumj zinātnes, mākslas, politiskās saimniecības sasniegumus un realās dzīves tiešamības, bet vienmēr aizrāda to nepilnīgumu un kļūdas. Šāda uzskata skolotājs spēs klasē brīvi un skaidri rādīt, ka viss stāv Dieva ziņā un padomā; e) Dieva providence un predestinācija vienmēr klasē jāskaidro un jāapliecina, ka tās abas nav deterministiski vai indeterministiski saprotamas, bet ka tās ir Dieva mīlestības providence un Dieva mīlestības predestinācija. Arī visa grūtā problema par grēka piedošanu nav skaidrojama ar satisfakcijas gandarijuma, atpirkšanas, vietnieciskās ciešanas un t. t. teorijām, bet ka grēka piedošana saņemama tad, kad Dieva mīlestībā ieplūst cilvēka-grēcinieka mīlestība. Ļoti derētu ar skolniekiem pārdebatēt dziļo mīlestības himnu (1. Kor. 13), kas visu piedod, aplāj, panes un cerē.

Visas dogmatikas problēmas jālūko klasē atšķetināt ar īstiem mīlestības dziļumiem. Visas antinomijas likvidējamas mīlestības siltumā un gaismā. Tādēļ var visādās problēmas cilāt klasē, nemaz nebaidoties no skolēnu pretjautājumiem un pretargumentiem. Skolotājam tikai jāuzsver piem., kristiešu lielo mīlestības sajūsmu, kas uzvarēja pasauli, šādā sajūsmā ticības mācības skolotājs uzvarēs, iemantos jaunās sirdis.

Mīlestība skolotāju sirdīs ir patiesi tā, kas vislabāk saprot sniegt sekmju pilnas ticības mācības stundas. Varētu prasīt,

vai mīlestība prātīs uzturēt disciplīnu klasē? Man jāatbild, ka mīlestība nav akla, tā redz visu, kas notiek un kas notiks. Mīlestība māk sodīt īstā vietā un laikā. Mīlestība nav mīkstčaulība. Mīlestība neatkāpjās no labā, patiesā un īstā. Īsta personas viengabalainība, kas nepieciešama skolotājam, sasniedzama tikai mīlestībā. Mīlēt Dievu un tuvāku kā sevi pašu ir visdrošākais līdzeklis uzturēt kārtību, mācīt un pārmācīt. Tas, kas mīlē, var arī būt labs administrators, jo mīlestība nav glēvulība. Man ir piemēri, kādus brīnumus mīlestība padarījusi klasē.

Mīlestība var celt priekšā un pārrunāt visus pasaules un dzīves uzskatus, bet tikai jāļauj bērniem par tiem debatēt tik, cik viņiem patīk. Galā uzvar uzskats, teiksim mīlestības pasaules un dzīves uzskats, ja tas arī nesaskanētu viscauri ar kristietības uzskatiem, kas ir laikmetiski un laikmetīgi. Skolotājam nevajaga šaubīties par panākumiem, ja tikai būs redzams lielais varenais uzskats, ka Dievs ir mīlestība, ka reveletā mīlestība Jēzū Kristū nes pestīšanu un ka mīlestības garam jāvalda pasaulē.

Zinams, ka mīlestību neder izteikt bez ticības un cerības. Šās trīs ir vispamatīgākie audi visā kristiešu pasaules un dzīves uzskatā.

Te man ienāk prātā, ka šās trīs var ņemt pat par bazi uzskatu mācībā. Ir ieteikts, ka uz ticības bāzes stāvēdams, var skolotājs mācīt par Dievu un Dieva darbiem, uz mīlestības bāzes var viņš apskatīt visas etikas problēmas un uz cerības pamata runāt par visu bērnu un cilvēces nākotni. Man jāsaka, ka nedrīkst šīs trīs dvēseles kustības māksloti šķirot. Tās ir plūsmas, kas visur plūst, jo tās īstenībā nav viena bez otrās, trešās. Tādēļ tāda bāze nebūs viegla stunda pasniedzējam.

Es ieteiktu pagaidam turēties pie manas I un II nodalījumā ieteiktās kārtības. Klasē var tādā sarindojumā runāt, iztirzāt un izdebatēt visas problēmas. Saprotams, ka vienu otru lietu iespējams pārnest citā sakarībā, vai arī atstāt perifērijā, ja to prasa skolnieku prāta un dvēseles noskaņojums. Kur skolnieki tic vai pārlicinas par kādu dogmatisku patiesību, tai vairs to nevajadzētu daudz šķetināt, lai par velti neizvandītu ticīgās dvēseles mieru. Var notikt, ka skolēni pirms

stundas ticīgāki, nekā pēc stundas. Tas grēks gulsies uz skolotāja sirdsapziņas. Dažreiz pat grūti izlabot nejausi pielaisto kļūdu. Tādus notikumus ātri un veikli reģistrē konservatīvi ticīgie vecāki un negrib aizmirst, pat negrib piedot šos misējumus. Aizmirst, saprotams, nevar, bet piedot gan pienāktos kristīgam cilvēkam.

Skolotāju dusmas te nelīdzētu. Jāatzīst, ka dusmoties, bārties, skriet pašam no klases laukā, vai sūtīt palaidnīgos bērnus no klases ārā, nav ieteicams, īpaši ticības mācības pārsniedzējam. Ticības mācības stundu neveiksmē mums izskaidrojama un meklējama sevī vai savās metodēs, bet ne bērnos.

Šie īsie aizrādījumi kā vielas izvēles, tā arī metodes un klases disciplīnas ziņā uzskatāmi kā koleģas mīļas vēlmes koleģām, kas tagad strādā grūtajā darbā un cīņā par kristīgu pasaules un dzīves uzskatu.

Literatura:

Visas dogmatikas un etikas grāmatas skar šo jautājumu lielākā vai mazākā apjomā. H. Stefans ziedo pasaules uzskatam vienu trešdaļu no savas dogmatikas: „Glaubenslehre“ (213.—330.), M. Rade „Glaubenslehre“ (222.—250.), A. D. Müller „Ethik“ (74.—160.). Reliģijas filozofijas grāmatas apskata vairāk reliģijas nekā kristīgās ticības pasaules uzskatu. RGG ir plašas orientācijas par pasaules uzskatu no Fr. Kūchler'a par Senā Oriēnta, Gresmaņa par V. D., Heitmilera par J. D., Hermelinka par viduslaiku, Kalveita par pasaules uzskatu dogmatu vēsturē, Mulerta par pasaules pozitīvo un negatīvo uztveri, Wendlanda par pasaules mīklām, Kalveita par pasaules ciešanām, Eka par pasaules mērķi, Gresmaņa par pasaules galu.

Vēl minami:

- 1) K. Oesterreich, Das Welt der Gegenwart, 1920.
- 2) R. Otto, Naturalistische und religiöse Weltansicht, 1909.
- 3) G. Wobbermin, Der christliche Gottesglaube in seinem Verhältnis zur heutigen Philosophie u. Naturwissenschaft, 1911.
- 4) E. Becher, Naturphilosophie, 1914.
- 5) C. Stange, Christentum und moderne Weltanschauung, 1914.
- 6) A. W. Hunzinger, Probleme und Aufgaben der gegenwertigen syst. Theologie.
- 7) W. Elert, Der Kampf um das Christentum.

GRĀMATU APSKATS

Eduards Zicāns — *Der atllettische Gott Pērkons* (iespiests *Abhandlungen der Herder-Gesellschaft und des Herderinstituts zu Riga VI Nr. 3, In piam memoriam A. v. Bulmerincq, 1938*) 189.—217. lp.

Paplašinot un papildinot ar attiecīgo zinātnisko argumentāciju savu rakstu par Pērkonu Latviešu konversācijas vārdnīcā X/VI sējumā 31645.—48 slejā, prof. E. Zicāns savācis kopā un sistemātiski apstrādājis, šķiet, visu, kas vien latviešu folklorā un vēsturiskos senrakstos par Pērkonu zināms. Blakus tautas dziesmām un teikām izmantoti arī Folkloras krātuves nepublicētie ticējumu krājumi. Materiāli pie tam pa daļai tukšoti (tā tautas dziesmas), pa daļai atstāstīti vāciski. Ar lietpratību izlietotas arī salīdzināmās reliģiju vēstures atziņas.

Pērkona mītos autors izšķir senāko sākotnējo slāni par Pērkonu kā dabas dievu, — vareno bargo, bet arī svētību nesošo negaisa dievību, kas tālākajā attīstībā iekļuvis vispār latviešu veģetācijas dievību rindā (196. lp.): viņš ir tapis par launo garu gainātāju, Saules atbrīvotāju no ledus kalna ziemas saulgriežos un Saules varas lauzēju vasaras saulgriežos. Šim pārejas posmam seko jaunākais etiskais slānis, kas tēlo Pērkonu launu cilvēku (piem., bargu kungu) un tikumisku noziegumu soģa lomā (210. s. lp.) un noved beidzot pie viņa kā kara dieva (212. s.). Arī Pērkona izskata un eventuali arī viņa tēla jautājums (190. s. lp.) tiek iztirzāts, kā arī ar pērkonu saistītie māņi (210. lp.). Raksta pēdējā daļā autors iztirzā Debeskalēja problēmu un identificē to, kā tagad parasts, ar Pērkonu, atrod Debeskalēja mītos dažus apstiprinājumus saviem augšējiem uzskatiem.

Darbā visumā izpaužas laba erudīcija latviešu mitoloģijā, tikai pret vienu otru atsevišķu vietu rodas iebildumi. Savāktās vielas analīze dažos gadījumos īsti nepārlicina, jo autors ne vienmēr ir diezgan uzmanīgs tekstu literarajā un lietīšķajā kritikā, piem., bez ierunām izmanto mitoloģiskiem secinājumiem tautas dziesmas ar jaunāku laiku strukturu un izteicieniem, kā 34047 2. var. 201. s. lp. (kas runā par Rīgu, kungiem, Vācemi un uzrāda „sērdienes romances“ raksturu) un 27359 un 54874 (kas runā par „ložu liešanu“ šaujamiem uguns ieročiem, kādus taču nepazīna priekš pulvera izgudrošanas). Pieci velni zem akmeņa tautu dēlu pagalmā (209. lp.) nav nopietni ieskaitāmi senlatviešu mitoloģijā. „Pērkona vagarīte“ (33756) nebūs vagars Pērkona galmā (Hofstaat, sk. 190. lp.), bet gan pats Pērkons vagara lomā. Autoram nav nezināmas ierunas pret tautas dziesmu tekstu (sk. piem., 189. lp. 2. piezīmi un 200. lp. aizrādījumu par „visi dievi brīnījās“), bet viņš neliekas ar tām traucēties savos secinājumos. Tas ir arī viens no iemesliem, kāpēc daži mitu rekonstrukcijas gājieni viņa darbā nepārlicina un paliek mazākais problemātiski.

Savā agrākajā darbā par Saules un Mēness vedībām Zicāns neizteicās tik stingri kā tagad, ka Saules meita ir identiska ar Sauli (203. lp., sk. *Studia theologica I, 172. lp.*). Koka piederība Pērkonam nenozīmē, ka Pēr-

kons iemistu kokā (194. s. lp.). Vēl jāpadomā arī, šķiet, par Pērkona lomu Saules atsvabināšanā no ledus kalna un īpaši Saules varas laušanā (Vai Saule un sērdiene 34047 2. var. ir viena un tā pati persona?). Problematiska arī dievu līgavu vešana no „viņas saules“, kur mīt mirušo dvēseles (202. lp. 25. piez.). Arī kristietības ietekme nav pienācīgi iztirzāta (sk. piem. 205. lp.), it īpaši tās sakars ar Pērkona mita jaunāko, etisko posmu, kur pērkons varētu būt arī rīks kristīgā Dieva rokā. Kā bargu kungu soģi viņu taču varēja apdziedāt tikai dzimtbūšanas laikos (210. lp.).

Tautas dziesmu tulkojumi vācu valodā un ritumā pa lielākai daļai dzejiski, bet liekas ņemti no citiem autoriem un valodas ziņā iznākuši bieži māksloti un reizēm arī neprecīzi, piem.: pa jūriņu — übers Meer, 195. lp.; pār debesi — am Himmel hin, 193. lp. Lāgā neskan vāciski: hat zerschlagen goldne Eiche. Valodu mistrojums: Pērkonchen (190. lp.) un Pērkonchens Schwiegertochter (193. lp.).

Darbs tomēr ir katrā ziņā nopietns rūpīgs zinātnisks pētījums ar savu paliekamu nozīmi latviešu mitoloģijā. Atsevišķu jautājumu monografiski pētījumi, kas aptver pēc iespējas visu apzināto vielu, ir vienīgais ceļš tikt uz priekšu sarežģītajās latviešu mitoloģijas problemās. Bet arī šai ziņā paliekamus panākumus dos tikai visu interesentu kopdarbs. Savus iebildumus laižu klajā vienīgi nolūkā panākt vispusīgu jautājuma noskaidrošanu.

Prof. L. A d a m o v i č s.

Prof. P. Dāle — **Gara problemas.** 2. papildināts iespiedums. Valtera un Rāpas akc. sab. apgāds. 236. lpp.

Pirms trim gadiem šīs grāmatas pirmais iespiedums (A. Gulbja apgādā) aptvēra 17 apcerējumus, kas sarakstīti pēdējo 25 gadu laikā, un visi ar diviem izņēmumiem, bija jau iespiesti periodikā un citos izdevumos. Otrā iespiedumā raksts par J. G. Fichti vairs nav uzņemts, bet tā vietā ir ievietoti divi jauni apcerējumi: „Uzticība garam“ un „Cilvēka niecība un lielums“.

Priekšvārdos prof. P. Dāle pats skaidri un noteikti formulē savu rakstu pamatdomas un to kopējās iezīmīgās gara tendences: „interesi par gara dzīves mūžīgajām un aktualajām problemām, uzmanību pret to, kas pārsniedz ikdienišķās dzīves un atziņas šaurās robežas un noteiktu iestāšanos par tādu dzīves un pasaules uzskatu, kura pamatā ir aktīvs idealisms un gara prioritātes atzīšana — ar kristietības idejisko kodolu un optimistiska dzīves apstiprināšana, individualā, nacionalā un kosmiskā radīšanas šanos par tādu dzīves un pasaules uzskatu, kura pamatā ir aktīvs idealisms optimisms un kristīgums. Šie trīs pamatmotīvi arī lasītāju pavada no grāmatas sākuma līdz galam un dod katram savu ilgoto tiesu un meklēto piepildījumu.

Grāmatu ievada programatisks apcerējums: „Uzticība garam“, kurā autors pasludina, ka latviešu tautai „uz noturīga realas dzīves pamata nemitīgi jāveido latviskās gara kulturas dižā celtne...“ un ka garīguma un gara spēka mums nekad nav un nevar būt par daudz. „Lai dziļa uzticība

garam, latvju tautas radītājam garam un dzīvības spēkam ir visu mūsu labāko cerību un centienu iedvesmotājs spēks. stiprā ķīla un gaišais vairogojums!" (11.). Ievadam tālāk seko divi apcerējumi par Poruku. Pirmajā apcerējumā autors aplūko Poruka domāšanas vājās un stiprās puses, analizē tās filozofiskās ietekmes, kurām viņš ir pakļāvijs un rāda viņa pasaules un dzīves uzskata galvenos elementus, bet otrajā piekārās Poruka problēmu, domu un izjūtu pasaulei, viņa personības garīgajam tēlam. Autoru šinīs apcerējumos pavada mīlestība un filozofisks apbrīns pret dzejnieku-domātāju. Prof. P. Dāle ir sapratis Poruku, un tādēļ viņš mīlē to. Mīlestības apgarotībā un ar pietāti ir uzrakstīti abi šie apcerējumi. Tikai pret otro apcerējumu mums būtu piebilstams, ka tanī autors reģistrē tos jautājumus, ap kuriem Poruks ir nodarbojies savos lielākos vai mazākos darbos (36. sek.), bet neiztirzā, kā dzejnieks tos ir atrisinājis vai vismaz mēģinājis to darīt. Šo 1921. gadā sarakstīto apcerējumu bija vēlams papildināt, lai mēs patiesi iegūtu vēl dziļāku skatu Poruka domu un izjūtu pasaulē.

Apcerējumiem par Poruku seko pirmiespieduma raksts par reliģiskiem filozofiskiem motīviem Fr. Bārdas dzejā. Jau K. Kārklis 1933. g. rakstīja par Platona filozofijas ietekmi Fr. Bārdas dzejā (Filoloģijas materiāli), bet tagad prof. P. Dāle bez Platona ietekmes uzrāda vēl Dž. Bruno, Kanta, Bergsona un Džeimsa ietekmi (46.). Šinī apcerējumā autors pārliecinoši pierāda Fr. Bārdas panenteismu, noraidot daudzu citu uzskatus par dzejnieka pasaules uzskatā atrodamo panteismu. Dzejnieka reliģisko filozofisko pasaules uzskatu viņš apzīmē kā platonisma un kristietības veidotu dualisku spiritualismu, etisku reliģisku idealismu un dzejiski iedvesmētu panenteismu (57.).

Pa apcerējumam koncentrētā un skaidrā skatījumā autors veltī Do-
stojevska „Brāļu Karamazovu“ reliģiskai filozofiskai pamatdomai, romantisma filozofam Fr. Šlēgelim (kas ietekmējis Jāņa Poruka un Bārdas domu pasauli, un kas līdz šim latviešu filozofiskā literatūrā nebija vēl plašāki aplūkots) un krievu reliģijas filozofam Vladimiram Solovjovam.

Otrā rakstu kopojuma daļa iesākas ar interesantu apcerējumu par reliģiju un inteliģenci. Še autors noskaidro četrpadsmit dažādas mūsu inteliģences attiecības pret reliģiju un beigās deviņās tezēs izteic vēlamību par inteliģences jābūtīgām attiecībām pret reliģiju. Šis raksts iezīmē prof. P. Dāli kā dziļu reliģijas būtības izpratēju, kas ir sapratis reliģijas fundamentālos un eksistencialos elementus. Esam sevišķi iepriecināti, ka mūsu vidū darbojas zinātnieks, kas nevien ir lietpratējs psiholoģijā un filozofijā, bet arī reliģijas zinātnēs. Ja arī pie dažiem atzinumiem mums būtu iebildumi, tad tie tomēr nav fundamentāli.

Nākošā rakstā prof. Dāle noskaidro teismu, panteismu un panenteismu un jaunuma problēmu, pieslejšoties panenteismam un domājot, ka Dievs ir pielādis jaunuma iespēju, lai cilvēks brīvi meklētu un mīlētu Dievu (127.). Par maz autors še tikai uzsvēris Dieva Radītāja būtību. Par maz ir teikts: „visa dzīvība, attīstība un vienība pasaulē rodas no Viņa...“ Ir ne tikai rašanās, bet gan radīšana.

Par vērtīgu teoretiskā un praktiskā rakstura apcerējumu jāuzlūko raksts „Par dvēsoles nemirstību“. Autors tanī skaidri un lietpratīgi, kā arī būtiski pareizi, kaut ļoti koncentrētā un īsā veidā, aplūko neiznīcību no zinātnes, filozofijas un kristīgās ticības aspekta. Tanī sevišķi izjūtam un nomanāmajam prof. Dāles dziļo un apskaidrību ieguvušo kristīgo reliģiozitāti, kas ļauj viņam veidot atziņas, kuras pārliecina un dod drosmi nāvei acīs skatīties. Šis apcerējums ir labākais visā rakstu krājumā.

Prof. Dāle savu kristīgo pārliecību sevišķi izpauž trīs nākošos rakstos: „Cilvēka necība un lielums“ (tikai otrā izdevumā), „Kristīgo priekš“, „Pasaulīgā un dievišķīgā gudrība“. Tās ir vērtīgas meditācijas. Tādēļ tos klāj miers un dievišķīgā labprātība. Īsteni kristīgos cilvēkus šīs meditācijas iepriecinās, bet nekristīgiem liks apstāties savās domu gaitās un tās pārdomāt.

Trešā rakstu kopojuuma daļa aptver rakstus par dvēseles zemapaizņas spēkiem, reliģiozo jūtu izstarojumu parādībām, cēlo skaistumu un jūtu dziļumu muzikā un reliģijā, pienākumu un laimi, inteliģenci, raksturu un personību. Tie ir ne mazāk interesanti un vērtīgi.

Kopnovērtējumā par šo grāmatu varam teikt, ka tā ir uzlūkojama par krietnu ieguvumu mūsu reliģijas filozofiskai literatūrai un tāpat arī kristīgai rakstniecībai. Autora cerība, „ka katrs, kam tuvas ir gara dzīves vērtības un problēmas, atradīs tanī ierosinājumus un pietiekoši daudzpusīgu vielu reliģiski-filozofiskām, etiskām un psiholoģiskām pārdomām“, ar pilnu mēru piepildas. Šī grāmata, kuru pavada autora gara cildenība, domu skaidrība, reliģiozitātes dziļums un sirds idealisma spēks, — dod, skaidro, vada. Tās vērtība slēpta devībā, skaidrojumā un vadībā.

Alb. Freijs.

J. Kārklīņš — **Kristus leģendas**. Rīgā, 1938. 57 lpp.

J. Kārklīņš — **Aplis pār krustu**. Sarunas ar mūsu dievišķo Māti. Rīgā, 1938. 278 lpp.

Abas grāmatas acīm redzot ir viena autora darbs. Tās iznākušas jaunā (Neldnera-Krolla) izdevniecībā. Abām pamatā apmēram vienāds cilvēka un viņa dzīves skatījums, kuru pats autors atvasina no „senās austrumu gudrības“ jeb senajiem „mistīkiem“ un kuru mēs esam paraduši apzīmēt par teozofiju.

Pirmās brošūras nosaukums var ieinteresēt katru J. Derības lasītāju un vispār katru kristīgās rakstniecības draugu. Temāti „Kristus leģendām“ ņemti no J. Derības vielas (Austrumzemju magi, Bēgšana uz Ēģipti, Jēzus klusie gadi, Jēzus kārdināšana un aicinājums, Jēzus Nacaretē, Jēzus apskaidrošana, saruna ar Nikodēmu, Jēzus parādās pēc savas augšāmcelšanās Hērodam un Pilatam). Daži motīvi apstrādāti ar veiksmi. J. Derības pazinēju pārsteidz atkārtotie norādījumi, ka Jēzus iepazīstas ar austrumu gudrajiem, apceļo Persiju, Ēģipti, Indiju, ka savai darbībai Jēzus sagatavojies, būdams „baltās brālības ordeņa“ (eseju) loceklis. Arī okultās parādības, piem., gara materializācija, ir lielā cieņā. Atšķirībā no pazīstamajām Zelmas Lagerlefas „Kristus leģendām“ Kārklīņa leģendas nevar

tikt apzīmētas par „ziediem, kas sakņodamies senajā kristīgajā tradīcijā, rakstnieka iedvesmas skārti skaisti izplaukst tagadnes dzejas dārzā“. Kārklīņa leģendu mākslas vērtību, neraugoties uz dažām interesantām vietām, mazina apstākļi, ka tās pārāk jūtami stāv teozofiskās mācības kalpībā. Šai ziņā tās stādāmas vienā līnijā ar vairāk gadus atpakaļ anonīmi iznākušo, no angļu valodas tulkoto „Jēzus brīnišķo dzīvi“. Lieki būtu piezīmēt, ka zinātnes priekšā visām konstrukcijām par Jēzus it kā pierādāmiem ceļojumiem uz Persiju, Tibetu, Indiju, kā arī par viņa sagatuvēšanos ceturtajai (Lielā meistara) pakāpei eseju brālības ordenī, par viņa sakariem ar citām austrumu gudrajo „ložām“, jāsabruk. Tur nevar līdzēt arī atsaukšanās uz tādiem autoriem kā Šīri, Ramačaraku (kas tie tādi ir?). Jāpiezīmē tomēr, ka Kristus pats, kā lielais mācītāju mācītājs un augstākais mesija, attēlots visur ar lielu pietāti.

Ja pirmā grāmata netieši mūs ievada autora cilvēka, Dieva, augstākās gara dzīves izpratnē, tad otrā — tieši. Tā sarakstīta bezatšķaņu strofās, kuru stils ir himnisks. Tās visas adresētas Dievišķai Mātei un, lai gan tematika pēc satura rādītāja liekas daudzpusīga (par atklāsmi, par mūsu Māti un Tēvu, par „Tavu“ vārdu, par krustu un apli, par upuri, par garu un radīšanu un t. t. — kopā 89 himnas), tomēr patiesībā visu „sarunu“ (pareizāk būtu bijis „uzrunu“) pamatdomas ir stipri vienādas, bet tiek variētas dažādās toņu kārtās. Autors par savu dzīvību, savu garu, savu „skaidrlaimi“, par dzīves jēgu, par visu, visu pateicas „dievišķai Mātei“. Viņas tuvums to aplaimo, viņas roka to dziedina, viņai tas atdoš sevi par ziedu, lai atdzimtu augstākās eksistencēs. Ja „dievišķās Mātes“ tēlu gribam atšifrēt filozofiski vai teoloģiski, tad visdrīzāk to varam apzīmēt par kosmisko mīlestību, kas manifestējas nemitīgā radīšanas procesā. Dievišķam „Tēvam“ autora doma pieskaras visai maz un tā loma nav sevišķi skaidra. Autors viņu kādā vietā apzīmē par lielo, neatminamo Noslēpumu, kas savukārt vienots ar dievišķo Māti.

Jāatzīst, ka himnas dievišķai Mātei sarakstītas patiesā pielūgsmes priekā, kas dažreiz it kā paceļas līdz ekstazei. Ar savu kosmisko izjūtu un reliģisko jūsmu tās dažā ziņā atgādina Džordāno Bruno panteistiskos dzejojumus. Tomēr pastāvīgā, jau izteikto, kaut arī cēlo, domu atkārtotāšanās mazliet citādiem vārdiem, kā arī jaunu, saistošu tēlu trūkums ir par iemeslu tam, ka lasītājs, iepazīties ar pārīs desmit lappusēm, grāmatu atkal noliek plauktā, to līdz galam neizlasījis. Virsraksts „Aplis pār krustu“ nozīmē izlīdzinājumu, vienību un pilnību, kas sasniedzama aiz dzīves sadursmēm un ciešanām (11. dziedājums).

Prof. K. Kundziņš.

Zinātne tēvzemei divdesmit gados. 1918.—1938. Latvijas universitāte. XII+412. lpp.

Valsts divdesmit gadu pastāvēšanas svētki ierosināja svarīgākos valsts resorus izdot monografijas par savu darbu minētajā laika sprīdī. Arī augstākā zinātnes un izglītības iestāde valstī, mūsu Universitāte, kurai pēc

viņas satversmes jāveicina zinātniskā pētīšana un zinātnes izplatīšana tautā, izdevusi šādu pārskatu, ko sastrādājuši 62 autori, kas, redaktora prof. L. Adamoviča vārdiem runājot, centušies raksturot un pēc iespējas arī novērtēt sava aroda zinātnieku un viņu talcinieku darbību, paturot vienmēr acīs jautājumu, ko latviešu zinātne devusi savai tautai un valstij.

Ikvienu aroda pārskats liecina par latviešu zinātnieka grūtiem darba apstākļiem. Viņš ir iegājis kā lielā mežā, visapkārt tikai tumsa. Bet tāpat kā mūsu valsts, arī mūsu zinātne, ar neatlaidīgu darbu un cietu gribu, var tagad cienīgi nostāties blakus citu tautu zinātnei, kas kopta jau gadu simtiem. Bet galvenais nav nostāšanās. Zinātne pabalsta mūsu valsts un tautas labklājību un ceļ tās gara kulturu. Latvijas zemes bagātību un augļu izstrādāšanā, izpostītās valsts atjaunošanā un celtniecībā, saimnieciskā un tiesiskā pārvaldīšanā, dzīvā spēka un valodas kopšanā, pagātnes pētīšanā un reliģiskā audzināšanā mēs vērojam zinātnes līdzdarbību un svētīgo iespaidu.

Tādēļ ikvienu no 18 nodaļām — vai tā referē par tehnisko zinātņu arodiem, vai dod pārskatu par humanitāro zinātņu sasniegumiem, var lasīt ar kāpinātu interesi, jo tas ir gabals no mūsu tautas jaunākās kultūras vēstures.

Mūsu interese dabīgi visvairāk saistīsies ar humanitāro zinātņu grupu, īpaši ar teoloģiju un filozofiju. Teoloģijas pārskats, kas ir viens no plašākiem visā grāmatā, ir sadalīts trijās nodaļās, ar katrai savu referentu. Par vēsturisko teoloģiju sniedz pārskatu prof. L. Adamovičs. No šā pārskata redzams, ka senlatviešu reliģijas vēsturē strādāts gan čakli, bet pārsvarā ir sikāki pētījumi. Tiklab atsevišķas problēmas, kā plašāka monografija par senlatviešu reliģiju gaida vēl savu autoru. Akademiskiem zinātniekiem šai nozarei būtu turpmāk jāpiegriež liela vērība, jo taisni šeit, blakus zinātniskām atziņām, jākonstatē diletantiski vai metodes ziņā novecojušies darbi. Šis aicinājums būtu jāattiecina arī uz salīdzināmo reliģijas zinātni, jo tā ir atslēga uz pašu reliģijas pētīšanu. Vecās Derības un īpaši Jaunās Derības reliģijas zinātnē latviešu zinātnieki uzrāda plašu pētījumu sarakstu, arī publicējumus ārzemju specialā presē, kur prof. K. Kundziņa pētījumi par Jāņa evaņģeliju izpelnījušies sevišķu ievērību. Līdz šim maz darīts vispārējā kristīgās baznīcas vēsturē, toties Latvijas baznīcas vēsture uzrāda viskuplāko darbu skaitu, kas gan visi neturās vienā līmenī. Prof. L. Adamovičs ir šīs latviešu zinātnes nozares nodibinātājs, un pats devis gan plašākus laikmeta tēlojumus, gan veltījis daudz laika atsevišķiem jautājumiem.

Par sistematisko teoloģiju referē vec. doc. A. Freijs. Visas šīs zinātnes nozares — reliģijas psiholoģija, filozofija, etika un dogmatika uzrāda fakultātes seniora prof. V. Maldoņa darbus. Viņš, un tāpat pats recenzents, īpaši piegriežies latviešu folklorai un latviešu rakstnieku darbiem, tā izceļot nacionālo momentu. Mazāk apstrādāta ir evaņģeliskā dogmatika.

Praktisko teoloģiju apcer doc. E. Rumba. Šai arodā ir darbi visās

nozārēs, bet pārsvarā tie turas popularu rakstu robežās. Toties jāatzīmē, ka lielākā daļa autoru pieskaras mūsu baznīcas un latviešu lietām.

Šim teoloģijas apskatam seko vēl divi citi mazāki referāti. Doc. J. Jansons sniedz pārskatu par pareizticīgo teoloģiju, bet prof. P. Ozoliņš un prof. A. Žuromskis raksta par Romas katoļu teoloģiju. Pirmais gan ārpus parastiem referātu rāmjiem („jāaptver attiecīgo zinātnes nozaru attīstības galvenās līnijas un jāatzīmē izcilākie sasniegumi“, sk. V l.p.), jo runā par katoļu baznīcas uzplaukumu Latvijā.

No citām zinātņu disciplinām teologus interesēs prof. P. Jureviča pārskats par filozofiju, psiholoģiju un pedagogiju ar kodolīgu latviešu filozofu raksturojumu. Pārskats rāda, ka šais arodos skārti arī reliģijas jautājumi (īpaši prof. P. Dāles darbos). Prof. Fr. Baloža konspektīvais pārskats par vēsturi un vēstures palīgdisciplinām paver skatu uz pēdējo gadu aktivitāti un jaunām atziņām šai nozarē. Arhitektūras pārskatā ir aizrādījumi uz sakrālo architekturu.

Jāvēlas, lai šī glītā, vērtīgā un samērā lētā grāmata atrastu daudz lasītājus, kā arī, atklājot mūsu zinātnes jaukos uzdevumus un vēl tik plašās vajadzības, tā spētu ierosināt zinātnei jaunus talciniekus.

E. Ķiploks.

Teologa piezīmes pie A. Dravnieka raksta „Ernests Glikis un latviešu bibeles“ (Sējējā 1939. g. 3. burtnīcā).

Raksts iesākas ar norādījumu uz š. g. 28. janvārī nosvinēto E. Glikis latviešu bibeles tulkojuma jubileju, bet pirmajā teikumā nepareizi atzīmē šā datuma nozīmi latviešu bibeles tulkojuma vēsturē. 28. janvārī nepagāja „250 gadu, kopš rakstos iespiesta latviešu bibeles Ernesta Glikis tulkojumā“, kā to apgalvo A. Dravnieks. 1689. g. 28. janvāris, kā to arī sakarā ar jubileju vairākkārt atzīmēja laikrakstos, ir vienīgi datums, kad parakstīts ģenerālsuperintendentā J. Fišera priekšvārds, un ar to stāv sakarā laikam arī grāmatas nodošana iespiešanā. Pēc tam spiestuve strādājusi pie bibeles vēl dažus gadus, un tikai 1694. g. darbs bija galīgi veikts.

A. Dravnieks ļoti augsti cildina Glikis darbu: „E. Glikis zina latviešu valodas vārdu burvību, raksta konkrētu priekšstatu pušķotā svinīgā un ritmiski skaidrā stilā... bijis cilvēks ar lielu dzejisku spēku un saprašanu... pirmais pašķīris ceļu latviešu rakstos prozas ritmam... Glikis tulkojumu lielā vērtība ir — latviešu valodas muzikalitāte; starp nākošiem tulkotājiem un labotājiem nav bijis tik lielu stilu meistarā.“ Savu apgalvojumu pierādīšanai viņš salīdzina dažus Glikis Bibeles tekstus ar kādu citu Bibeles tekstu, ko viņš sauc par 1937. g. Bibeles iespaidumu, radīdams savos lasītājos pārlicību, ka tas ir latviešu teologu nule veikts darbs, un uzrādīdams tam loģikas un dzejas trūkuma, valodas nekoncekvences un citas nepilnības, kas radušās, atkāpjoties no Glikis teksta.

Glikam lai ir gods, kāds viņam nākas, un tas patiesi nav mazais. Bet tas, ko Dravnieks grib teikt viņam par labu — uz jaunāko Bibeles tulkotāju rēķinu — pamatojas uz pārpratumu un apstākļu nezināšanu.

1937. g. ir devis latviešiem jaunu Jaunās Derības tulkojumu, bet tas Dravniekam nav pazīstams. Tas 1937. g. iespiedums, no kura viņš ņēmis savus paraugus, laikam ir jau priekš 45 gadiem R. Auniņa un citu pārļabotais teksts, ko pirmo reizi iespieda visas Bībeles apmērā 1898. g. un pret ko jau toreiz T. Zeifertam bija savi iebildumi. Šā teksta salīdzināšanai ar Glika tekstu ir tagad tikai vēsturiska nozīme. Uz šāda salīdzinājuma pamata dot norādījumus, kā „tagad derētu vēl revidēt tekstu šur tur“, ir anachronisms. Šī revīzija ir jau izdarīta un priekš 2 gadiem dota lasītāju rokās. Latviešu teologi, kas šo darbu veikuši, drīkstēja gan cerēt, ka personas, kas grib par to spriest, papūlēsies papriekš iepazīties ar patieso faktisko stāvokli.

Tālāk jāsaka, ka nebūs gan lāgā pielaižama kāda tulkojuma un tā pārļabojumu novērtēšana, nemaz neprasot, cik pareizi viens jeb otrs no tiem attēlo oriģinālu. Bet šā viedokļa Dravnieka rakstā velti meklēt. Aiz augšā citētā viņa izteiciena, ka Gliks pušķojis savu stilu konkrētiem priekšstatiem, stāv laikam pat uzskats, ka Gliks savā latviešu tulkojumā ienesis konkrētus priekšstatus, kādu Bībeles oriģinālā nav; bet Bībeles teksts jau pats par sevi pilns konkrētiem priekšstatiem un dzejiskām gleznām... Ja arī var pievienoties Dravniekam, ka „tulkojums nedrīkst būt tik burtisks, ka no tā cieš valodas un domas skaidrība“ (274. lp.), tad taču Bībeles tulkojuma pareizība ir neatļaižama prasība mūsu laiku teoloģijai, un to ir paturējuši acīs ir Jaunās Derības tulkotāji, ir tie, kas ķērušies pie jaunas atsevišķu Vecās Derības grāmatu tulkošanas. Šai ziņā jau Juris Neikens un viņa draugi savā laikā atzina par vajadzīgu jaunu Bībeles tulkojumu.

Beidzot man jāatzīstas, ka nesaprotama ir Dravnieka un arī dažu citu (piem. E. Virzas) jūsmošana par E. Glika teksta „dabīgo ritmu un svinīgumu“ (272. lp.). Glika valodai patiesi ir savs ritms, bet es ļoti šaubos, ka šā ritma daudzinātāji varētu pierādīt, ka tas ir latviešu valodas dabiskais ritms. Dravnieks pats kādā konkrētā piemērā (272. lp., tēvreizes gala vārdos) redz šā ritma pazīmes artikulu (kāpēc viņš sauc tos par vietniekvārdiem?) lietošanā; bet latviešu valodas ritms, kas balstītos uz tai svešajiem artikuliem, būtu skaidra aplamība. Arī citādi Glika ritms ir vācisks. Jūsmodams par Glika tēvreizes teksta trešo lūgsnu, A. Dravnieks neievēro, 1) ka tēvreizē gan vismazāk parādās Glika oriģinalitāte un 2) ka taisni trešās lūgsnas vārdu kārtība: „tavs prāts lai notiek kā debesīs, tā arīdzan zemes virsū“ ir burtiski darināta jau Enchiridijā 1586. g. pēc vācu tulkojuma: „dein Wille geschehe wie im Himmel also auch auf Erden“, kamēr grieķu oriģinālā stāv verbs pirmajā vietā: „lai notiek tavš prāts u. t. t.“. Arī vēl citas Glika īpatnības (kā: apzīmētājs ģenētivs pēc apzīmējamā vārda, verbalo formu novietojšanas kārtība teikumā, prepozīciju lietošanas veids u. t. l.) ir taču ģermanismi jeb mazākais tagad neparasti izteiksmes veidi, kas nav atdzīvināmi arī svinīgā stilā. Latvisko stilu gan paši latvieši izveidos labāk nekā svešnieks, un sekošana svešiem paraugiem šai ziņā būs vairāk par postu nekā svētību īstas latviskas literāras valodas izveidošanai.

T e o l o g s.

Bērnu un jaunatnes literatūra.

Kā vienmēr, tā arī pēdējo Ziemassvētku laikā grāmatu tirgū ir laistas daudzas bērnu un jaunatnes grāmatas. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu grāmatu skaitu nav grozījies, bet par to vērtību runāsim šinī grāmatu apskatā, kurā galveno vērību piegriezīsim grāmatā atrodamai reliģiskai un etiskai domai vai noskaņai, kas kā literatūras palīgviena varētu noderēt ticības mācības stundās vai māj mācībā.

1. A. Dziļums — „**Raženā audze**“ (166 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Šī grāmata godalgota Jaunatnes Sarkanā Krusta literarajā sacensībā ar pirmo godalgu. Autors savu stāstu vij ap diviem, īstenībā trijiem zēniem: Gustinu, Kārlēnu un Jezupu. Grāmatas pirmajā pusē iepazīstamies ar divu zēnu ganu gaitām dažādās variācijās un situācijās. Te mazie zēni jau agri izmana un jūt ļaužu ļaunumu, skarbumu un liekulību (9., 10., 37.). Bārenītis Gustinš, ko izvada dzīvē mirušā tēva vārdi, ka nauda nav galvenais, bet gan cilvēks pats (6.), ir tēlots kā godīgs un patiess zēns, kas nemelo arī tad, kad zina, ka tādēļ viņš laba ēdiena vietā dabūs sliktu un laipnības vietā dzirdēs bargus, nepelnītus vārdus (23., 24., 43., 44.). Gustinā ir daudz darba mīlestības, jo viņš zina, ka jāstrādā, ka visas labās un vajadzīgās lietas jāiegūst paša rokām (62.). Otrā ganu zenā Kārlēnā autors ir ielicis vairāk maņas un spēka, bet mazāk apdomības kā Gustinā (44.). Trešais zēns, lielākais no trijiem, ir meža cirtēja latgalieša Sīmaņa dēls Jezups. Viņš ir smalkjūtīgs, ar gaišu un mīļu sirdi (64.). Visa viņa diena ir liela kalpošana tēvam, jo tikai viņš zināja, kas tēvam bija vajadzīgs (65.). Tikamu mirdzumu šī zēna tēlam piešķir lielā mātes un dzimtās puses mīlestība (64., 125., 126.), ko var dēvēt par apgarotu. Pēc ganu gaitām autors zēnus pamazām ievirza lielo vīru darbā, gan mežā pie cirtējiem un koku izvedējiem, gan lopu kopšanā, gan tīrumā un pļavā. Visur viņš parāda zēnu darba gribu un mīlestību (62., 86., 88. sek.).

Vēl jāatzīmē Mežsētu saimnieks, vecais mežsargs. Autors viņā ir ielicis lielu ticību un palāvību jaunajiem palīgiem. Šis saimnieks ar savu taisnīgo dabu un lielo darba un zemes mīlestību izprot jaunās paaudzes ceļšanos darbu labi padarīt. Viņš ir tas, kas viņus ievada zemkopja svētīgā darbā (122., 124., 166.).

Grāmata viscaur rāda spirtu darba prieku un darba mīlestību, kas, savienota ar skaidru sirdi un ticību labajam, izaudzina jaunu, raženu darba darītāju audzi. Tādēļ to ar pilnu tiesību var saukt par darba grāmatu, kuras vērtību vēl ceļ tas apstāklis, ka vecais, pieredzes bagātais cilvēks stipri tic jaunajo spēkam un gribaī darbu labi un veiksmīgi padarīt. Šai grāmatai ir liela audzinātāja nozīme un vērtība.

2. K. Spilva — „**Mežnoru sēta**“ I (146 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Šinī grāmatā ar lielu mīlestību stāstīts par zemi un saimniecību. Mīlestībā un darbā ieaug un izaug mazā zēna Andra dienas. Grāmata ļoti raksturīgi sākas vārdiem: „Kad izaugsi liels, šis mājas būs tavas; tu būsi še saimnieks“. (3.). Tie ir vārdi, ko jaunsaimnieks saka

sāvam dēlam Andrim, un kas liek viņa mazai sirdij iedrebēties priekā un mīlestībā. Mazā zēna dienas ir ievītas šajā saimniecības darba ritmā. Šis ritms liek izmanīt un saprast darba spēku un likumu gan pašam ejot ganu gaitās (68. sek.), gan vērojot pieaugušo cilvēku darbu (118.). No grāmatas pretī dveš ļoti liela bērna tuvība mežiem, laukiem un dzīvniekiem (10., 24., 54.) un to visu lasot nevar nemīlēt lauku dzīvi, jo tā ir rādīta tik dažādā krāsainā vizmā. Lai minam tikai vietu 67. lpp., kur tēvs agrā svētdienas rītā modina savu dēlu, lai abi kopīgi lielā godbijībā redzētu, kā zied rudzi. Un tādu vietu ir daudz. Vispāri autors ar lielu prasmi ir parādījis tēva un dēla tuvību (27., 35.). Gaišā mirdzumā ir ietverts tēva tēls, rādot viņa lielo pienākuma apziņu kara laikā. Šai gaišai grāmatai tomēr ir sāpīga izskaņa. Andra tēvs no karā gūtā ievainojuma pamazam zaudē acu gaismu un paliek akls, bet īsto gaismu viņš sāka zaudēt tad, kad bija spiests pārdot savas mājas Mežnoras un pārcelties uz pilsētu (143.) paliekot ar savu dzimtu par gāju putniem.

Šī grāmata, kas rakstīta ar patiesu sirds siltumu, ir ieguvums mūsu bērnu literatūrā. Te viela ir tā izkārtota, ka grāmata ir saprotama arī pavisam maziem bērniem.

3. J. Širmanis — „**Draugi**“ (194 lpp.). Izdevis A. Gulbja apgāds. Grāmata stāsta par divu zēnu Viktora un Ivara draudzību, kas dzīvojot vasaru vienās mājās tā sadraudzējas, ka drauga labā nestais upuris nav upuris, bet prieks (90.). Autors ir labi izpratis un parādījis cik zēnam ir grūti izšķirties: vai par iekrāto naudu palīdzēt slimajam draugam, vai pirkt ilgi iecerēto un kāroto velosipedu. Uzvar tā sirds balss, kas liek palīdzēt draugam (88.).

Stāsts ir ar etisku saturu un sevišķi izceļ draudzības lielo nozīmi un vajadzību (86.).

4. Nikolajs Kalniņš — „**Skolas bērni**“ (74 lpp.). Izdevis A. Gulbja apgāds. Grāmatas sākumā autors ļoti vienkārši un mazam bērnam saprotami noskaidro valsts jēdzienu, pielīdzinot to vislielākai un visdārgākai mājai, kurai katram iedzīvotājam ir pienākums dot savu daļu. Ir jādod savas čaklās rokas, gudrais prāts un karstā sirds. Nav nekad jādomā, ka par daudz jau ir dots, jo nekad nedrīkst aizmirst, ka valsts māja Latvija ir vislielākā un visdārgākā (7.). Runājot par skolas bērnu uzdevumiem un pienākumiem autors saka, ka pirmais uzdevums ir augt lielākiem, bet otrs ir tapt gudrākiem. Bērns nedrīkst augt bez sirds, jo sirds ir tā, kas viņu pasargās no ļaunuma un sirds nekad nesāpēs, ja viņai nedarīs pāri (10.). Tāpat neviens nav kļuvis gudrāks, kam nav gribas strādāt, kam nav izturības darbā un kas runā netaisnu valodu (11.). Pārējie grāmatas nodaļumi ietver tiešo skolas gaitu un te ir rādīts kā īstu skolotāju vadībā izaug krietni zēni. Arī te izkaisītas daudzas vērtīgas atziņas, kas rodas kā secinājums vienam otram atgadījumam klasē, jo skolēni nemītīgā strādāšanā un noteiktā darba kārtībā redzēja, ka darbs ir tikpat mūžīgs kā saule. Viņi redzēja, ka darbam ir tāds pat mirdzums kā saulei (27.). Grāmatas izskaņā autors saka, ka mācīšanās patiesībā ir augšana prātā un sirdī (65.). Skolu beidzot ir jā-

pem līdz ceļa maize un tā ir tā ticība, cerība un mīlestība, par ko runā apustulis Pāvils savā vēstulē korintiešiem. Lielākā no tām ir mīlestība, pie kam jāzina, ka vislielākā ir tēvzemes mīlestība (70).

Didaktiskais elements grāmatā ir pārsvarā, bet tas ir tā iekļauts un sasaistīts ar visu saturu, ka kļūst par šīs grāmatas neatņemamu sastāvdaļu. Tieši šī didaktiskā elementā ir grāmatas lielākā vērtība un tādēļ tā būtu izlasama katram skolas bērnam un arī bērnam, kas sāk posties skolas gaitai.

5. J. Širmanis — „Noslēpumainie raksti“ (59 lpp.). Izdevis A. Gulbja apgāds. Grāmatā ir vairāki stāsti un pasakas, kas visi saistas ar bērnu dzīvi un piedzīvojumiem skolas vecumā. Ētiskie motīvi atrodami stāstos Jaungada nakts (3.) un Laimesmātes smaids (6.). Pirmā stāstā skolnieks dzird sarunājoties savu grāmatu somu ar spalvaskātu, kas viņu rūgti apsūdz nekārtībā un paviršībā. Otrs stāsts ir par darba tikumu, kas ir jāizkaļ grūtā, neatlaidīgā darbā (12.). Bez darba tikuma dzīvē nav prieka ne pašam, ne citiem. Arī pārējiem stāstiem un pasakām ir vairāk vai mazāk audzinātāja nozīme.

6. Aleksandrs Čaks — „Debesis“. Stāsti jaunatnei (128 lpp.). Izdevis Zelta grauds. Šī grāmata stāv stipri savrup no pārējām bērnu un jaunatnes grāmatām, jo te bērna dzīve ir tēlota pavisam citā plāksnē, kur dominē smeldze un ilgas. Autors pats ļoti raksturīgi to ir izteicis ar grāmatas moto: „Puisēns sapņoja un smaidīja. Viņa lūpas pūta maigu, sapņainu meldiju, un savu balsi viņš smēla no savām ilgām“. Šīs ilgas nav tukša sapņošana par iecerētiem tēliem un lietām, bet tās izraisa bērnam aktivitāti.

Grāmatā ir deviņi stāsti, kas visi skar stāsta varoņa iekšējo dzīvi, viņa izjūtas, domājumus un pārdzīvojumus. Tā stāstā „Kļavas lapa“ (13.) autors ļoti sāpīgi ir parādījis mazu pilsētas bērnu šaurajā mājas pagalmā ar vēja notriektu kļavas lapu rokā. Pēc šīs lapas zēns bija tik ļoti ilgojies, ka tagad viņš to ir tā piespiedis pie savām krūtīm, ka nevarēja vairs atšķirt, kur beidzas puika un kur sākas zaļā kļavas lapa. Viena un tā pati dzīvība elpoja abos (26.). Tā pati bērna tuvība radībai ir arī nākošā stāstā „Savādais atradums“ (28.). Te autors ar lielu prasmi psiholoģiski parāda bērna prāta mulsumu un sastrēgumu, kad viņam jāizdomā un jāzina mazo kaķēnu ierašanās noslēpums (45. lpp.). Šinīs abos stāstos Čaks liek lasītājam izmantīt pilsētas bērna organisko tuvību dabai, zemei un dzīvībai.

Pārējos stāstos autors rāda bērna pārdzīvojumus un domājumus dažādās situācijās, pieskaroties vairāk bērna dvēseles dzīvei, bet mazāk ārējo notikumu norisei. Šīs psiholoģiskās pieejas dēļ grāmata savu mākslas vērtību un skaistumu un tajā ietvertās etiskās domas pavērs tikai gados vecākam lasītājam.

7. Jāna Priedīte — „Tālais ceļš“ (120 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Tas ir stāsts par mazu meiteni, kas ģimenei dodoties bēgļu gaitās nokļūst no vecākiem. Stacijā, vilcienam atējot, sveši ļaudis

aiz pārskatīšanās meiteni ieceļ tādā vagonā, kur ir tikai viens un viena govys, kurai vēlāk rodas telš. Tā viņi trijotā aizbrauc uz fronti. Kareivji tos atrod un redz, ka meitene, kas pati ir sargājama, sargā telu. Viss viņas augumiņš un sejaņa izsaka domu: te es esmu un man ir jādzīvo, un manam telam arī ir jādzīvo (52.). Tā bērns stāv kareivju vidū un viņi nevar citādi, ka bērnu paturēt, kopt un sargāt, un viņiem bija tā, it kā tiem būtu uzausis Lieldienu augšāmcelšanās rīts (56.).

Grāmatā labākās ir tās nodaļas, kur stāstīts par kareivju lielo mīlestību un gādību par bērnu, kas kļūst jo lielāka, jo tuvākas ir kara briesmas un nāve (IX, X, XII). Atvairot uzbrukumu viņi aizstāvas līdz pēdējam vīram tikai tādēļ, ka viņu vidū ir bērns un tas ir jāsargā. Te bērns ir ielikta tēvzeme, kas ir sargājama līdz pēdējam elpas vilcienam (87.). Disonansi rada grāmatas beigas, kur autore bērnu, kopā ar vienu kareivi vada tādā gūsta gaitā, kurai neseko pilnīga atgriešanās savā zemē. Kareivis, latvietis, apprec austrieti un paliek svešumā. Bērns gan nokļūst mājā pie vecākiem, bet viņa sirdī autore ir atstājusi ilgas pēc svešiem laudīm (120.).

Autore labi ir izpratusi mazās meitenes psiholoģiskos pārdzīvojumus un ir pratusi tos labi parādīt dažādo situāciju režģī, nostādot lasītāja priekšā meiteni, kas dzīvo savā iedomātā sapnī un pasaku valstī, kas neļauj saredzēt un saprast kara šausmas un nežēlību.

8. Lidija Perlbacha — „**Priekšpilsētas noslēpums**“ (199 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Autore savā stāstā ietver pilsētas dzīvi un lasītājam parāda, ko domā un izjūt mazie pilsētas iedzīvotāji. Stāsta centrā ir atgadījums ar mazo Īnas brālīti, kas pēkšņi noslēpumaini pazūd. Īna, kuras neuzmanības dēļ tas ir noticis, kopā ar saviem draugiem meklē brālīti. Meklējot atgadas dažādi pieredzējumi un piedzīvojumi.

Autore ir labi stāstā ievijusi un parādījusi trīs dažādus bērnu tipus. Pirmais ir meitene (Īna) ar tik lielu fantāziju, ka no katra sūkuma viņa spēj risināt garu garās iedomu un iztēles ainas. Otrais ir zēns (Visvalds), kam viss šķiet iespējams, kam ir tik daudz enerģijas un darbošanās gribas, ka viss tam šķiet iespējams un izdarāms. Trešais ir grāmatu un dažādu gudrību cienītājs. Viņš saredz labumu, vērtību un patiku tikai lielākā zināšanā (Jāzeps). Autore savā grāmatā rāda kā visi šie trīs tipi viens otru papildina un kā veidojas un risinājas viņu kopējās gaitas pazudušā brālīša meklēšanā. No lielajiem, pieaugušiem cilvēkiem, ir jāatzīmē students Teobalds, kas modina visos trijos bērnos interesi par seno Rīgu un par izrakumiem.

9. O. Matisone un E. Rapa — „**Visi bērni tēlo**“ 3. daļa (200 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Sakopotājas, kā to lasām ievadā, par savu mērķi ir uzstādījušas sniegt jaunatnei un bērniem tuvu un piemērotu skatuves darbu kopojuumu, kas būtu ne tikai priekam, bet arī tos idejiski audzinātu darba priekam un dzimtenes mīlestībai.

Pirmajiem uzvedumiem ir patriotisks raksturs. Tur uzskatāmi un spēcīgi rāda Latvijas vēsturi. Mūsu dzejnieku patriotiskās dzejas, grupētas

vēstures secībā un iekārtotas uzvedumiem, sniedz spēcīgu patriotisku pār-dzīvojumu. Tālāk seko uzvedumi, kas godā ceļ darbu un maizi (50., 56.), māca nemelot un neņemt lietas, kas pašam nepieder (65.). Trīs uzvedumi (111, 124, 137) skar Ziemassvētku laiku bērnu dzīvē. Katrā uzvedumā ir ietverta kāda etiska doma, kas bērniem parādīta uzskatāmā veidā.

10. Vilma Delle — „**Bērnu bērni**“. Jaunatnes luga (86 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Lugas galvenā doma: visiem jāstrādā un bērniem ir jāļauj strādāt un domāt par darbu (85.). Mājas siltums un gaišums ir bērni (83.). Šo jaunatnes lugu var ieteikt arī draudzes vakaru sarīkojumiem, jo te viscaur ir rādīta darba mīlestība un bērnu godbijība pret vecākiem.

11. J. D. Vīss — „**Sveices Robinsons**“ (264 lpp.). Tulkojusi A. Jureviča. Saīsināts izdevums. Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Tulkotāja grāmatas priekšvārdā min, ka šī grāmata pirmo reizi ir iznākusi 1814. gadā, un ka tā līdz mūsu dienām ir iznākusi desmittūkstoš eksemplāros visdažādākos izdevumos un dažādās valodās. Kāda tad nu ir šī grāmata un vai viņa vēl noder mūsu dienās — tie ir jautājumi, kas rodas lasītājā.

Šī grāmata stāsta par kādu Šveices mācītāju, kas ar savu ģimeni — sievu un četriem dēliem, vētrā kuģim ejot bojā, nokļūst vientuļā salā. Te viņi kopīgiem spēkiem rada sev mājvietu, kas iekopta ar lielām pūlēm un neatlaidību, kļūst viņiem par jaunu dzimteni. Lasītāji te iepazīstas ļoti uzskatāmā un vienkāršā veidā ar tropu augiem un dzīvniekiem. No grāmatas viscaur dveš pretī stipra ticība un palāvība Dievam (piem., 7., 28., 242. u. c. lpp.) savstarpēja uzticība un gādība vienam par otru (21.). Viscaur grāmatā šī ģimene ir rādīta kā stipra vienība. Tās visas ir tādas vērtības, kas stāv pāri gadu simtiem un ir nepieciešamas arī mūsu dienās. Atzīmējams vēl grāmatas īpatnais senatnīgums izteiksmē, ko tik rūpīgi ir saglabājusi tulkotāja, kas šo darbu viscaur ir sniegusi labā latviešu valodā.

12. Džordžs Ričmonds — „**Mārtiņpils**“ (210 lpp.). Tulkojis A. Pētersons. Izdevis A. Gulbja apgāds. Grāmata parāda angļu skolēnu dzīvi internatā. Autors pāri visiem zēnu darbiem un nedarbiem nostāda patiesību. Zēni labāk saņem sodu, bet nemelo (26., 68., 128.). Grāmata ieteicama zēniem, jo te drosme un patiesības mīlestība atradusi labu izteiksmi.

13. N. Šachosvka un M. Šiks — „**Magneta noslēpums**“ (208 lpp.). Tulkojusi Lidija Kārklīņa. Šī grāmata stāsta kā Maikels Feredejs kļūva par zinātnieku — fiziķi, kura atklājumi un pētījumi par elektrības magneta un citām fizikalām parādībām deva visai fizikas zinātnei jaunus atklājumus un likumus. Lai minam tikai elektromagnetiskās indukcijas likumu un Feredeja pirmo elektrolītisko likumu. Tāpat vairāki termini, kas tagad nostiprinājušies un ir pazīstami fizikā (elektrods, anods, katods), ir Feredeja izvēlēti un radīti.

Maikela Feredeja sasniegumu pamats ir lielā griba zināt to, kas slēpjas aiz katras parādības (179.), neatlaidīgs darbs un izturība (97., 101.). Visa

grāmata stāsta par Feredeja ciņām, jo visu viņš iemācās pašmācības ceļā. Šai neatlaidīgai izturībai, darba un zināt alkai seko uzvara — godājams, nopelniem bagāts zinātnieka vārds un darbs, kura augstākais atalgojums ir tas prieks, ko viņš saņem pats par sava darba sekmēm (174.). Grāmata ir vērtīgs centības slavinājums.

Erna Freija.

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas Virsvaldes izdevumā:

1. R. Dievkociņš — **Seno Tikanu ieroči.** Stāsts no nesenās pagātnes. Stāstu serijs 5. numurs. 84 lpp. Stāsts par lēnprātību un godīgumu darbā; aptver laikmetu pirms zemnieku māju iepirkšanas. Stāsta vadmotīvs: kas Dievu mīlē, tam visas lietas nāk par labu. Baznīcas Virsvalde šo stāstu ir godalgojusi stāstu sacensībā.

2. A. Skrodelis — **Pie svētā altara.** „Rakstu avota“ 1/2 numurs. 64 lpp. Grāmatiņā uzņemti 26 apcerējumi par bībeles tekstiem šādās nodaļās: Kam piedos?, Kas ir bikts un grēku piedošanas pasludināšana, Cienīgs vai necienīgs un Dieva žēlastība. Apcerējumi, šķiet, izauguši no turētām biktsrunām un tie nav teoretiski. Grāmatiņa pelna, ka to izplatītu sevišķi to aprindu starpā, kas vienaldzīgi izturas pret grēku sūdzi un svētā vakarēdiena sakramentu. Tā labi papildina jau 1935. gadā izdoto bikts runu kopoju „Sirdsskaidrības ilgas“.

3. Prāv. K. Kundziņš — **Mazās lapsas.** II „Rakstu avota“ 3. num. 20 lpp. Šī grāmatiņa aicina ciņā pret lētu ātru skaišanos. Savā jautājumu skaidrošanā prāvesta tēvs iziet tieši no savām dvēseles kustībām; te atmirdz Smiltenes mācītāja mājas Ziemassvētki.

„Zemnieka Domas“ izdevumā:

1. **Sirdis liesmās.** — Patriotisku atziņu izlase. Sakārtojais Līgonis. 328 lpp.

Grāmatā sakopoti 83 autoru atziņas par dzīvi un darbu, cilvēku un stipriem un vājiem raksturiem, skolu, audzināšanu, izglītību un zinātni, garu un kulturu, ģimeni, vecākiem un bērniem, tautu un valsti, latviešiem un Latviju, varu un likumiem, pienākumiem un atbildību, vienību un vienprātību, jauno laiku un vadonību, zemi un zemnieku, amatnieku un strādnieku, mūžīgo Latviju un tamlīdzīgi. Tā nepieciešama arī mācītājiem — mūsu tautas reliģiskiem audzinātājiem, jo tā aizvieto daudzas mazvērtīgas līdzīgā veida ārzemju grāmatas. Grāmata dod milzīgu patriotisku atziņu bagātību, no kuras smelties vajadzētu arī katram baznīcas darbiniekam. Tā īsā laikā ir piedzīvojusi piecus izdevumus.

2. A. Baumanis — **Kronvaldu Atis.** Dzīve. 7.—141. lpp. Seko darbu izlase, 143.—401. lpp. Šis nav pirmais Kronvalda dzīves apraksts. Jau 1905. gadā Smiltenes mācītājs K. Kundziņš deva plašu Kronvalda Ata dzīves un darbu iztīrījumu. Sakarā ar jubilejas svinībām 1937. gadā Ramaves apgāds laidis klajā īsas, bet kodolīgas Kr. Ancīša, J. Bičola, H. Grases un K. Kurcalta apceres par Kronvalda Ati kā skolotāju, valodnieku un vadoni. Arī A. Goba ievadīja Kr. Ata kopotos rakstus ar apce-

rējumu par Kr. Ata dzīvi un darbu. Par pēdējo „Ceļa“ 1937. g. 3. numurā rakstīts: „Šis A. Gobas raksts ir tik lielā mērā tendenciozs, ka nevaram to uzskatīt par vērtīgu un Kronvalda Ata kopoto rakstu cienīgu. Autoram trūkst godbijības pret faktiem. Aiz Kronvalda rakstiem viņš bieži salasa to, ko viņš tur vien vēlas salasīt.“ Ar A. Baumaņa sarakstīto biografiju esam tikuši pie plašākā darba, kur respektē faktus un kur tos pienācīgi apgaismo (Ramaves apgādes izdevums un K. Kundziņa grāmata salīdzinājumā netiek ņemti vērā). Atliek salīdzināt, piemēram, Gobas apcerējuma VIII nodaļu par „Tērbatas latviešu literariskiem vakariem“ un Baumaņa apcerējuma VII un VIII nodaļas par Tērbatas latviešu literāro vakaru sākumiem, iekārtu, sastāvu un nodarbības veidiem, lai redzētu Baumaņa godbijību pret faktiem, kritisku pieeju un vēlēšanos notikumus vispusīgi apgaismot. Baumanis nostāda Gobu kā Kronvalda Ata biografu nepatīkamā ēnā un sevišķi modina neuzticību pret viņu. Baumanis ir uzmanīgs sprieduma taisītājs, īpaši neskaidrās lietās, piem., ticības mācības jautājumā (73.). Baumanis noskaidro lietas, ko Goba nemaz nebija skāris, vai arī sagrozījis pēc savas dievturīgas piegrieztnes. Tā starp citu pieminētā „Ceļa“ numurā rakstīts: „Bet ja aizrādam vienīgi uz nodaļu „Reliģiskās krustcelēs“ un no šīs nodaļas citējam šo teikumu: „Pat pēdējā pamācība saviem audzēkņiem, ka seklums reliģiskās lietās padara grūtāku dzīvi, tulkojams arī tā, ka īstais dziļums, un jo sevišķi nacionāli noskaņotam cilvēkam var būt tikai nacionālā, bet ne kosmopolitiskā reliģija“ (167.), tad tā ir nepiedodama Kronvalda domu sagrozīšana...“ Tagad A. Baumanis publicē dažas vietas no Kārļa Kundziņa sen. vēstules prof. L. Adamovičam (ko viņš rakstījis 1937. gada 21. aprīlī kā atbildi uz L. Adamoviča lūgumu kaut ko paskaidrot par A. Kronvalda reliģiskiem uzskatiem sakarā ar A. Gobas spriedumiem). Un no publicētā ir redzams, ka Kronvalda Atim cienā ir bijusi kristīgā ticības mācība, kad latviešu mācītāji to mācīja un paši mācītāji tam esot bijuši godājami, kad tie tikai neņēmas pretī stāties tautiskiem centieniem (61.). Baumanis nekur neielaižas polemikā, arī ar Gobu ne, jo viņš īstenībā to nemaz nepelna. Gobu viņš dibināti noklusē, jo par tādiem kritiķiem vispāri nemēdz runāt.

3. Osvalds Freivalds — Ģimeņu biblioteku iekārtošana. 94 lpp. Autors īsi, bet skaidri aplūko jautājumu, kas skar ģimeņu bibliotēkas iekārtošanu, grāmatu izvēli, iesiešanu, novietošanu dzīvoklī, sakārtošanu, klasificēšanu, lietošanu un kopšanu un tamlīdzīgi. Sniegti lietišķi aizrādījumi un padomi. Grāmatu mīļotājiem un ģimeņu bibliotēkas iekārtotājiem šis izdevums ir nepieciešams.

Valtera un Rapas izdevumā:

1. Prof. E. Blese — **Pareizrakstības vārdnīca.** 264 lpp. Autors ievadā saka: „Šī vārdnīca savas rakstības principos saskan ar Ministru kabineta 1938. g. 30. augustā apstiprinātiem Izglītības ministrijas Pareizrakstības komisijas atzinumiem par latviešu pareizrakstības un dažu latviešu valodas gramatisko formu pārveidojumiem.“ Autors viedokli izsaka šāds teikums: „Arī es personīgi neesmu ar jaunās pareizrakstības princi-

piem visur vienis prātis.“ Arī šādu aizrādījumu lasam: „Par oficiālu pareizrakstības vārdnīcu to lūdzu neuzskatīt..., bet domāju, ka rakstītāji savā rakstības praksē diezgan tuvu pienāks komisijas pareizrakstības prasībām un nesanāks konfliktā arī ar dziļākiem mūsu rakstības principiem, ja viņi turēsies pie šīs vārdnīcas.“ Ieteicama rokas grāmata, kas ienes skaidrību tagadējā pareizrakstībā.

A. Gulbja izdevumā:

1. Roberts Šterns — **Labā, gudra, skaista dzīve.** Domu cikli, aforismi, paradoksi. Rec. nāk. numurā. Br. J.

*

H. Sauer — **Abendländische Entscheidung.** J. C. Hinrichs Verlag. 1938., 778. lpp.

Pēdējā gadā lielu ievēribu, iznākdama trīs izdevumos, izpelnījusies H. Zauera grāmata. Tas pēdējā laikā Vācijas teoloģiskajā rakstniecībā ir neparasti un sevišķi šajā gadījumā, kur pats autors ir nepazīstams, un viņa darbam ir ievērojami apmēri. Tāpēc vien, ja sekojam savam laikmetam, būtu saprotama mūsu uzmanības pievēršana šim izdevumam. Zauera darbs mūs interesē arī citādā ziņā: tas ir nopietns mēģinājums atrast izlīdzinājumu starp kristietību un ģermanismu, resp. nacionalismu. Tas gan nav nekas neparasts. Šādu izlīdzināšanas meklējumu ir ļoti liels skaits. Zauera darbs no tiem atšķiras ar savu īpatnējo skatu. Dažādu autoru, kā no kristietības puses, tā arī no pretējās, uzmanība pievēršas atsevišķām kristietības un nacionalisma izvirzītām parādībām. Zauera skats ir aptverošs. To var uzskatīt par pirmo tāda veida mēģinājumu. Viņš iet atpakaļ uz pirmo kristietības un ģermanisma saskaršanās brīdi, tad vēsturiskā skatā izseko līdz mūsu dienām to attiecību attīstībai (17.—524.). Bet arī principālā daļā Zauera skats ir vēsturisks (525.—774.). Tāpēc lielais vēsturiskais materials itkā nomāc pašu svarīgāko — abu lielumu sintezes iespējamību.

Zauers kristietības un ģermanisma sintezes simbolu redz sv. Miķeļa tēlā. Pamatā viņš liek franku ķēniņa Chlodovega piegriešanos kristietībai, kā to notēlojis Gregors no Tūras. Tur bijis ievērojams pagānu ķēniņš, kas tanī brīdī, kad tā pulki bijuši sakauti, palīdzību meklējis pie Jēzus Kristus. Tas ir kareiviskā un kristīgā gara sintezes vēsturiskais sākums, kas vēlāk izteikts simboliskajā sv. Miķeļa tēlā. Ar sv. Miķeļa atbalstu daudzkārt kristīgie valdnieki gājuši cīņās pret pagāniem. Zauers nostāda sv. Miķeli par idealtēlu, pie kura tad mēģina saistīt arī tagadnes kristietību un ģermanismu.

Tālāk Zauers tautas nacionalās apziņas pamošanos saista ar reformācijas sākumu un 30 gadu karu. Viņam tauta ir „kristīga likteņa kopība“ (219.), kas izveidojusies taisni iekšējās cīņās un karos. Šis laiks aplie-

cina „sakarību starp tautas kopību un sirdsapziņu kā Dieva gribētu kristietības jaunu kārtojumu“ (222.). Tā arī esot vispilnīgākā sintezes pakāpe — „jaunlaiku Miķeļa kopība“ (230.). Pēc tam vēsturiskajā attīstībā notikusi šīs likteņa kopības sabrukšana ar atsvešināšanos no Dieva, laikā no 1648. g. — 1914. g. Pasaules karš ir iezīmējis jaunu iegriezumu šajā attīstībā.

Jaunajam nacionalisma uzplaukumam ir līdzī atnākusi arī prasība pēc jaunas nacionālas reliģijas. Zauers šādas prasības pamatos redz gribu ar jaunās reliģijas palīdzību atrisināt neatrisinātos dzīves īstenības jautājumus. Svarīgākais no šādiem jautājumiem nav vis „dabas vai pasaules mīklas“, bet gan likteņa jautājums, 19. g. s. liberalisms gan pazinis atsevišķā cilvēka likteņa jautājumu, bet nav ievērojis tautas likteņa jautājumu. To tad nu grib darīt nacionālā reliģija. Tagadnē kristīgā un nacionālā īstenība ir saplūdušas kopā jaunā, ko Zauers apzīmē par „rietumzemes īstenību“ (582.). Kā nacionālai reliģijai, tā kristietībai ir jāievēro rietumzemes īstenība. Pirmā, tās radītās situācijas, mēģina skaidrot ar prāta palīdzību, bet kristīgās teoloģijas uzdevums ir norādīt uz kādu citu īstenību, t. i. uz Dievu, kas stāv pāri vēsturei un tomēr ir cieši saistīts ar to. Taču Zauers beidzot skaidri pasaka, ka viņš rietumzemes īstenību vērtē un pārbauda ar kristīgo īstenību (632., 662.).

Zauera darbs grib pārvarēt Rozenberga ariešu asins mītu (X). To viņš arī panāk ne ar Rozenberga pozīcijas kritiku vai polemiku. Viņš uzvar Rozenberga mītu satura ziņā, rādīdams, ka kristietība rietumzemē ir lielākā dzīves īstenība, un ka tautas vienmēr svarīgos izšķiršanās brīžos ir spēku smēlušās kristietībā. Tādā ziņā grāmatas viedoklis ir stingri kristīgs un ortodokss. Zauers kompromisus nemeklē ar nacionālās reliģijas aizstāvjiem.

Grāmatas pozitīvais mērķis un daudzas patiesās atziņas nespēj tomēr aizēnot arī tās trūkumus. Pamatā liktais Chlodovega piegriešanās fakts kristietībai Gregora no Tūras tēlojumā nav vēsturiska patiesība. Tāpēc nevar runāt par kādu vienu punktu, no kura sāktos kristietības un ģermanisma sinteze.

Vairāk konstrukcija nekā īstenība ir mēģinājums sv. Miķeļa tēlā saukat sintētiskā gara simbolu un to nostādīt vienmēr centrā, pie kura tad pārbaudīt tagadnes kristietību un nacionalismu. Sv. Miķelis ir jūdu eņģeļu pasaules augstākais (Dan. gr. 10., 13., 21.), tas bija Israeļa sargeņģelis. Apokaliptiskajā tradīcijā Miķelis ir ļauno garu un sātana uzvarētājs. Saduroties kristietībai ar pagānu reliģijām Miķelis pieņēma šo reliģiju dievu dažas īpatnības, piem., pie ģermaniem Votanā. Taču tas nedod tiesību Miķeli uzskatīt par sintezes simbolu, jo blakus tam vēl bija citi katoļu svētie, kuri arī pieņēma kristianizētās tautas dievu īpašības. Tāpēc koncentrēties tikai uz Miķeļa tēlu nozīmē padoties konstrukcijai.

Zauera grāmatai arī citā ziņā ir sakars ar to pasauli, no kuras nāk Miķeļa tēls. Tā ir rada apokaliptiskā gara pasaulei. To jau norāda pa daļai pats grāmatas virsraksts. Bez tam viņš skaidri atzīst, ka „tikai no Jāņa atklāsmes mēs iegūstam lietišķu pieeju pie reliģiskās izšķiršanās

aspektiem, kas stāv tālu pāri jaunlaiku cilvēku individualstiskajam formātam..." (21).

Izlasot Zauera grāmatu, nāk prātā Bārta „Romiešu vēstule“. Pirmajai trūkst tā nopietnā zinātniskā rakstura, kas ir pēdējai, bet tai ir tas pats cīņas spars, radikalisms un arī ticība, ka ar šo darbu sākas teoloģiskā domāšanā jauns posms.

H. Biezais.

K R O N I K A

Latvija

4. februārī, Teoloģijas fakultātes deviņpadsmitā gada svētku dienā, pēc svētku dievkalpojuma Jaunajā Ģertrūdes baznīcā, kur svētrunu sacija asist. E. Ķiploks un liturģiju vadīja dekans prof. L. Adamovičs, Universitātes vecajā aulā notika svinīga goda doktora promocija, kurā pasniedza diplomu fakultātes organizētājam un sistematiskās teoloģijas katedras profesoram Voldemaram Maldonim. Pēc dekana prof. L. Adamoviča ievadvārdiem, prorektors, prof. A. Vītols pasniedza goda doktora diplomu, bet jaunais doktors nolasiya priekšlasījumu par Ticības jēdzienu, kas ir nodaļa no viņa jaunākā darba „Evanģēliskā dogmatika“, kas nodots L. U. Mācības grāmatu apgādnīcībai. Pēc promocijas, kas bij pulcinājusi prof. Maldoņa cienītājus kuplā skaitā, Studentu virtuves nodaļā notika tējas vakars, kur prof. Maldoni ar runām sumināja dekans prof. L. Adamovičs, archibīskaps prof. T. Grīnbergs, doc. J. Jansons un doc. P. Dāvis.

Dekans svētku dievkalpojumā ziņoja, ka ar astoņiem studentiem un pieciem docentiem atklātā fakultāte tagad skaita 6 profesorus, 4 docentus, 1 privatdocentu un 207 studentus, 3 brīvklaušītājus un 21 studen-

tu pareizticīgās teoloģijas nodaļā (1938. g. 31. decembrī). No studentiem 172 ir vīrieši un 35 sievietes, 199 latvieši un 8 vācieši, 204 Latvijas pavalstnieki un 3 ārzemnieki. Fakultāti līdz šim beiguši 194, no tiem 173 vīrieši un 21 sieviete. Šogad Latvijas kredītbanka piešķīrusi fakultātes studentiem 87 stipendijas.

*

Teoloģijas fakultatē pārkārtots studiju plans, lai kursa priekšmetus varētu noklausīties 4 gados. Vienā priekšmetā apvienota Jēzus dzīve un Jēzus laikmets, un praktiskā teoloģijā vienā priekšmetā apvienota katehetika, konfirmandu mācība un jaunatnes darbs, bet psihoterapija apvienota ar poimeniku.

*

Cēsu iecirkņa prāvests Kārlis Avots 10. februārī nosvinēja 50 gadu mācītāja darba svētkus. Prāv. K. Avots dzimis 1859. gadā Limbažos. Teoloģiju studējis Tērbatā, kā mācītājs darbojies Limbažos, Lielzērē un Laudonā. Viņš kopš 1906. gada ir Cēsu iec. prāvests.

*

Baznīcas virsvaldes loceklis, senāta apvienotās sapulces un kriminālā kasācijas departamenta priekšsēdētājs senators Aleksandrs Gube-

nis 12. martā nosvinēja 60. šūpla svētkus. A. Gubenis dzimis Kraukļu pagastā kā skolotāja dēls. Tiesību zinātņu fakultati beidzis Maskavas universitatē.

Jubilara godināšanas aktā Tiesu pili Baznīcas virsvaldes vārdā senatoru A. Gubeni apsveica un dāvanai pasniedza Bibli archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs.

*

Valsts prezidents **Kārlis Ulmanis** un kara ministrs ģen. J. Balodis 17. februārī ieradās 4. Valmieras kājnieku pulka 20. gadu pastāvēšanas svētku dievkalpojumā Rīgas sv. Pētera baznīcā. Prezidentu pie dievnama sagaidīja vācu draudžu bīskaps Dr. P. Pelchaus. Svinīgajā dievkalpojumā svētrunu teica armijas mācītājs P. Apkalns.

*

Izcila svētku diena 28. janvarī bija Alūksnes draudzei, kad līdz ar Draudzīgo aicinājumu pieminēja bībeles tulkojuma 250. g. atceri un Ernstam Glikam atklāja piemiņas plāksni. Svinības ievadīja dievkalpojums, kurā svētrunu teica archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs.

*

19. februārī Rendas draudzes dievnāmā iesvētīja jauno altargleznu, ko savai pirmai draudzei dāvājis zv. adv. J. Šmits un darinājis mākslinieks J. Rikmanis. Svinīgajā dievkalpojumā piedalījās Baznīcas ģimnazijas dir. māc. A. Voitkus, Kuldīgas mācītājs O. Sakārnis un Rendas draudzes mācītājs O. Blumbergs.

*

Hercoga Jēkaba piemiņas atcere 12. martā Kuldīgā izvērtās par

plašu svētku dienu. Svinības ievadīja dievkalpojums Kuldīgas sv. Annas baznīcā. Dievkalpojums bija ieturēts hercoga Jēkaba laika garā — ar tā laikmeta liturģiju un muziku. Pirms dievkalpojuma māc. O. Sakārnis radiofonā sniedza paskaidrojumus par dievkalpojuma kārtību. Dievkalpojuma muzikalā daļā līdzdarbojās tenors J. Gulbis, vairāki kori, orķestri un kvartēts. Diriģēja Fr. Spinga. Svētrunu par tematu „Tauta mūžības ceļos“ teica māc. O. Sakārnis.

*

Audzinātāja 1. numurā Evelīne Kristoviča ievietojusi rakstu par rīta lūgšanu pamatskolās. Autore izteic vairākas skolas praksē smeltas atziņas par rīta lūgšanu un sniedz mūsu lūgšanu grāmatu vērtējumu. Par vērtīgāko darbu šajā nozarē autore atzīst A. Freija sastādīto „Rīta svētbrīdi“, sevišķi izceļot krājumā sakopoto lūgšanu skaisto un vienkāršo valodu un domu un jūtu dziļumu. Gaidīts ciemiņš — saka Kristoviča — reliģijas skolotājam ir mēnešraksts „Ceļš“, kurā pedagoģisko nodaļu autore vēlētos redzēt vēl plašāku.

*

Latvijas Preses biedrības mēnešraksts Vārds savā š. g. 2. burtnīcā latviskā bībeles tulkojuma atcerei ievietojis rakstu „Grāmatu grāmatas tulkojuma 250 gadi“. Raksta autors uzsver, ka bībeles tulkojums licis stūrakmeni mūsu garīgai dzīvei, vedis tautas dvēseli pie Kristus gaišās mācības skaidriem avotiem, nodibinājis mūsu rakstu valodu. Kristietība pie mums nākusi — saka autors — ar tautas īpatnējās gara dzīves ap-

spiešanu, noziedzoties pie tautas dvēseles un gara, bet par to nav daroma atbildīga Kristus dievišķā uz augstākiem garīgiem meklējumiem un cilvēku mīlestību dibinātā mācība. „Bibelē tauta ir atradusi ievērojamu dvēseles stiprinājumu un gara spēka avotu, ko ne kādi laika gruži nav varējuši aizsērēt“, noslēgumā saka raksta autors.

*

Izglītības Ministrijas
Mēnešraksta 2. burtnīcā ie-

spiests prof. L. Bērziņa referats „Ernests Gliks tulkotāja darbā“, ko mūsu senās garīgās rakstniecības izcilais pētnieks šī gada 21. janvārī nolasījis Filologu biedrībā. Prof. L. Bērziņš šeit ar viņam piemītošo erudīciju un asprātību izsaka daudzas vērtīgas atziņas, kam būs paliekama nozīme.

Izglītības Ministrijas Mēnešraksta pag. gada 12. numurā publicēts māc. H. Biezā pētījums „Bergsona reliģiskās atziņas“.

Ā r z e m e s

Oikumeniskā kustība.

Lutera akadēmijas 8. oikumeniskā sanāksme notiks šovasar no 6. līdz 19. augustam Zondershauzenā. Tajā piedalīsies arī arhibīskaps prof. Dr. Grīnbergs un prof. J. Rezevskis.

Igaunija.

Igaunijas garīdznieku aprindās pagājušā gada beigās zinamu satraukumu izsauca bīskapa Rahamegi laulības šķiršanas lieta. Uzskatu pretešķības šajā jautājumā novedušas pat pie šķelšanās Igaunijas evaņģēliskās baznīcas vadībā. Šo domstarpību rezultātā no amata atteicies Tallinas prāvests un konsistorijas loceklis Kubū. Bīskapa Rahamegi laulības šķiršanas lieta radusi atbalsi pat presē. Tā „Päewaleht“, piemēram, raksta, ka prāv. Kubū no amata atteicies principālu domstarpību dēļ „tādos jautājumos, kas pēdējā laikā radījuši nemieru visplašākās ticīgo aprindās un draud novest strupceļā Igaunijas evaņģēliskās baznīcas dzīvi“.

Anglija.

Church of England augšnams un apakšnams pieņēmis Glosteras bīska-

pa Hedlema ziņojumu un priekšlikumus par ciešāku sadarbību ar Latvijas un Igaunijas evaņģēlisko baznīcu. Bīskaps Hedlems deklarēja, ka baznīcas mācībā visos punktos pilnīgas saskaņas nav, bet valda vienprātība pamatuzskatos. Ieteica sv. vakarēdiena kopību, kā arī anglikaņu bīskapu līdzdalību bīskapu iesvētīšanā Latvijā un Igaunijā un otrādi.

Vācija.

Berlines universitatē slēgts sociālās etikas instituts, kuru savā laikā nodibināja Reinholds Zēbergs. Instituta biblioteka nodota iekšējās misijas centralkomisijai.

*

Vācijas baznīcas lietu ministrs paziņojis, ka teoloģijas studentiem neieskaitīs tos semestrus, ko viņi studējuši Bazelē — kamēr tur kā mācības spēks darbosies Kārlis Bārts.

*

Starp Vācijas laikrakstiem un žurnāliem, kas ar 1939. gadu pārtrauc iznākšanu, ir arī „Allgemeine evangelisch-lutherische Kirchenzeitung.“ Laikrakstu bija nodibinājis

Dr. Chr. E. Luthards, un 1938. g. tas iznāca 71. gadu.

Itālija.

10. februāra agrā rītā miris katoļu baznīcas galva pāvests Pījs XI

*

Vatikanā sasauktais konklavs 2. martā paziņoja pasaulei, ka par jauno pāvestu jau pirmajā vēlēšanu dienā ievēlēts Eidženio Pačelli, līdzšinējais Vatikana valstssekretārs (ārlietu ministrs). Viņš dzimis 1876. gada 2. martā Romā kā advokata dēls. Filozofijas, teoloģijas un tiesību zinātņu doktora gradu ieguvis sv. Gregora universitatē. Jaunais pāvests, kura dzimtas ģērbonī rakstīti vārdi „Opus iustitiae pax“, pieņēmis Pija XII vārdu.

Savienotās Valstis.

„Kirchenblatt f. d. reform. Schweiz“ kādā rakstā ziņo, ka Savienotās Valstīs vērojamas tuvināšanās un saprašanās tendences starp angļikāņiem un presbiteriešiem. Kā angļikāņu, tā presbiteriešu, sinodē pieņemts sekojošs kopīgs atzinums: „Abas baznīcas, būdamas vienotas savā ticībā uz Jēzu Kristu, par miesu kļuvušo Dieva vārdu, atzīdamas Svētos rakstus kā augstāko ticības normu, pieņemdamas abus Jēzus Kristus iestādītos sakramentus, un ticēdamas, ka kristīgās baznīcas redzamā vienība ir Dieva gri-

bēta, ar šo apliecina savu gribu panākt starp abām baznīcām organisku vienību“. Šis kopīgais atzinums iesniegts abu baznīcu specialām komisijām. Tās konstatējušas, ka abu baznīcu starpā jau tagad pastāv ticības kopība deviņos punktos. Kā labs piemērs turpmākai sadarbībai pēc komisiju atzinuma var noderēt angļikāņu un presbiteriešu tuvināšanās Anglijā. Pēdējā tagad guvusi jaunu impulsu sakarā ar rosību ekumeniskā kustībā. Savienotās Valstīs tuvināšanās laukā jau sperti arī pirmie praktiskie soļi — notikusi garīdznieku apmaiņa un sv. vakarēdiena izdalīšana otras baznīcas piederīgajiem. Visvairāk grūtību šimbrīžam ir baznīcas satversmes un garīgā amata izpratnes jautājumos.

Mazā kronika.

No Portugales 6,5 miljoniem iedzīvotāju ir tikai 10.000 protestantu, kurus apkalpo 75 garīdznieki.

*

Polijas baltkrieviem iznāk savs evaņģēliskais mēnešraksts baltkrievu valodā. Tā izdošanā piedalās arī metodisti.

*

Šogad paiet 25 gadi, kopš Alberts Šveicers darbojas Lambarenē.

*

Īrijā pilnīgi noliegta laulības šķiršana.

Atbildīgais redaktors: Vec. doc. Dr. **Alb. Freijs.**

Redakcijas koleģija: prof. Dr. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**, prof. Dr. **L. Bērziņš**, māc. **G. Šaurums**, māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**